

บทที่ 5

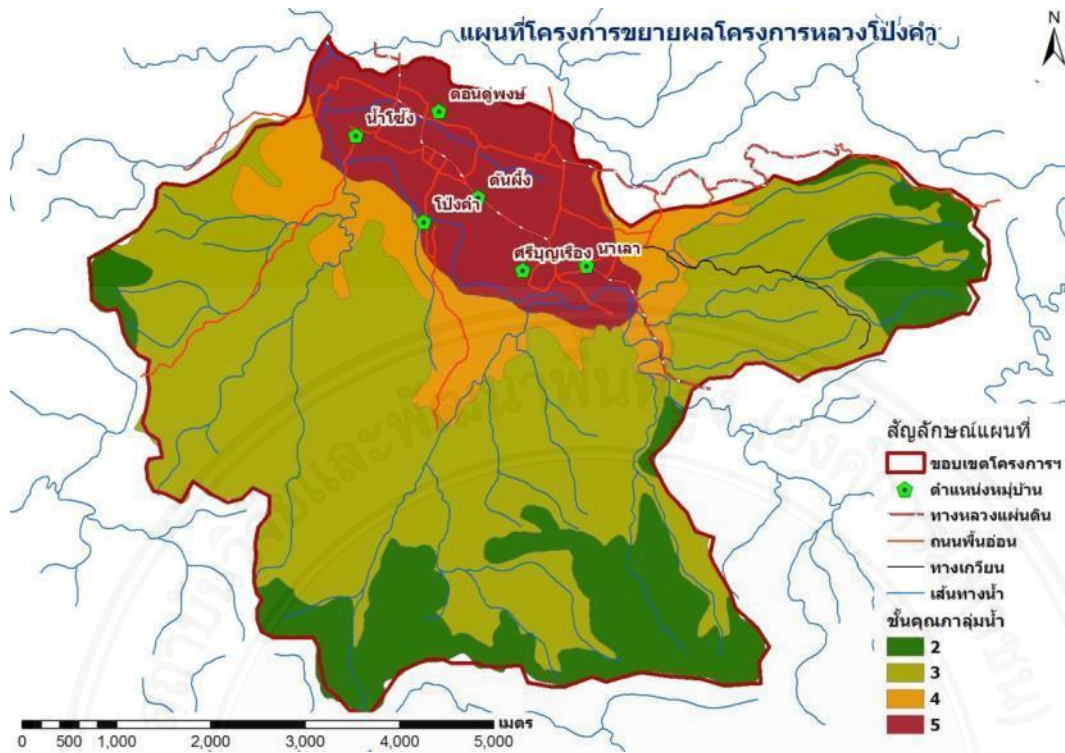
ข้อมูลภูมิสารสนเทศ กชช.2ค และ จปฐ.

5.1 ข้อมูลภูมิสารสนเทศ

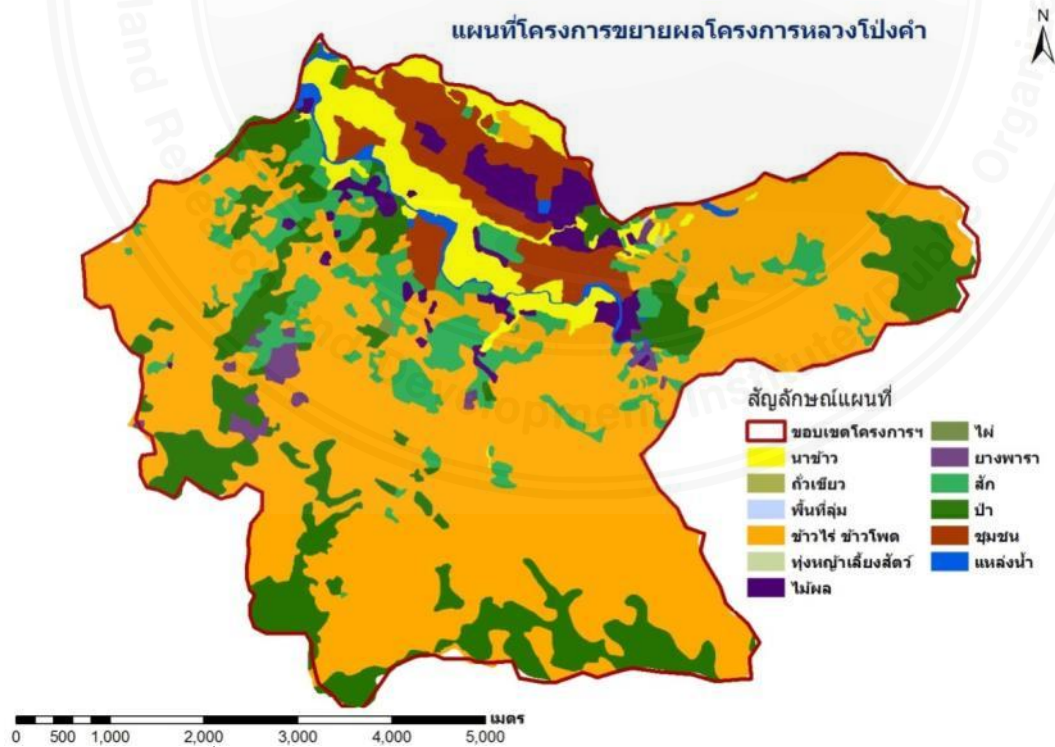
ข้อมูล แผนที่หรือชั้นข้อมูลเชิงพื้นที่ของพื้นที่ศึกษาที่ได้รวบรวมจัดเก็บไว้ เพื่อนำมาประมวลผลและจัดรูปแบบให้เหมาะสมกับการแสดงผลในโปรแกรมเรียกใช้ๆ ที่พัฒนาขึ้น ดังรายการข้อมูลในตารางที่ 5.1 ดังตัวอย่างแผนที่ในภาพที่ 5.1 5.2 และ 5.3

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลเชิงพื้นที่เบื้องต้นของพื้นที่ศึกษาต่างๆ ที่ได้รวบรวมไว้

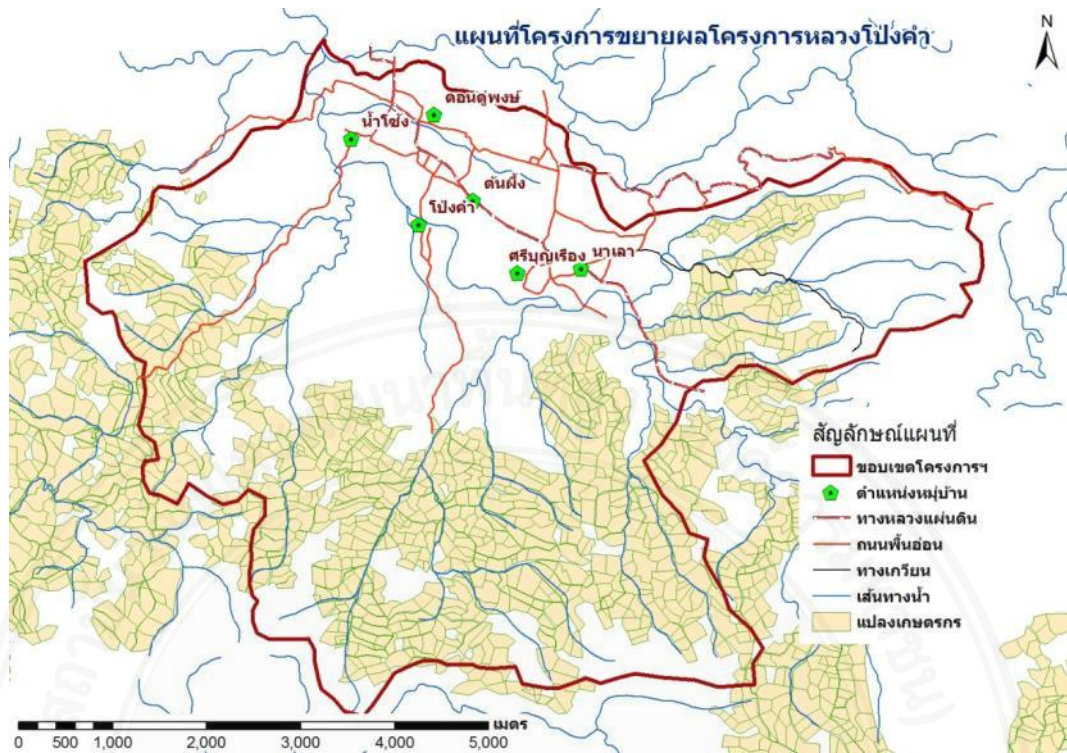
โครงการขยายผลฯ	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ที่ดินทำกิน	ถนน ลำน้ำ
โป่งคำ	☒	☒	☒	☒
ปางยาง	☒	☒	☒	☒
น้ำแบ่ง		☒		☒
สะเนียน	☒	☒		☒
ปางแดงใน	☒	☒	☒	☒
ปางมะเกลือ, ป่าแป๋	☒	☒		
แม่มะลอ	☒	☒		☒
ป่ากล้วย	☒	☒		☒

ภาพที่ 5.1 ชั้นข้อมูลพื้นฐาน และชั้นข้อมูลชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ โครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ

ภาพที่ 5.2 ชั้นข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ

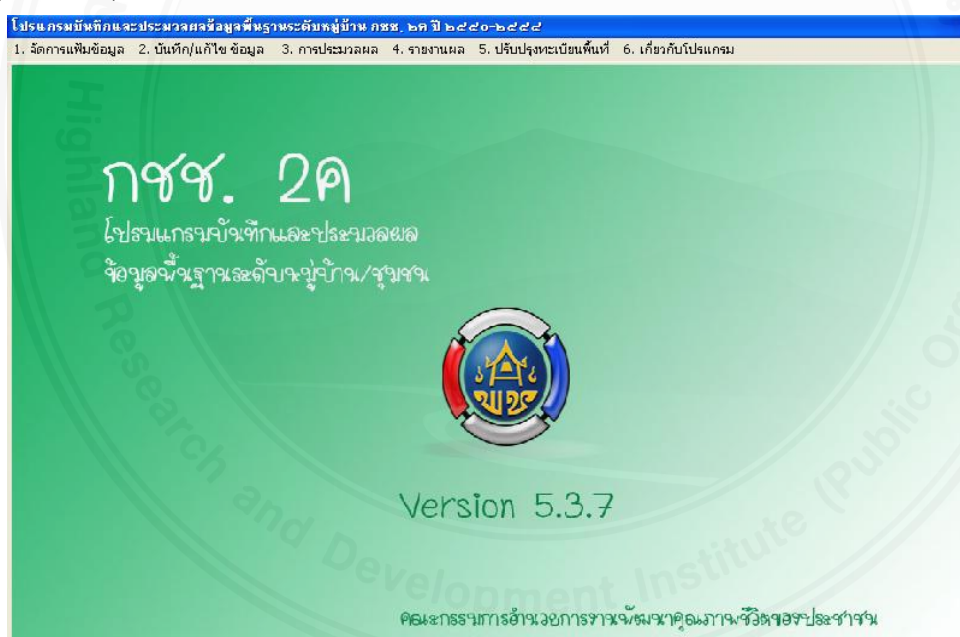
ภาพที่ 5.3 ชั้นข้อมูลแปลงเกษตรกร โครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ

5.2 ข้อมูล กชช.2ค และ จปฐ.

คณะผู้วิจัยได้ประสานขอความอนุเคราะห์ข้อมูล กชช.2ค และ จปฐ. ปี พ.ศ. 2555 จากพัฒนาการจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดน่าน ซึ่งได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา และจากการวิเคราะห์โครงสร้างฐานข้อมูล และ โปรแกรมเรียกใช้ฐานข้อมูล จปฐ. เพื่อทำการสกัดข้อมูลสำหรับวิเคราะห์ค่าตัวชี้วัดต่างๆ

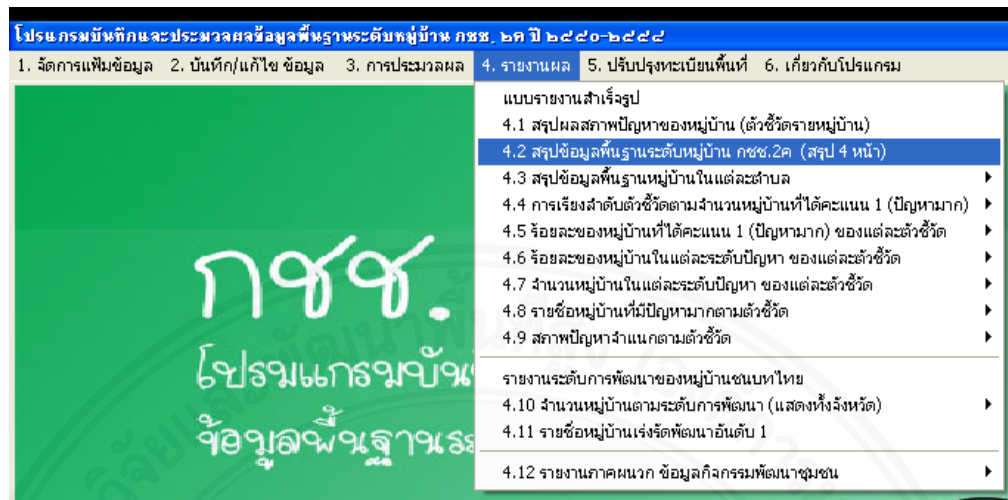
5.2.1 ข้อมูล กชช.2ค

ข้อมูล กชช.2ค สามารถเรียกดูข้อมูลได้โดยใช้โปรแกรมบันทึกและประมวลผลข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน เวอร์ชัน 5.3.7 ปี 2554 (NRD2554) ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งทำงานภายใต้ระบบปฏิบัติการ Microsoft Windows โดยก่อนการใช้โปรแกรม ต้องใส่ชื่อผู้ใช้งาน “ตำบล” และใช้รหัสผ่าน “อบต50” จากนั้นจะเข้าสู่หน้าจอ และเมนูหลัก (ภาพที่ 5.4)

ภาพที่ 5.4 ตัวอย่างหน้าจอ และเมนูหลักของโปรแกรม NRD2554

ข้อมูลที่ใช้เป็นสำหรับใช้ประมวลค่าตัวชี้วัดต่างๆ สามารถสกัดจากฐานข้อมูล กชช.2ค อย่างง่ายด้วยสองวิธีหลักคือ 1) จากข้อมูลรายงานสรุป กชช.2ค รายหมู่บ้านจำนวนสี่หน้า (ภาคผนวก) ที่ได้จากการใช้โปรแกรม NRD2554 (ภาพที่ 5.5) และ 2) จากการดูข้อมูลโดยใช้เมนู “2.2 บันทึก/แก้ไขข้อมูลแบบสอบถาม” (ภาพที่ 5.6)

สรุปข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กษช. 2๕

เลือกปี/พื้นที่ สำหรับจัดพิมพ์

ปี 2554

จังหวัด น่าน

อำเภอ สันติสุข

ตำบล พงษ์

หมู่ที่ 02

ชื่อบ้าน ศรีบุญเรือง

หากต้องการเปลี่ยนข้อความพิมพ์ต่อท้ายรายงาน
-โปรดพิมพ์ข้อความในกล่องข้างล่างนี้

ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

เริ่มทำงาน จบการทำงาน

ภาพที่ 5.5 การใช้โปรแกรม NRD2554 เพื่อจัดทำรายงานสรุปข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน

โปรแกรมบันทึกและประมวลผลข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กษร. ๒๓ ปี ๒๕๕๐-๒๕๕๑

1. จัดการแฟ้มข้อมูล 2. บันทึก/แก้ไข ข้อมูล 3. การประมวลผล 4. รายงานผล 5. ปรับปรุง

2.1 นำเข้าแฟ้มทะเบียนราษฎร์หมู่บ้าน

2.2 บันทึก/แก้ไขข้อมูลแบบสอบถาม F2

2.3 ประมวลผลตัวชี้วัด (หลังจากกรอกข้อมูลครบแล้ว) F5

บันทึกข้อมูล

บันทึกข้อมูลปี: 2550 2552 2554

ชื่อหมู่บ้าน: [panomsak]

ตกลง ยกเลิก

เลือกปี/พื้นที่

ปี: 2554

จังหวัด: น่าน

อำเภอ: สันติสุข

ตำบล: พงษ์

หมู่ที่: 02

ชื่อบ้าน: ศรีบุญเรือง

บันทึกเสร็จคือ: ส่วน หน้า เสร็จ/ไม่เสร็จ

1 1-16 ✓

2 17-34 ✓

3 35-41 ✓

4 42-46 ✓

5 47-53 ✓

6 54-56 ✓

7 57-61 ✓

8 62-65 ✓

9 67 ✓

0 ภาคผนวก

หมายเหตุ: หากเลขหน้าบ้านการแก้ไขครั้งสุดท้าย คือหน้า 0 ต้องการแก้ไขส่วนใด สามารถกดชดเชยเลข เพื่อไปยังส่วนนั้นได้ทันที

เริ่มทำงาน จบการทำงาน

แบบบันทึก/แก้ไข ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กษร. 2๓ - ส่วนที่ 1

หมู่ 02 ศรีบุญเรือง ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

บันทึก: panomsak ปี 2554 2/7/2556 08:08

แบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กษร. 2๓)

ค่าตอบของทุกข้อที่ถาม จำนวน ถ้าไม่มีข้อมูลให้ใส่ "0"

ส่วนที่ 1 โครงสร้างพื้นฐาน

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ภาคเหนือ จังหวัด น่าน

อำเภอ/กิ่งอำเภอ/เขต/เทศบาล สันติสุข

ตำบล/แขวง พงษ์

ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน ศรีบุญเรือง

หมู่ที่ 02

1.2 หมู่บ้าน/ชุมชน นี้ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ลักษณะใด

- ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ตอบ 1

- ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาล ตอบ 2

- ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ อบต. และเทศบาล ตอบ 3

- ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ตอบ 4

- ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตอบ 5

คำอธิบายข้อ 1.3

- ให้นับครัวเรือนที่มีคนอาศัยอยู่จริง ทั้งที่มีบ้านเลขที่และไม่มีบ้านเลขที่ตามทะเบียนบ้าน

- นับบ้านที่มีเลขที่บ้าน (1 เลขที่ หมายถึง 1 ครัวเรือน)

- นับบ้านที่ไม่มีเลขที่บ้าน แต่มีการก่อสร้างที่มีลักษณะการ หมายถึง 1 ครัวเรือน

- ห้องแถว 1 ห้อง (ที่มีคนอาศัยหรือเช่าอยู่) นับเป็น 1 ครัวเรือน

- เรือนแพถาวร นับเป็น 1 ครัวเรือน

- ประชาชน ให้มีเฉพาะราษฎรไทยเท่านั้น * (ไม่นับคนต่างด้าว)

- แพศชาย รวมกับ แพศหญิง เท่ากับราษฎรที่อาศัยอยู่จริงทั้งหมด

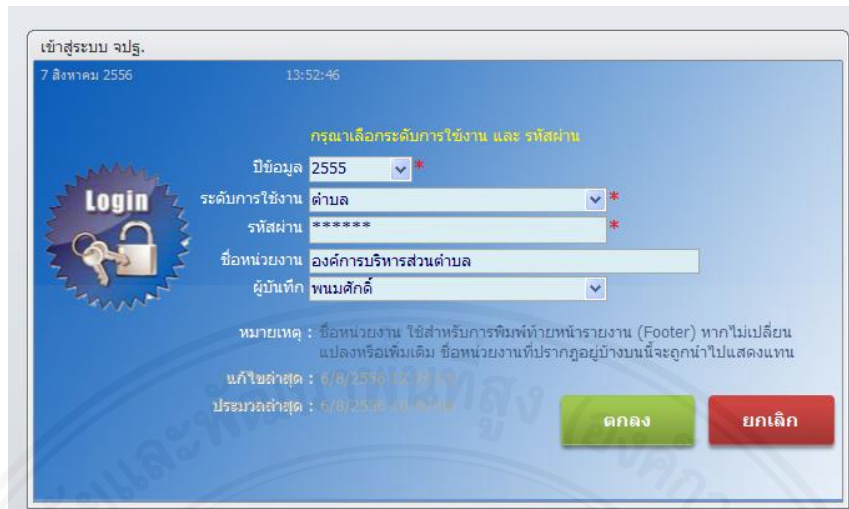
1.3 หมู่บ้านนี้มีครัวเรือนทั้งหมดจำนวน 145 ครัวเรือน

(ผลประมวลผลข้อมูล จปฐ. หมู่ 3.2 ตัวชี้วัดที่ 9 จำนวนที่สำรวจทั้งหมด)

ภาพที่ 5.6 การใช้โปรแกรม NRD2554 เพื่อจัดทำรายงานสรุปข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน

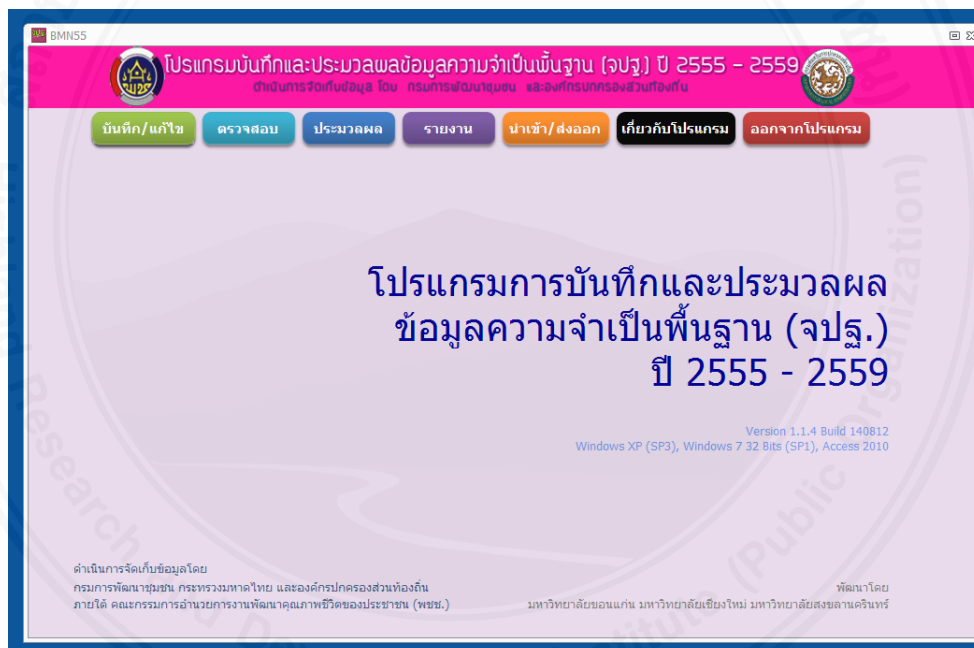
5.2.2 ข้อมูล จปฐ.

ฐานข้อมูล จปฐ. ปี 2555 สามารถประมวลผลและแสดงข้อมูลโดยใช้โปรแกรมที่ทางกรมการพัฒนาชุมชนพัฒนาขึ้น ชื่อว่า “โปรแกรมการบันทึกและประมวลผลข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2555-2559” หรือโปรแกรม BMN55 ซึ่งได้รับการออกแบบและพัฒนาแตกต่างไปจากโปรแกรมที่เคยพัฒนาใช้ก่อนหน้านี้ หลังจากติดตั้งโปรแกรม BMN55 ผู้ใช้ต้องกำหนดรหัสผ่าน “ตำบล55” เพื่อเข้าใช้งานฐานข้อมูล (ภาพที่ 5.7) จากนั้นเข้าสู่เมนูหลักของ BMN55 (ภาพที่ 5.8)

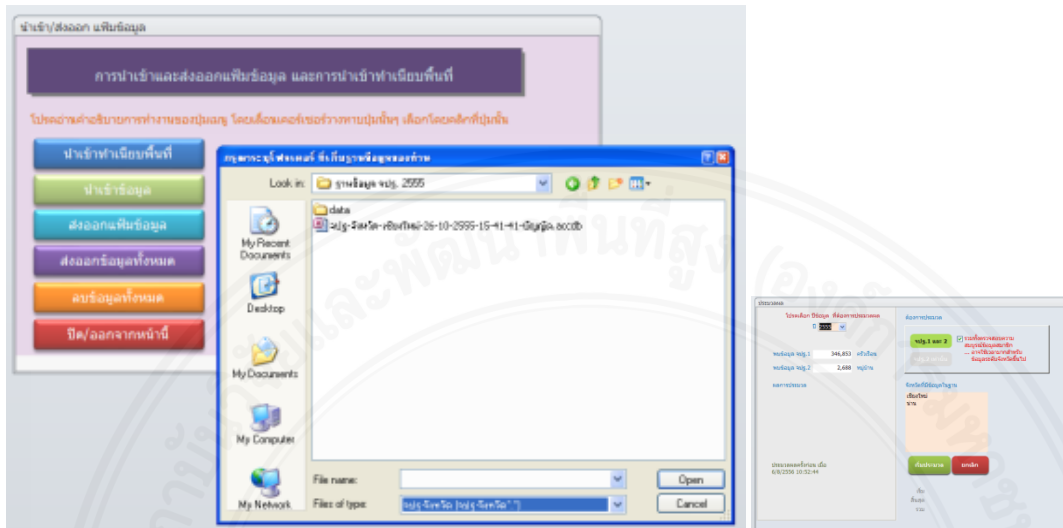
ภาพที่ 5.7 การเริ่มใช้งาน โปรแกรมการบันทึกและประมวลผลข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

ปี 2555-2559

ภาพที่ 5.8 เมนูหลักของโปรแกรม BMN55

ก่อนการใช้งานต้องนำเข้าสู่ฐานข้อมูลขอความอนุเคราะห์จากพัฒนาการจังหวัดของแต่ละจังหวัด โดยใช้เมนู “นำเข้า/ส่งออกข้อมูล” เพื่อเข้าสู่การระบุชื่อและที่จัดเก็บไฟล์ฐานข้อมูล (ภาพที่ 5.9) ซึ่งจะใช้เวลาในการนำเข้าสู่ฐานข้อมูลค่อนข้างนานเนื่องจากมีรายการข้อมูลระดับครัวเรือนจำนวนมาก เมื่อนำเข้าข้อมูลเสร็จแล้วต้องทำการประมวลผลข้อมูลก่อน โดยใช้เมนูประมวลผล ซึ่งจะใช้เวลาค่อนข้างนานเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 5.9 ส่วนของการนำเข้าข้อมูล

หลังจากนำเข้าและประมวลผลข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว สามารถเรียกดูรายงานสรุปข้อมูล จปฐ. ประเภทต่างๆ ได้ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด ภาพที่ 5.10 แสดงตัวอย่างการรายงานสรุปผลข้อมูล จปฐ. ระดับหมู่บ้าน ซึ่งรายงานที่ได้แสดงในภาพที่ 5.11 และ 5.12

The screenshot shows the BMN55 program interface. On the left, there is a sidebar with buttons for 'ครัวเรือน' (Household), 'หมู่บ้าน' (Village), 'ตำบล' (Sub-district), 'อำเภอ' (District), and 'จังหวัด' (Province). The main area displays a list of students with columns for 'โรงเรียน' (School), 'อำเภอ' (District), 'ตำบล' (Sub-district), and 'หมู่บ้าน' (Village). The list includes names and addresses. On the right, there is a summary box titled 'พบข้อมูล จปฐ.1 ทั้งหมด 76 ครัวเรือน' (Found 76 households for JPS.1 data). It lists various data points and their counts, such as '2.1 สรุปผลข้อมูล จปฐ. 1 พบหมู่บ้าน/ชุมชน (จปฐ. 2)' and '2.2 ครัวเรือนที่เลือกมาทำ รายครัวเรือน'.

ภาพที่ 5.10 ตัวอย่างการใช้โปรแกรม BMN55 รายงานผลฐานข้อมูล จปฐ. ระดับหมู่บ้าน

สรุปผลการจัดเก็บข้อมูลคุณภาพชีวิตของครัวเรือน (จปฐ. 2) ปี 2555 ระดับหมู่บ้าน

หมู่ 9 บ้านแม่ละออ ตำบลแม่น้ำจระ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

ตัวชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	จำนวนที่ สำรวจทั้งหมด	ผ่านเกณฑ์		ไม่ผ่านเกณฑ์	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หมวดที่ 1 สุขภาพดี (คนไทยมีสุขภาพและอนามัยดี) มี 7 ตัวชี้วัด					
1. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่า 2,500 กรัม	- คน	- คน	-	- คน	-
2. เด็กแรกเกิดถึง 12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบตามตารางสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค	- คน	- คน	-	- คน	-
3. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวน้อย 6 เดือนแรกติดต่อกัน	- คน	- คน	-	- คน	-
4. ทุกคนในครัวเรือนกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
5. คนในครัวเรือนมีการใช้ยาเพื่อบำบัด บรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นอย่างเหมาะสม	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
6. คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อคัดกรองความเสี่ยงต่อโรค	101 คน	101 คน	100.00	- คน	-
7. คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที	190 คน	190 คน	100.00	- คน	-
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (คนไทยมีบ้านอาศัยและสภาพแวดล้อมเหมาะสม) มี 8 ตัวชี้วัด					
8. ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และบ้านมีสภาพคงทนถาวร	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
9. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
10. ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
11. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะ	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
12. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
13. ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
14. ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-
15. ครอบครัวมีความอบอุ่น	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-

ภาพที่ 5.11 ตัวอย่างรายงานผลฐานข้อมูล จปฐ. ระดับหมู่บ้าน หมวดที่ 1 และ 2

สรุปผลการจัดเก็บข้อมูลคุณภาพชีวิตของครัวเรือน (จปฐ. 2) ปี 2555 ระดับหมู่บ้าน

หมู่ 9 บ้านแม่ละลือ ตำบลแม่จาง อำเภอแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่

ตัวชี้วัดข้อมูลความเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	จำนวนที่ สำรวจทั้งหมด	ผ่านเกณฑ์		ไม่ผ่านเกณฑ์	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หมวดที่ 3 ผลการเรียนรู้ (คนไทยมีการศึกษาที่เหมาะสม) มี 5 ตัวชี้วัด					
16. เด็กอายุ 3 - 5 ปีเต็ม ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน	- คน	- คน	-	- คน	-
17. เด็กอายุ 6 -14 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี	- คน	- คน	-	- คน	-
18. เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือเทียบเท่า	- คน	- คน	-	- คน	-
19. เด็กจบการศึกษาบังคับ 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่ทำงาน ทำ ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ	- คน	- คน	-	- คน	-
20. คนอายุ 15 - 60 ปีเต็ม อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้	147 คน	115 คน	78.23	32 คน	21.77
หมวดที่ 4 รายได้ครัวเรือน (คนไทยมีงานทำและมีรายได้) มี 4 ตัวชี้วัด					
21. คนอายุ 15 - 60 ปีเต็ม มีอาชีพและมีรายได้	145 คน	145 คน	100.00	- คน	-
22. คนอายุมากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป มีอาชีพและมีรายได้	26 คน	22 คน	84.62	4 คน	15.38
23. คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ 30,000 บาทต่อปี	76 คร.	75 คร.	98.68	1 คร.	1.32
24. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน	76 คร.	10 คร.	13.16	66 คร.	86.84
หมวดที่ 5 ปลูกฝังค่านิยมไทย (คนไทยประพฤติดีและมีคุณธรรม) มี 6 ตัวชี้วัด					
25. คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา (ยกเว้นการดื่มเป็นครั้งคราวๆ)	190 คน	190 คน	100.00	- คน	-
26. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่	190 คน	190 คน	100.00	- คน	-
27. คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	190 คน	190 คน	100.00	- คน	-
28. คนสูบบุหรี่ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ	30 คน	30 คน	100.00	- คน	-
29. คนพิการ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ	- คน	- คน	-	- คน	-
30. คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน/ชุมชน หรือท้องถิ่น	76 คร.	76 คร.	100.00	- คร.	-

ภาพที่ 5.12 ตัวอย่างรายงานผลฐานข้อมูล จปฐ. ระดับหมู่บ้าน หมวดที่ 3 4 และ 5

อย่างไรก็ดีพบว่ารายละเอียดข้อมูล (คำถามในแบบสอบถาม) แตกต่างไปจากฐานข้อมูลที่ทางกรมการพัฒนาชุมชนใช้ในการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2550-2554 ที่เบญจพรณ และคณะ(2554) ได้ทำการศึกษาโครงสร้างข้อมูลและพัฒนาโปรแกรมช่วยในการสกัดและวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนั้นทางคณะวิจัยจำเป็นต้องศึกษาโครงสร้างของข้อมูลชุดใหม่นี้ ซึ่งพบว่าแต่เดิมที่ใช้ฐานข้อมูลแบบ SQL database ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2554 ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเป็นฐานข้อมูลแบบ Microsoft Access Database และมีรายละเอียดโครงสร้างฐานข้อมูลที่ต่างออกไป (ตารางที่ 5.2 และ 5.3)

ตารางที่ 5.2 โครงสร้างฐานข้อมูล จปฐ (ปี 2555) ระดับสมาชิกครัวเรือน

FieldName	DataType	Description
YearlyHHID	Text	รหัสครัวเรือน (4เลขปีพ.ศ.+8รหัสหมู่บ้าน+13HeadID)
OrderInFamily	Number	ลำดับในครัวเรือน
MemberName	Text	ชื่อ
MemberLastName	Text	นามสกุล
Sex	Text	เพศ

AgeYear	Number	อายุ(ปี)
AgeMonth	Number	อายุ(เดือน)
Education	Text	ระดับการศึกษา
Career	Text	อาชีพ
Religion	Text	ศาสนา
Relationship	Text	ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน

ตารางที่ 5.3 โครงสร้างฐานข้อมูล จปฐ (ปี 2555) ระดับครัวเรือน

FieldName	DataType	Description
BMNYear	Text	ปี พ.ศ. ที่จัดเก็บข้อมูล
VillID	Text	รหัสหมู่บ้าน
HeadID	Text	หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนหัวหน้าครัวเรือน
YearlyHHID	Text	รหัสครัวเรือน (4เลขปีพ.ศ.+8รหัสหมู่บ้าน+13HeadID)
Title	Text	คำนำหน้า (นาย นาง นางสาว)
HeadName	Text	ชื่อหัวหน้าครัวเรือน
HeadLastName	Text	นามสกุลหัวหน้าครัวเรือน
HHNumber	Text	เลขที่บ้าน
Soi	Text	ซอย
Tanon	Text	ถนน
Q1a	Number	1. เด็กอายุไม่เกิน 1 ปี
Q1b	Number	เด็กอายุไม่เกิน 1 ปี มีน้ำหนักแรกเกิดน้อยกว่า 2,500 กรัม
Q2a	Number	เด็กแรกเกิดถึง 12 ปี
Q2b	Number	เด็กแรกเกิดถึง 12 ปี ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบตาม ตารางสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน
Q3a	Number	เด็กอายุมากกว่า 6 เดือนถึง 1 ปี
Q3b	Number	เด็กอายุมากกว่า 6 เดือนถึง 1 ปี ไม่ได้กินนมแม่อย่างเดียวหรือเป็น เวลาไม่ติดต่อกัน
Q4a1	Number	ทุกคนในครัวเรือน ถ้ากินอาหารบรรจุสำเร็จ ต้องมีเครื่องหมาย อย.
Q4a1	Number	ทุกคนในครัวเรือน ถ้ากินเนื้อสัตว์ ต้องทำให้สุกด้วยความร้อน
Q4a3	Number	ทุกคนในครัวเรือน ถ้ากินผัก ต้องเป็นผักปลอดสารพิษ
Q4a4	Number	ทุกคนในครัวเรือน ก่อนกินอาหารต้องล้างมือทุกครั้งและใช้ช้อน

FieldName	DataType	Description
		กลาง
Q4b	Number	ทุกคนในครัวเรือน ได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการกินอาหารครบทั้ง 4 เรื่อง
Q5a1	Number	ทุกคนในครัวเรือนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย ใช้ยาสามัญประจำบ้าน
Q5a2	Number	ทุกคนในครัวเรือนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย ไม่กินยาชุดที่ซื้อจากร้านชำ
Q5a3	Number	ทุกคนในครัวเรือนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย ไม่กินยาสมุนไพรที่ไม่ได้ปรุงขึ้นเฉพาะๆ
Q5a4	Number	ทุกคนในครัวเรือนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย ไม่กินผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่อ้างเกินจริง
Q5b	Number	ทุกคนในครัวเรือนได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยาครบทั้ง 4 เรื่อง
Q6a	Number	คนอายุ 35 ปีขึ้นไป
Q6b	Number	คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ที่ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี
Q7b	Number	คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ไม่ได้ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที
Q8	Number	มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร
Q9	Number	ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดทั้งปี อย่างน้อยคนละ 5 ลิตรต่อวัน
Q10	Number	ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี อย่างน้อยคนละ 45 ลิตรต่อวัน
Q11	Number	ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะครบทุกเรื่อง
Q12	Number	ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ
Q13a1	Number	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุเมื่อขับขี่ยานพาหนะ
Q13a2	Number	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุเมื่อใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า
Q13a3	Number	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุเมื่อประกอบอาชีพ
Q13a4	Number	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุครบทั้ง 3 เรื่อง
Q13b	Number	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุไม่ครบทั้ง 3 เรื่อง
Q14	Number	ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
Q15	Number	ครัวเรือนมีความอบอุ่น
Q16a	Number	เด็กอายุ 3-5 ปี
Q16b	Number	เด็กอายุ 3-5 ปี ไม่ได้รับการเลี้ยงดู และมีการเตรียมความพร้อมก่อน

FieldName	DataType	Description
		วัยเรียน
Q17a	Number	เด็กอายุ 6-14 ปี
Q17b	Number	เด็กอายุ 6-14 ปี ไม่ได้เข้าเรียนการศึกษาชั้น ป.1 ถึง ม.3
Q18a	Number	ในปีที่ผ่านมา มีเด็กจบชั้น ม.3
Q18b	Number	เด็กจบชั้น ม.3 ไม่ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือเทียบเท่า
Q19	Number	ในปีที่ผ่านมา มีเด็กจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีที่ไม่ได้เรียนต่อและไม่มีการทำงาน ไม่ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ
Q20a	Number	คนอายุ 15-60 ปี
Q20b	Number	คนอายุ 15-60 ปี อ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขอย่างง่ายไม่ได้
Q21a	Number	คนอายุ 15-60 ปี (ยกเว้นผู้ที่กำลังศึกษาอย่างเดียว)
Q21b	Number	คนอายุ 15-60 ปี ไม่มีอาชีพและรายได้ (ยกเว้นผู้ที่กำลังศึกษาอย่างเดียว)
Q22a	Number	คนอายุ 60 ปีขึ้นไป (ยกเว้นคนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้)
Q22b	Number	คนอายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่ประกอบอาชีพและมีรายได้
Q23a1	Number	รายได้จากอาชีพหลักของทุกคนในปีที่ผ่านมา
Q23a2	Number	รายได้จากอาชีพรองในปีที่ผ่านมา
Q23a3	Number	รายได้อื่นๆ ในปีที่ผ่านมา
Q23a4	Number	รายได้จากการเพาะปลูกในปีที่ผ่านมา
Q23a5	Number	รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา
Q23AvgIncome	Number	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี
Q23b	Number	รายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 30,000 บาทต่อคนต่อปี
Q23c1	Number	รายจ่ายด้านต้นทุนการผลิตในปีที่ผ่านมา
Q23c2	Number	รายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในปีที่ผ่านมา
Q23c3	Number	รายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภคที่ไม่จำเป็นในปีที่ผ่านมา
Q23c4	Number	รายจ่ายด้านการชำระหนี้สินในปีที่ผ่านมา
Q23c5	Number	รวมรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา
Q23d	Number	คนในครัวเรือนมีหนี้ในระบบ
Q24	Number	มีการออมเงินในปีที่ผ่านมา (ออม = -1, ไม่มี = 0)
Q25	Number	คนในครัวเรือนดื่มสุรา
Q26	Number	คนในครัวเรือนสูบบุหรี่

FieldName	DataType	Description
Q27	Number	คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจทางศาสนาไม่ครบ
Q28a	Number	คนสูงอายุ
Q28b	Number	คนสูงอายุไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ในชีวิตความเป็นอยู่
Q29a	Number	คนพิการ
Q29b	Number	คนพิการไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ในชีวิตความเป็นอยู่
Q30	Number	คนในครัวเรือน ไม่ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าฐานข้อมูล จปฐ. มีการเก็บบันทึกข้อมูลที่หลากหลายในระดับครัวเรือน และระดับสมาชิกครัวเรือน โปรแกรม BMN55 สามารถประมวลประสรุปผลข้อมูลได้ในประเด็นที่สำคัญเท่านั้น การสกัดข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงเพื่อสามารถนำไปใช้ประมวลผลตัวชี้วัดที่ต้องการนั้น ต้องใช้โปรแกรมด้านการจัดการฐานข้อมูลตัวอื่นเข้าช่วย

บทที่ 6

ตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขและการเปรียบเทียบความสำคัญ

6.1 การประชุมกลุ่มเพื่อกำหนดตัวชี้วัดความเข้มแข็งและความอยู่ดีมีสุขของชุมชน

การดำเนินงานใช้วิธีการสนทนากลุ่มแบบมีหัวข้อเจาะจง (Focus group discussion) โดยเชิญตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมประชุม ซึ่งเป็นผู้นำ ผู้รู้ ชาวบ้านทั่วไป ครอบครัวเพศ และวัยต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (ผญบ.) กรรมการหมู่บ้าน (กรรมการ) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) และผู้รู้ของหมู่บ้าน (ผู้รู้) ซึ่งได้ดำเนินการใน 17 ชุมชน จาก 8 พื้นที่ศึกษาดังแสดงในตารางที่ 6.1 โดยใช้บัตรคำและบัตรภาพเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม (ภาพที่ 6.1)

ตารางที่ 6.1 การดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group meeting)

โครงการ	ชาติพันธุ์	หมู่บ้าน/ กลุ่มบ้าน	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม	วันที่
ปางแดงใน	ปะหล่อง	ปางแดงใน	12 คน (3ประธานกลุ่มสังคม 1ปุ๊จารย์ 1 หมอเมือง 2กรรมการ 5ชาวบ้าน)	7 พ.ค. 56
ปางมะกาลัย	คนเมือง	ปางมะกาลัย	13 คน (1ผญบ. 1ผช.ผญบ. 8กรรมการ 1ส.อบต.1 ประธานอสม.ตำบล 1ชาวบ้าน)	12 มิ.ย. 56
ปากกล้วย	ม้ง	ปากกล้วย	8 คน (1ผญบ. 1ผช.ผญบ. 1อดีตผญบ. 3ชาวบ้าน 2จนท.ศูนย์ฯ)	12 พ.ค. 56
แม่มะลอ	กะเหรี่ยง	แม่มะลอ	7 คน (1ประธานกลุ่มอนุรักษ์ 1ประธานกลุ่ม สหกรณ์ 5ชาวบ้าน)	12 พ.ค. 56
โป่งคำ	คนเมือง	ศรีบุญเรือง	8 คน (1ผช.ผญบ. 1ส.อบต. 1อสม. 1หมอดิน อาสา 4ชาวบ้าน)	31 มี.ค. 56
	คนเมือง	โป่งคำ ดอนคู พงษ์ น้ำไ้	9 (2อดีตกรรมการ 1ประธานกลุ่มปุ๊ย 1สมาชิก โครงการหลวง 1หมอดินอาสา 4ชาวบ้าน)	2 เม.ย. 56
ปางยาง	ลัวะ	ปางยาง ขุนกู	16 คน (1ผญบ. 1ผช.ผญบ. 14ชาวบ้าน)	21 เม.ย. 56
น้ำแป้ง	เมี่ยน	น้ำแป้ง	16 คน (1ผช.ผญบ. 1ส.อบต. 3อสม. 11ชาวบ้าน)	19 เม.ย. 56
สะเนียน	เมี่ยน	ละบ้ายา สมุนใหม่	18 คน (2ผญบ. 1อพปร. 1ส.อบต. 14ชาวบ้าน)	20 เม.ย. 56

បុរេបុរាណ

จากการดำเนินการประชุมกลุ่มที่ผ่านมาสามารถรวบรวมองค์ประกอบความสุขจากชุมชนต่างๆ นำมาจัดหมวดหมู่ดังแสดงในตารางที่ 6.2

ตารางที่ 6.2 องค์ประกอบความสุขของชุมชนที่ได้จากการประชุมกลุ่ม

หมวดองค์ประกอบความสุข	องค์ประกอบย่อย
1. เศรษฐกิจ เงินทอง รายได้	- มีรายได้พอเพียง พอมีกินมีใช้ - มีทรัพย์สิน เงิน ทอง - ไม่มีหนี้สิน - มีแหล่งเงินทุน - มีบ้านอยู่ที่ดี - มีงานทำมั่นคง - มีรถใช้ มียานพาหนะ - ราคาผลผลิตสูง
2. ครอบครัวมีความสุข	- ครอบครัวอยู่กันพร้อมกัน - สามัคคี ปรองดอง ไม่นอกใจ - สามัคคี ปรองดอง ดีต่อกัน ไม่ทะเลาะกัน - คนในครอบครัวเข้าใจกัน - ครอบครัวอบอุ่น ยิ้มแย้มให้กัน - มีลูกที่ดี - สุขภาพแข็งแรง - ไม่ติดยาเสพติด - ไม่ติดการพนัน เหล้า บุหรี่ - การมีอิสระ - ลูกหลานเรียนดี มีงานทำที่ดี - ประสบความสำเร็จในชีวิต - มีเวลาพักผ่อน - เป็นอิสระ มีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียม (มีบัตรประชาชน)
3. สุขภาพแข็งแรง	- สุขภาพแข็งแรง - อยู่ดีกินดี อยู่ดีมีสุข

หมวดองค์ประกอบความสุข	องค์ประกอบย่อย
	- อายุยืน - ไม่เจ็บไม่ป่วย
4. อาชีพ-การทำมาหากิน	- มีความขยัน - มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง + มีกรรมสิทธิ์ - มีน้ำดี ระบบน้ำดี - มีดินดี - มีอาชีพทางเลือกหลากหลาย - มีการส่งเสริมอาชีพ การผลิตเกษตร และการตลาด - มีที่นา - มีข้าวกิน - มีการงานทำที่มั่นคง - ได้ผลผลิตการเกษตรดี พืชผลงอกงามดี - มีผักสวนครัว ผสมผสาน - มีวัว ควาย ไก่ เป็ด หมู - ได้ทำงานที่บ้าน เป็นนายตัวเอง - มีบัตรประชาชน สามารถเดินทาง ไปทำงานที่อื่นได้
5. สาธารณูปโภค/สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย	- มีแหล่งน้ำดี มีระบบประปา - มีถนนดี - มีไฟฟ้าสำหรับชุมชน และสำหรับทำการเกษตร - มีโทรศัพท์เพื่อการบันเทิง - การสื่อสาร (สัญญาณโทรศัพท์) - มีสถานศึกษา อยู่ใกล้บ้าน - มีสถานพยาบาล อยู่ใกล้บ้าน
6.. สิ่งแวดล้อมชุมชนดี	- อากาศดี ชุมชนสะอาด - ไม่มีความวุ่นวาย ปลอดภัย - ปลอดภัยด้านเสียง
7. วัฒนธรรมและประเพณี	- การมีประเพณีดี สืบทอด เป็นที่ยึดเหนี่ยว มีความสุขที่ได้ทำ - มีประเพณี และปฏิบัติตามประเพณี - คนดี คนจิตใจดี มีธรรมะในใจ

หมวดองค์ประกอบความสุข	องค์ประกอบย่อย
	- พอใจในสิ่งที่มีอยู่ ลดละกิเลส พอเพียง - มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา มีการใส่บาตรตอนเช้า - มีการลักขโมยน้อย หรือ ไม่มีเลย - มีวัด
8. ชุมชนเข้มแข็ง	- คนในชุมชนสามัคคี รักกันเหมือนพี่น้อง ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง - การร่วมมือทำกิจกรรมของชุมชน - ชุมชนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ - ผู้นำเข้มแข็ง - ชุมชนสามัคคี - ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ - ปลอดภัยเสพติด - มีการแบ่งปัน (อาหาร) - มีกองทุนต่างๆ - คนในชุมชน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ แบ่งปันกัน - มีกฎระเบียบของหมู่บ้าน (เช่น ห้ามดื่มสุราหลังสี่ทุ่ม ห้ามทะเลาะกัน)
9. ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์	- มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ - มีน้ำดี อุดมสมบูรณ์ - มีป่าธรรมชาติ - ไม่แห้งแล้ง - ป่าต้นน้ำดี - มีการพัฒนาและอนุรักษ์ธรรมชาติ มีการตั้งกฎระเบียบและปฏิบัติตาม

จากปัจจัยที่ตัวแทนชุมชนจากหมู่บ้านต่างๆ ได้ระบุว่าเป็นองค์ประกอบที่จะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนในตารางที่ 6.2 ด้านบนนั้น มีหลายปัจจัยที่มีความหมายใกล้เคียงกัน จึงได้รวบรวมปัจจัยข้างต้นเข้าด้วยกันแล้วจัดเป็นหมวดหมู่ใหม่ได้ดังตารางที่ 6.3

ตารางที่ 6.3 องค์ประกอบความสุขของชุมชนที่ได้จากการประชุมกลุ่ม แล้วรวบรวมเข้าด้วยกัน

หมวดองค์ประกอบความสุข	องค์ประกอบย่อย
1. เศรษฐกิจ (หลักประกันในชีวิต)	- มีรายได้ครัวเรือนมั่นคง (อาชีพ-รายได้มั่นคง หนี้สินน้อย เงินออมมาก) - มีพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และพอเพียง - มีน้ำเพื่อการเกษตรพอเพียง - มีแหล่งทุน/แหล่งกู้ยืมเงิน - มีที่อยู่อาศัยมั่นคง ถาวร และสิ่งอำนวยความสะดวก
2. ด้านคนและครอบครัว (ทุนมนุษย์)	- สุขภาพอนามัยดี (ทั้งกายและใจ มีเวลาพักผ่อนหย่อนใจ) - ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น (อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา รักใคร่กัน มีหัวหน้าครอบครัวที่ดี) - ปลอดภัยจากยาเสพติด - ได้รับการศึกษาที่ดี - มีอาหารพอเพียง ปลอดภัย
3. ด้านสาธารณูปโภค/ โครงสร้างพื้นฐาน	- ถนนดี - น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดและพอเพียง - ไฟฟ้า - การสื่อสาร (การได้รับข่าวสาร /สัญญาณโทรศัพท์) - บริการสาธารณะสุข (ใกล้ชุมชน) - มีโรงเรียน/สถานศึกษา (ใกล้ชุมชน)
4. ด้านสังคมและชุมชน	- การมีผู้นำที่ดี มีความเข้มแข็ง - ชุมชนสงบสุข (สามัคคี ไม่ขัดแย้งกัน ไม่มีการลักขโมยและอาชญากรรม) - ชุมชนช่วยเหลือแบ่งปันกัน - การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน - ปลอดภัยจากยาเสพติด - การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน - มีระบบการกระจายข่าวสารที่ดี
5. ด้านวัฒนธรรมประเพณี	- การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี (ทำบุญ เข้าโบสถ์ และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ)

หมวดองค์ประกอบความสุข	องค์ประกอบย่อย
	- การมีระบบผู้อาวุโส ผู้นำทางสังคม
6. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	- มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ - แหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ - การได้ใช้ประโยชน์จากป่า (อาหารธรรมชาติ และอื่นๆ) - การมีและปฏิบัติกฎระเบียบเพื่อรักษาธรรมชาติ - ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สวดส่องดูแลอนุรักษ์) - การไม่มีมลภาวะ สิ่งรบกวนต่างๆ เช่น ขยะ เสียงดัง หมอกควัน ฯลฯ

6.2 การกำหนดความสำคัญของตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชน

จากการสอบถามความเห็นของตัวแทนที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มในการระบุงค์ประกอบ และตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชน ที่ดำเนินการในหมู่บ้านต่างๆ พบว่าส่วนใหญ่ให้ความเห็นแต่ละองค์ประกอบและหรือแต่ละตัวชี้วัดมีความสำคัญในการที่จะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนไม่เท่ากัน ดังนั้นคณะผู้วิจัยได้ทำการประชุมกลุ่มตัวแทนของชุมชนต่างๆ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ตัวแทนจาก สวพส. (ภาพที่ 6.3) เพื่อกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดต่างๆ ข้างต้น โดยใช้โปรแกรมชื่อว่า “รวมตัดสินใจ” หรือเรียกย่อว่า “รตส” ซึ่งได้แสดงหน้าจอหลักของโปรแกรมในภาพที่ 6.4

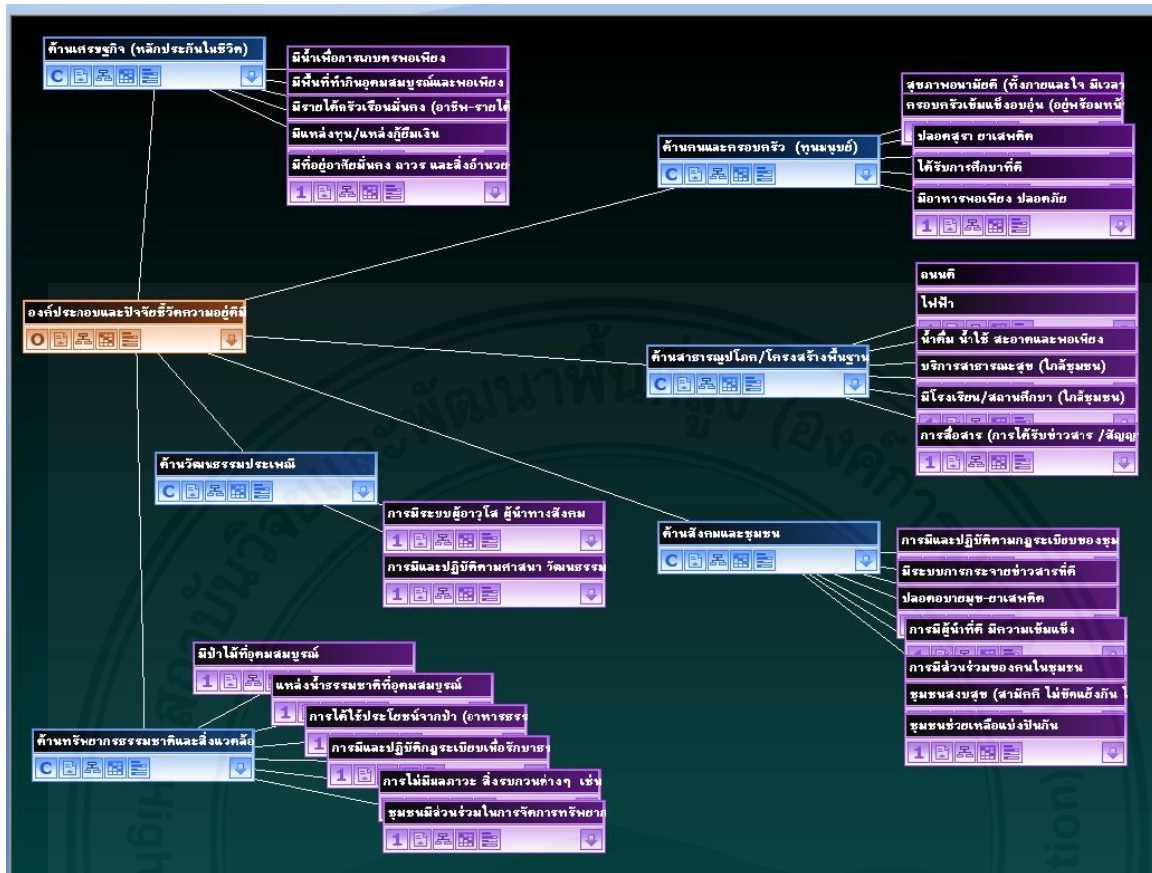

ภาพที่ 6.3 การประชุมระดมความเห็นเพื่อกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัด

ภาพที่ 6.4 หน้าต่างของโปรแกรม รตส

ในโปรแกรม รตส. ได้มีการจัดสร้างโครงสร้างตัวชี้วัดความสุขทั้ง 31 ตัวที่ได้จากการดำเนินงานเบื้องต้น แบ่งเป็น 6 หมวดหลัก (ภาพที่ 6.5) เพื่อใช้ในการประชุมระดมสมองเพื่อกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดแต่ละตัว

ภาพที่ 6.5 โครงสร้างของตัวชี้วัดในหมวดต่างๆ ที่สร้างในโปรแกรม รตส.

การเปรียบเทียบความสำคัญของตัวชี้วัดจะดำเนินการเปรียบเทียบทีละคู่ การกำหนดค่าคะแนนตั้งแต่ 1/9 ถึง 9 (ภาพที่ 6.6) โดยสมาชิกในที่ประชุมสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเอง พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลว่าทำไมจึงให้ค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดหนึ่งมากกว่าอีกตัวชี้วัดหนึ่งในระดับค่าคะแนนนั้นๆ กระบวนการนี้ใช้เวลาในการอภิปรายเพื่อปรับความเข้าใจและปรับความเห็นให้ไปในแนวทางเดียวกัน จนได้ข้อสรุปร่วมกัน

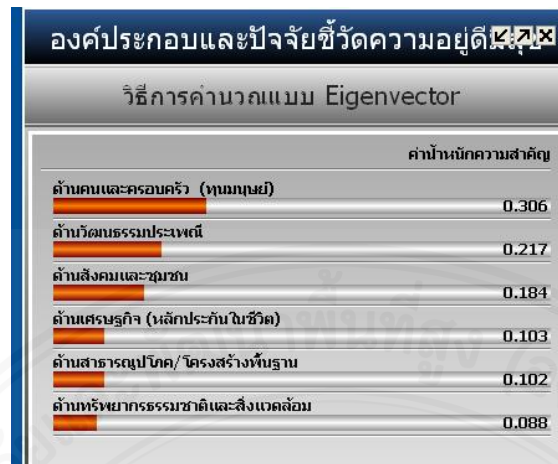
ระดับค่าความสำคัญ	
■ [1/9] น้อยกว่าสุด ๆ	
■ [1/8]	
■ [1/7] น้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด	
■ [1/6]	
■ [1/5] น้อยกว่าปานกลาง	
■ [1/4]	
■ [1/3] น้อยกว่าเล็กน้อย	
■ [1/2]	
■ [1] สำคัญเท่ากัน	
■ [2]	
■ [3] มากกว่าเล็กน้อย	
■ [4]	
■ [5] มากกว่าปานกลาง	
■ [6]	
■ [7] มากกว่าอย่างเห็นได้ชัด	
■ [8]	
■ [9] มากกว่าสุด ๆ	

ภาพที่ 6.6 การให้ค่าความสำคัญ

ในลำดับแรกให้ที่ประชุมเปรียบเทียบตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบหลัก 5 ตัว ได้ผลการเปรียบเทียบเป็นคู่ๆ ดังภาพที่ 6.7 ซึ่งผลลัพธ์จากการคำนวณบ่งชี้ว่า ตัวชี้วัดหลักไล่เรียงความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ ด้านคนและครอบครัว ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านสังคมและชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 0.306 0.207 0.184 0.103 0.1000 และ 0.088 ตามลำดับ (ภาพที่ 6.8)

องค์ประกอบและปัจจัยชี้วัดความอยู่ดีมีสุข							
จัดตาราง กำหนดการแสดงผล Epsilon แสดงค่าถ่วงน้ำหนัก ปรับแก้ค่าเฉลี่ย							
ค่า CR = 0.06							
	ด้านเศรษฐกิจ (หลัก)	ด้านคนและครอบครัว	ด้านสาธารณูปโภค	ด้านสังคมและชุมชน	ด้านวัฒนธรรมประเพณี	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ค่าความสำคัญ
ด้านเศรษฐกิจ (หลัก)	1	1/3	1	1/3	1/2	2	0.103
ด้านคนและครอบครัว	3	1	2	4	1	2	0.306
ด้านสาธารณูปโภค	1	1/2	1	1/2	1/2	1	0.102
ด้านสังคมและชุมชน	3	1/4	2	1	1	2	0.184
ด้านวัฒนธรรมประเพณี	2	1	2	1	1	3	0.217
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1/2	1/2	1	1/2	1/3	1	0.088

ภาพที่ 6.7 ผลของการเปรียบเทียบทีละคู่

ภาพที่ 6.8 ผลการเปรียบเทียบตัวชี้วัดหลักในหมวดต่างๆ

ขั้นตอนต่อไปคือการเปรียบเทียบความสำคัญของตัวชี้วัดย่อยภายในแต่ละหมวดโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบทีละคู่ในทำนองเดียวกัน ภาพที่ 6.9 แสดงผลการเปรียบเทียบความสำคัญของตัวชี้วัดย่อยในด้านคนและครอบครัว ซึ่งแสดงถึงว่าที่ประชุมเห็นว่าปัจจัยย่อยด้านคนและครอบครัวได้เรียงความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้แก่ ปลอดภัย ยาเสพติด มีอาหารพอเพียงปลอดภัย สุขภาพอนามัย ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น และได้รับการศึกษาดี

ภาพที่ 6.9 ผลการเปรียบเทียบตัวชี้วัดย่อยในหมวดคนและครอบครัว

เมื่อระดมความเห็นเพื่อเปรียบเทียบหรือให้น้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในด้านต่างๆ ในแต่ละหมวดองค์ประกอบความอยู่ดีมีสุข นำผลที่ได้มาคำนวณเป็นค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดแต่ละตัว ได้ผลลัพธ์ดังรายละเอียดในตารางที่ 6.4

ตารางที่ 6.4 น้ำหนักความสำคัญของแต่ละหมวด และของตัวชี้วัดต่างๆ ในแต่ละหมวด

ตัวชี้วัด	น้ำหนักหมวดหลัก	น้ำหนักตัวชี้วัด
ด้านเศรษฐกิจ (หลักประกันในชีวิต)	0.103	1.00
1. มีรายได้ครัวเรือนมั่นคง (อาชีพ-รายได้มั่นคง หนี้สินน้อย เงินออมมาก)		0.291
2. มีพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และพอเพียง		0.194
3. มีน้ำเพื่อการเกษตรพอเพียง		0.158
4. มีแหล่งทุน/แหล่งกักเก็บเงิน		0.074
5. มีที่อยู่อาศัยมั่นคง ถาวร และสิ่งอำนวยความสะดวก		0.283
ด้านคนและครอบครัว (ทุนมนุษย์)	0.306	1.00
6. สุขภาพอนามัยดี (ทั้งกายและใจ มีเวลาพักผ่อนหย่อนใจ)		0.224
7. ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น (อยู่พร้อมหน้า รักใคร่กัน หัวหน้าครอบครัวดี)		0.189
8. ปลอดภัยจากยาเสพติด		0.253
9. ได้รับการศึกษาที่ดี		0.105
10. มีอาหารพอเพียง ปลอดภัย		0.229
ด้านสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน	0.102	1.00
11. ถนนดี		0.125
12. น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดและพอเพียง		0.337
13. ไฟฟ้า		0.146
14. การสื่อสาร (การได้รับข่าวสาร /สัญญาณโทรศัพท์)		0.074
15. บริการสาธารณะสุข (ใกล้ชุมชน)		0.123
16. มีโรงเรียน/สถานศึกษา (ใกล้ชุมชน)		0.195
ด้านสังคมและชุมชน	0.184	1.00
17. การมีผู้นำที่ดี มีความเข้มแข็ง		0.232
18. ชุมชนสงบสุข (สามัคคี ไม่ขัดแย้งกัน ไม่มีการลักขโมยและอาชญากรรม)		0.2
19. ชุมชนช่วยเหลือแบ่งปันกัน		0.125
20. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน		0.144
21. ปลอดภัยจากยาเสพติด		0.145
22. การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน		0.111

ตัวชี้วัด	น้ำหนักหมวดหลัก	น้ำหนักตัวชี้วัด
23. มีระบบการกระจายข่าวสารที่ดี		0.043
ด้านวัฒนธรรมประเพณี	0.217	1.00
24. การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี		0.75
25. การมีระบบผู้อาวุโส ผู้นำทางสังคม		0.25
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	0.088	1.00
26. มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์		0.16
27. แหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์		0.281
28. การได้ใช้ประโยชน์จากป่า (อาหารธรรมชาติ และอื่นๆ)		0.065
29. การมีและปฏิบัติกฎระเบียบเพื่อรักษาธรรมชาติ		0.248
30. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ		0.188
31. การไม่มีมลภาวะ สิ่งรบกวนต่างๆ เช่น ขยะ เสียงดัง หมอกควัน ฯลฯ		0.058

บทที่ 7

การประเมินผลค่าดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขโดยใช้แบบสอบถาม

ในการประเมินดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือน ส่วนหนึ่งได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ครัวเรือนโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งข้อมูลที่สัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของหัวหน้าครัวเรือนด้านอายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำการเกษตร ผลการผลิตพืชหลักบางชนิด ข้อมูลด้านรายได้ แหล่งรายได้และหนี้สินของครัวเรือน เพื่อทำความเข้าใจด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา ส่วนการประเมินดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของครัวเรือนต่อนิยามของความสุข การประเมินความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในแต่ละด้าน รวมทั้งให้ครัวเรือนประเมินถึงสถานะความเป็นจริงตามดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขที่ครัวเรือนมีหรือเป็นอยู่ในปัจจุบัน

7.1 จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง

จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เป็นครัวเรือนในโครงการขยายผลโครงการหลวงกลุ่มน้ำปิงตอนบน 4 โครงการ จำนวน 168 ครัวเรือน ประกอบด้วยโครงการฯ ปางแดงใน 27 ครัวเรือน ป่าแป้ (ปางมะเกลือ) 86 ครัวเรือน ป่ากล้วย 23 ครัวเรือน แม่มะลอ 32 ครัวเรือน และในโครงการขยายผลโครงการหลวงกลุ่มน้ำน่าน 4 โครงการ จำนวน 163 ครัวเรือน ประกอบด้วยโครงการฯ โป่งคำ 66 ครัวเรือน ปางยาง 30 ครัวเรือน น้ำแบ่ง 22 ครัวเรือน และสะเนียน 45 ครัวเรือน รวมจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 331 ครัวเรือน (ตารางที่ 7.1)

ตารางที่ 7.1 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูล จำแนกตามโครงการขยายผลโครงการหลวงกลุ่มน้ำปิงตอนบน และกลุ่มน้ำน่าน

กลุ่มน้ำปิงตอนบน: โครงการขยายผลโครงการหลวง	จำนวน ตัวอย่าง	กลุ่มน้ำน่าน: โครงการขยายผลโครงการ หลวง	จำนวน ตัวอย่าง
ปางแดงใน	27	โป่งคำ	66
ป่าแป้ (ปางมะเกลือ)	86	ปางยาง	30
ป่ากล้วย	23	น้ำแบ่ง	22
แม่มะลอ	32	สะเนียน	45
รวม	168	รวม	163

จากข้อมูลที่สำรวจข้างต้นนี้ ได้นำเข้าข้อมูลในโปรแกรมสำเร็จ Excel วิเคราะห์และประมวลผล ซึ่งผลในที่นี้เป็นข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน และผลการประเมินความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขและสถานะความเป็นจริงตามดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขที่ครัวเรือนเป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.2 ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนตัวอย่าง

หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงปางแดงใน ป่าแป๋ (ปางมะกล้วย) ป่ากล้วย และแม่มะลอ มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 46.7 59.2 49.5 และ 44.9 ปี ตามลำดับ ระดับการศึกษา พบว่าหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างของทั้ง 4 โครงการ ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 59.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 30.9 ไม่ได้เรียนหนังสือในระบบ โดยถ้าเปรียบเทียบระหว่างโครงการ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนของโครงการฯ ป่าแป๋ (ร้อยละ 79) และปางแดงใน (ร้อยละ 51.9) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนโครงการฯ ป่ากล้วย และแม่มะลอ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.9 และ 43.8) ไม่ได้เรียนหนังสือ ทั้งนี้มีหัวหน้าครัวเรือนในโครงการฯ แม่มะลอบางครัวเรือน จบการศึกษาระดับอนุปริญาและระดับปริญาตรีด้วย (ตารางที่ 7.2) ส่วนในพื้นที่ขยายผลลุ่มน้ำน่าน พบว่า อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 4 โครงการ คือโครงการขยายผลฯ ปางคำ น้ำแปง สะเนียน และปางยาง เฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือเท่ากับ 52 ปี มีเพียงหัวหน้าครัวเรือนของโครงการฯ น้ำแปง ที่มีอายุเฉลี่ยมากกว่าที่อื่น คือ 54 ปี ส่วนระดับการศึกษา พบว่าหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างของโครงการฯ สะเนียน น้ำแปง และปางยาง กว่าร้อยละ 50 ไม่ได้เรียนหนังสือ รองลงมา (ร้อยละ 22-30) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนหัวหน้าครัวเรือนของโครงการฯ ปางคำ ส่วนใหญ่ คือร้อยละ 48.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา คือร้อยละ 28.8 ไม่ได้เรียนหนังสือ โดยที่หัวหน้าครัวเรือนบางครัวเรือนของโครงการฯ แม่มะลอและน้ำแปง จบการศึกษาระดับปริญาตรี (ตารางที่ 7.3)

สำหรับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลลุ่มน้ำปิง มีสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้านเฉลี่ย 4.9 คน และจำนวนสมาชิกที่อยู่จริงเฉลี่ย 4.0 คน (ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 14 คน) ประกอบด้วยจำนวนสมาชิกที่เป็นเด็กอายุน้อยกว่า 7 ปี 0.4 คน จำนวนสมาชิกอายุ 7- 14 ปี 0.5 คน จำนวนสมาชิก อายุ 15-60 ปี 2.05 คน และจำนวนสมาชิกสูงวัยที่อายุมากกว่า 60 ปี เฉลี่ย 0.6 คน ส่วนครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลลุ่มน้ำน่าน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้านเฉลี่ย 5.8 คน และจำนวนสมาชิกที่อยู่จริงเฉลี่ย 4.4 คน (ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 14 คน) ประกอบด้วยจำนวนสมาชิกที่เป็นเด็กอายุน้อยกว่า 7 ปี 0.5 คน จำนวนสมาชิก อายุ 7- 14 ปี 0.6 คน จำนวนสมาชิก อายุ 15- 60 ปี 2.9 คน และจำนวนสมาชิกสูงวัยที่อายุมากกว่า 60 ปี เฉลี่ย 0.5 คน ทั้งนี้

ในทั้ง 2 พื้นที่ จำนวนสมาชิกที่มีชื่อในทะเบียนบ้านบางคนที่ไม่ได้อยู่อาศัยในครอบครัวปัจจุบัน ส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพอื่นนอกชุมชน เช่น ค้าขาย รับจ้าง มีบางส่วนที่ไปเรียนหนังสือที่อื่นหรือมีครอบครัวแต่ยังไม่ได้ย้ายชื่อออกไป ทำให้ครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกที่อยู่ด้วยกันในปัจจุบันน้อยกว่าจำนวนสมาชิกตามทะเบียนบ้าน

ตารางที่ 7.2 ข้อมูลหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิก ของครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงกลุ่มน้ำปิงตอนบน

รายการ	ปางแดงใน	ป่าแป๋	ป่ากล้วย	แม่มะลอ	รวม
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	27	86	23	32	168
อายุหัวหน้าครอบครัว (ปี)					
เฉลี่ย	46.7	63.9	63.9	44.9	50.8
ต่ำสุด-สูงสุด	30-77	36-86	40-84	23-98	23-98
ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ)					
ไม่ได้เรียน	48.1	12.8	60.9	43.8	30.9
ประถมศึกษา	51.9	79.1	34.8	28.1	59.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	4.6	4.3	3.1	3.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย/อาชีวศึกษา	-	3.5	-	12.5	4.2
อนุปริญญา/ปวส.	-	-	-	6.3	1.2
ปริญญาตรี	-	-	-	6.3	1.2
ข้อมูลสมาชิกในครัวเรือน (คน)					
จำนวนสมาชิกตามทะเบียนบ้าน	5.0	3.8	8.4	5.3	4.9
จำนวนสมาชิกที่อาศัยจริงปัจจุบัน	4.8	2.9	6.5	4.6	4.0
ต่ำสุด-สูงสุด	2-9	9	3-14	2-8	1-14
จำนวนสมาชิกที่เป็นเด็กอายุน้อยกว่า 7 ปี	0.6	0.2	0.6	0.7	0.4
จำนวนสมาชิก อายุ 7- 14 ปี	0.8	0.2	0.9	0.5	0.5
จำนวนสมาชิก อายุ 15- 60 ปี	3.0	1.8	4.3	2.8	2.5
จำนวนสมาชิก อายุมากกว่า 60 ปี	0.4	0.7	0.7	0.6	0.6
จำนวนแรงงานเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน	2.7	2.1	4.2	2.4	2.5
ต่ำสุด - สูงสุด	1-4	1-5	2-7	1-4	1-7

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

ตารางที่ 7.3 ข้อมูลหัวหน้าครัวเรือน และสมาชิก ของครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวง กลุ่มน้ำน่าน

รายการ	โป่งคำ	ปางยาง	น้ำเป้ง	สะเนียน	รวม
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	66	30	22	45	163
อายุหัวหน้าครัวเรือน (ปี)					
เฉลี่ย	52	52	54	52	52
ต่ำสุด-สูงสุด	30-80	32-78	33-71	19-85	19-85
ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ)					
ไม่ได้เรียน	28.8	56.7	50.0	64.4	46.6
ประถมศึกษา	48.5	30.0	27.3	22.4	35.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	6.1		-	4.4	3.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย/อาชีวศึกษา	9.1	13.3	18.2	8.9	11.0
อนุปริญญา/ปวส.	3.0	-	-	-	1.2
ปริญญาตรี	4.5	-	4.5	-	2.5
ข้อมูลสมาชิกในครัวเรือน (คน)					
จำนวนสมาชิกตามทะเบียนบ้าน	4.2	5.9	7.0	7.4	5.8
จำนวนสมาชิกที่อาศัยจริงปัจจุบัน	3.6	5.3	4.4	4.8	4.4
ต่ำสุด-สูงสุด	2-7	2-10	1-9	1-11	1-11
จำนวนสมาชิกอายุน้อยกว่า 7 ปี	0.3	0.6	0.6	0.6	0.5
จำนวนสมาชิก อายุ 7- 14 ปี	0.4	0.7	0.6	0.5	0.5
จำนวนสมาชิก อายุ 15- 60 ปี	2.6	3.4	2.7	3.3	2.9
จำนวนสมาชิก อายุมากกว่า 60 ปี	0.4	0.6	0.5	0.4	0.5
จำนวนแรงงานเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน	2.2	3.9	2.9	2.8	2.8
ต่ำสุด - สูงสุด	1-4	1-8	1-5	1-8	1-8

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

7.3 การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่าครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงกลุ่มน้ำปิงตอนบน มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.3 แปลง (ต่ำสุดเท่ากับ 1 แปลง สูงสุด 8 แปลง) คิดเป็นพื้นที่ทำกินเฉลี่ยประมาณ 17.6 ไร่ โดยถ้าเปรียบเทียบในแต่ละโครงการฯ

พบว่า ครั้วเรือในในพื้นที่โครงการฯ ป่าแป๊ะ (ปางมะเกลือ) มีพื้นที่ทำกินโดยเฉลี่ยมากที่สุด คือเท่ากับ 21.9 ไร่ ส่วนครั้วเรือในพื้นที่โครงการฯ ป่ากล้วยและแม่มะลอ มีพื้นที่เพื่อการเกษตรน้อยที่สุด คือเฉลี่ย 10.3 และ 12.6 ไร่ต่อครั้วเรือ ตามลำดับ ทั้งนี้ครั้วเรือที่มีที่ดินทำกินน้อยที่สุด มีที่ดินเพียง 0.5 ไร่ ในขณะที่ครั้วเรือที่มีพื้นที่ทำกินสูงสุดมี 87 ไร่ ซึ่งเป็นครั้วเรือที่อยู่ในโครงการฯ ป่าแป๊ะ ทั้ง 2 ครั้วเรือ (ตารางที่ 7.4) ส่วนครั้วเรือตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน เกษตรกรมีพื้นที่การเกษตรเฉลี่ยประมาณ 3.3 แปลง (ต่ำสุด 1 แปลง สูงสุด 12 แปลง) ขนาดพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 27.5 ไร่ (ต่ำสุด 2 ไร่ สูงสุด 91 ไร่) โดยที่พื้นที่ทำกินของครั้วเรือในพื้นที่โครงการฯ โป่งคำ น้ำแป่ง สะเนียน และปางยาง เฉลี่ยเท่ากับ 23.7 35.4 28.5 และ 28.6 ไร่ ตามลำดับ (ตารางที่ 7.4)

จากขนาดพื้นที่การเกษตรที่ครั้วเรือตัวอย่างถือครองทั้งหมด ถ้าจำแนกตามลักษณะการถือครองเป็นที่ดินของตนเอง พื้นที่เช่า และที่ดินที่ได้ทำฟรีจากพ่อแม่ เครือญาติ หรืออื่นๆ พบว่า สำหรับครั้วเรือตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิง ขนาดพื้นที่ถือครองประมาณร้อยละ 90 เป็นพื้นที่ของตนเอง โดย ครั้วเรือในโครงการฯ แม่มะลอและป่าแป๊ะ ที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเองร้อยละ 100 และ 91.3 ตามลำดับ ส่วนครั้วเรือในโครงการฯ ปางแดงใน มีสัดส่วนพื้นที่ถือครองของตนเองประมาณร้อยละ 84 พื้นที่เช่าร้อยละ 4.9 และพื้นที่ที่ได้ทำฟรี ร้อยละ 11.1 ส่วนในโครงการฯ ป่ากล้วย เกษตรกรตัวอย่าง มีพื้นที่การเกษตรของตนเองและได้ทำฟรี คิดเป็นร้อยละ 75.9 และ 24.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 7.4) ส่วนครั้วเรือตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน พื้นที่ถือครองเฉลี่ยร้อยละ 72 เป็นพื้นที่ของตนเอง ร้อยละ 23.4 เป็นพื้นที่ที่ได้ทำฟรีจากพ่อแม่หรือเครือญาติ และร้อยละ 4.3 เป็นพื้นที่เช่า โดยครั้วเรือในโครงการฯ โป่งคำ มีสัดส่วนของพื้นที่ของตนเอง (ร้อยละ 78.5) และพื้นที่ที่เช่าผู้อื่น (ร้อยละ 9.7) สูงกว่าครั้วเรือในพื้นที่อื่นๆ ส่วนครั้วเรือในพื้นที่โครงการฯ ปางยาง น้ำแป่ง และสะเนียน มีสัดส่วนพื้นที่การเกษตรที่ทำฟรีสูงกว่าพื้นที่อื่นตามลำดับ (ตารางที่ 7.5)

พืชที่ครั้วเรือตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบนและลุ่มน้ำน่านปลูกเป็นหลัก ได้แก่ ข้าวนา ข้าวไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ยกเว้นครั้วเรือในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงป่าแป๊ะ ที่ปลูกชา/เมี่ยง และทำสวนผสมเป็นหลัก) โดยสำหรับการปลูกข้าวนาในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิง มีผู้ปลูกจำนวน 42 ครั้วเรือ พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 5.8 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 514 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนใหญ่เป็นการปลูกในพื้นที่โครงการฯ แม่มะลอ (30 ครั้วเรือ) ซึ่งเกษตรกรปลูกบนพื้นที่เฉลี่ย 6.0 ไร่ต่อครั้วเรือ ได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 410 กิโลกรัมต่อไร่ ข้าวไร่มีผู้ปลูก 23 ครั้วเรือ พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 3.3 ไร่ต่อครั้วเรือ ได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 255 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนใหญ่ได้จากการปลูกในพื้นที่ โครงการฯ ปางแดงใน ส่วนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีผู้

ปลูกจำนวน 52 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 10.0 ไร่ต่อครัวเรือน ได้ผลิตเฉลี่ยประมาณ 721 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่ง เป็นการปลูกในพื้นที่ โครงการฯ ปางแดงใน จำนวน 24 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 13.9 ไร่ต่อครัวเรือน ผลิตเฉลี่ย 632 กิโลกรัมต่อไร่ และ โครงการฯ แม่ะตอ จำนวน 26 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 7.1 ไร่ต่อครัวเรือน ผลิตเฉลี่ย 806 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 7.4) ส่วน ในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน มีผู้ปลูกข้าวนาจำนวน 34 ครัวเรือน เป็นผู้ปลูกใน โครงการฯ โป่งคำ 28 ครัวเรือน ปางยาง 6 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 2.8 ไร่ ผลิตเฉลี่ย 563 กิโลกรัมต่อไร่ โดยที่ผู้ปลูกข้าวนาในโครงการฯ โป่งคำได้ผลิตสูงกว่าการปลูกในพื้นที่ โครงการฯ ปางยาง คือเฉลี่ย 605 และ 367 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ข้าวนาไรมีจำนวนผู้ปลูกในพื้นที่ ทุกโครงการฯ รวม 72 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 5.7 ไร่ต่อครัวเรือน ผลิตเฉลี่ยประมาณ 349 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีผู้ปลูกจำนวน 115 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 23.7 ไร่ต่อ ครัวเรือน ได้ผลิตเฉลี่ยประมาณ 599 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 7.5) ซึ่งจากครัวเรือนตัวอย่างที่ได้ สัมภาษณ์เก็บข้อมูล จะเห็นว่า ในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน ข้าวนาและข้าวไร่เป็น พืชหลักที่ครัวเรือนปลูกเพื่อการบริโภค และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชหลักในการสร้างรายได้แก่ ครัวเรือน

ตารางที่ 7.4 พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร และข้อมูลการปลูกพืชบางชนิดในโครงการขยายผล
โครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบน

รายการ	ปางแดงใน	ป่าแป๋	ป่ากล้วย	แม่มะลอ	รวม
จำนวนแปลงของที่ดินเพื่อการเกษตรเฉลี่ย (แปลง)	3.0	1.8	2.9	2.4	2.3
ต่ำสุด - สูงสุด	1-8	1-8	1-6	1-4	1-8
ขนาดพื้นที่ทำกินทั้งหมดเฉลี่ย (ไร่/ครัวเรือน)	16.2	21.9	10.3	12.6	17.6
ต่ำสุด - สูงสุด	3-40	0.5-8.7	2-25	3-28	0.5-87
จำแนกตามลักษณะการถือครอง (ร้อยละ)					
ของตนเอง	84.0	91.3	75.9	100	89.7
เช่าผู้อื่น	4.9	1.4	-	-	1.5
ทำฟรี (ของพ่อแม่ ญาติ อื่นๆ)	11.1	7.3	24.3	-	8.8
การใช้ที่ดินปลูกพืชบางชนิด					
- จำนวนผู้ปลูกข้าวนา (ครัวเรือน)	-	5	7	30	42
พื้นที่ปลูกเฉลี่ย (ไร่)	-	6.1	4.6	6.0	5.8
ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย (กก./ไร่)	-	444	742	410	514
- จำนวนผู้ปลูกข้าวไร่ (ครัวเรือน)	16	5	-	2	23
พื้นที่ปลูกเฉลี่ย (ไร่)	3.3	3.0	-	3.5	3.3
ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย (กก./ไร่)	208.5	236	-	315	255
- จำนวนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ครัวเรือน)	24	-	2	26	52
พื้นที่ปลูกเฉลี่ย (ไร่)	13.9	-	2	7.1	10.0
ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย (กก./ไร่)	631.8	-	675	806	721

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

ตารางที่ 7.5 พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร และข้อมูลการปลูกพืชบางชนิดในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน

พื้นที่การเกษตร	โป่งคำ	ปางยาง	น้ำแบ่ง	สะเนียน	รวม
จำนวนแปลงเฉลี่ย (แปลง)	2.9	3.1	4.0	3.2	3.3
ต่ำสุด - สูงสุด	1-12	1-8	2-7	1-7	1-12
ขนาดพื้นที่ทำกินเฉลี่ย (ไร่/ครัวเรือน)	23.7	28.6	35.4	28.5	27.5
ต่ำสุด - สูงสุด	2-78	4-90	4-82	2-91	2-91
ลักษณะการถือครอง					
ของตนเอง	78.5	67.8	68.4	70.9	72.3
เช่าผู้อื่น	9.7	-	2.3	2.1	4.3
ทำฟรี (ของพ่อแม่ ญาติ อื่นๆ)	11.8	32.2	29.3	27.0	23.4
การใช้ที่ดินปลูกพืชบางชนิด					
- จำนวนผู้ปลูกข้าวนา (ครัวเรือน)	28	6	-	-	34
พื้นที่ปลูกเฉลี่ย (ไร่)	2.9	2.1	-	-	2.8
ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย (กก./ไร่)	605	367	-	-	563
- จำนวนผู้ปลูกข้าวไร่ (ครัวเรือน)	11	26	9	26	72
พื้นที่ปลูกเฉลี่ย (ไร่)	4.3	8.4	4.4	4.0	5.7
ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย (กก./ไร่)	252	212	546	458	349
- จำนวนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ครัวเรือน)	44	27	14	30	115
พื้นที่ปลูกเฉลี่ย (ไร่)	25.1	17.0	19.2	29.7	23.7
ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย (กก./ไร่)	633	462	818	572	599

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

พืชชนิดอื่นๆ ที่ครัวเรือนในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบนปลูกสำหรับพืชไร่ นอกจาก ข้าวนา ข้าวไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แล้ว เกษตรกรในโครงการฯ ปางแดง ก็ได้ปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว ถั่วดำ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง งาม ส่วนพืชผัก ที่ปลูกกัน ได้แก่ ผักกาดขาว กะหล่ำปลี มะเขือเทศ แตงกวา บางพื้นที่ เช่น โครงการฯ ปากกล้วย เกษตรกรปลูกพืชผักหลากหลายชนิด เช่น ผักกาดขาว กะหล่ำปลี มะเขือเทศ หอมญี่ปุ่น สตรอเบอร์รี่ มันฝรั่ง รวมทั้งปลูกไม้ดอกบางชนิดด้วย (ตารางที่ 7.6) ส่วนไม้ผล ที่ปลูกกันมากได้แก่ ลิ้นจี่ ลำไย มะม่วง บางพื้นที่มีการปลูกไม้ผลหลากหลายชนิดเพิ่มขึ้น เช่น เสาวรส เงาะ ส้ม พลับ อโวคาโด ฝรั่ง เป็นต้น

ส่วนไม้ยืนต้น ครัวเรือนในโครงการฯ ป่าแป๋ (ปางมะเกลือ) ปลูก เมียง/ชา มะแขว่น กาแฟ เป็นหลัก สำหรับครัวเรือนในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน พืชไร่ นอกจาก ข้าวนา ข้าวไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แล้ว มีการปลูกสับปะรด ในโครงการฯ ไป๋คำ ถั่วพี ในโครงการฯ สะเนียน ส่วนพืชผักที่ปลูกได้แก่ แตงกวา ผักกาดขาว ไม้ผลได้แก่ ลิ้นจี่ มะม่วง ลำไย กระท้อน ส้ม ส้มโอ เงาะ มะม่วง อโวคาโด ลองกอง ไม้ยืนต้นที่ปลูกกันมาก ได้แก่ ยางพารา สัก บางพื้นที่ เช่น ปางยาง บางครัวเรือนปลูก อโวคาโด พลับ กาแฟ

ตารางที่ 7.6 พืชชนิดอื่นที่ครัวเรือนตัวอย่างปลูกในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิง ตอนบนและลุ่มน้ำน่าน

พื้นที่	พืชอายุสั้น	ไม้ผล ไม้ยืนต้น
ลุ่มน้ำปิงตอนบน		
ปางแดงใน	พืชไร่: ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่ว ถั่วแดง ถั่วดำ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง งา	ไม้ผล: เสาวรส ลำไย มะม่วง
ป่าแป๋	พืชไร่: ข้าว ข้าวไร่	ไม้ผล: ส้ม ลิ้นจี่ เงาะ ไม้ยืนต้น: เมียง/ชา มะแขว่น กาแฟ
ปากกล้วย	พืชไร่: ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชผัก: กะหล่ำปลี มะเขือเทศ หอม ญี่ปุ่น สตรอเบอร์รี่ มันฝรั่ง ผักกาดขาว ไม้ดอก: ดาวเรือง เอสเตอร์	ไม้ผล: พลับ อโวคาโด ฝรั่ง
แม่มะลอ	พืชไร่: ข้าว ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชผัก: หอมญี่ปุ่น มะเขือเทศ	ไม้ยืนต้น: กาแฟ
ลุ่มน้ำน่าน		
ไป๋คำ	พืชไร่: ข้าว ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด พืชผัก: แตงกวา ผักกาดขาว	ไม้ผล: ลิ้นจี่ มะม่วง ลำไย กระท้อน ส้ม ไม้ยืนต้น: กาแฟ ยางพารา สัก ไม้
ปางยาง	พืชไร่: ข้าว ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชผัก: ผักกาดขาว	ไม้ผล: ลิ้นจี่ ส้มโอ เงาะ มะม่วง อโวคา โด ลองกอง ไม้ยืนต้น: เมียง กาแฟ
น้ำแปง	พืชไร่: ข้าว ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ไม้ผล: ลิ้นจี่ มะม่วง
สะเนียน	พืชไร่: ข้าว ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วพี พืชผัก: ผักกาดขาว กะหล่ำปลี ถั่วฝักยาว	ไม้ผล: ลิ้นจี่ มะม่วง ลำไย อินทผลัม เงาะ มะนาว ไม้ยืนต้น: ยางพารา

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

7.4 รายได้ แหล่งรายได้ และหนี้สินของครัวเรือน

สำหรับรายได้ของครัวเรือนตัวอย่าง ในตารางที่ 7.7 และ 7.8 นั้น เป็นรายได้รวมของครัวเรือน ที่ประมาณการจากรายได้จากภาคเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่เกษตรกรประมาณการจากการจำหน่ายผลผลิตที่เกษตรกรปลูกและสัตว์เลี้ยง (ถ้ามี) ทั้งหมด หัก ด้วยค่าใช้จ่ายผันแปรในการผลิตที่เกษตรกรต้องใช้จ่ายเป็นต้นทุน (รวมเงินเชื้อ) โดยไม่คิดค่าเสียโอกาสของแรงงานครอบครัวและแรงงานแลกเปลี่ยนที่เกษตรกรใช้ไปในการผลิต รวมกับรายได้จากภาคนอกเกษตรจากแหล่งต่างๆ เช่น จากการรับจ้าง ค้าขาย จากเงินเดือน เบี้ยยังชีพ เงินที่บุตรหลานส่งให้ใช้จ่าย หักค่าธรรมเนียม จักสาน เป็นต้น ซึ่งผลจากการสอบถามพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างในขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิง มีรายได้รวมทั้งหมดในรอบปีการผลิต 2555 เฉลี่ยเท่ากับ 71,373 บาทต่อครัวเรือน (ประกอบด้วย รายได้ของครัวเรือนในโครงการฯ ปางแดงใน ปางมะกล้าย ปากกล้วย และแม่มะลอ เฉลี่ยเท่ากับ 101,842 73,965 99,237 และ 18,671 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ) แหล่งรายได้ที่สำคัญมาจากทั้งภาคเกษตรและนอกเกษตร โดยสำหรับครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ปางแดงใน และปากกล้วย รายได้หลักมาจากภาคเกษตรมากกว่าภาคนอกเกษตร (ร้อยละ 61:39 สำหรับปางแดงใน และ 57:43 สำหรับปากกล้วย) ส่วนครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ปางมะกล้าย และแม่มะลอ รายได้หลักมาจากภาคนอกเกษตรมากกว่ารายได้จากภาคเกษตรเล็กน้อย (ร้อยละ 45:55 สำหรับปางมะกล้าย และ 46:54 สำหรับแม่มะลอ) ทั้งนี้ รายได้จากภาคเกษตรเกือบทั้งหมดได้จากการปลูกพืช มีเพียงครัวเรือนจากพื้นที่โครงการฯ ปางแดงใน ที่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย ประมาณ 2,300 บาทต่อครัวเรือน ส่วนรายได้จากภาคนอกเกษตร ได้จากการรับจ้าง เงินเดือน/ค่าจ้างหรือเบี้ยยังชีพของสมาชิกในครอบครัว จากการค้าขายหรือทำกิจการส่วนตัวอื่นๆ และจากการที่บุตรหลานที่ไปทำงานนอกพื้นที่ส่งเงินมาให้ ซึ่งสัดส่วนของรายได้จากนอกภาคเกษตรแหล่งต่างๆ เหล่านี้ แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ (ตารางที่ 7.7)

ตารางที่ 7.7 รายได้ และหนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิง
ตอนบน

รายได้ หนี้สิน	ปางแดงใน	ป่าแป๋	ป่ากล้วย	แม่มะลอ	รวม
รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	101,842	73,965	99,237	18,670	71,373
รายได้จากภาคเกษตร	61,632	34,012	56,405	8,619	36,680
จากพืช	59,299	33,817	56,405	8,607	36,203
จากสัตว์	2,333	195	-	12	477
รายได้นอกเกษตร	40,210	39,953	42,832	10,051	34,693
รับจ้างทั่วไป	5,270	14,121	1,012	1,970	8,589
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	5,096	7,416	25,850	1,402	8,421
เงินเดือน ค่าจ้าง	28,119	15,595	13,570	5,310	15,372
บุตรหลานส่งให้	1,000	2,751	480	1,355	1,893
หัตถกรรม จักสาน	450	52	1,920	14	364
อื่นๆ	275	18	-	-	53
หนี้สินครัวเรือน					
จำนวนครัวเรือนที่กู้ยืมเงินปัจจุบัน (คิดเป็น % ของครัวเรือนตัวอย่าง)	15 (55%)	65 (76%)	16 (70%)	22 (69%)	71 (69%)
มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อจำนวนครัวเรือน ที่กู้ยืม (บาท)	15,200	84,915	29,688	34,432	56,534
ต่ำสุด	2,000	3,000	5,000	5,000	2,000
สูงสุด	40,000	500,000	100,000	195,000	500,000
มูลค่าหนี้สินคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด (บาท)	8,444.	63,890	19,792	23,672	41,281

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

สำหรับครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิง พบว่า มีรายได้รวมในรอบปีการผลิต 2555 เฉลี่ยเท่ากับ 158,516 บาทต่อครัวเรือน ประกอบด้วย รายได้ของครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ปังคำ ปางยาง น้ำแปง และสะเนียน เฉลี่ยเท่ากับ 165,925 59,865 200,821 และ 192,735 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ แหล่งรายได้ที่สำคัญของครัวเรือนในพื้นที่

โครงการฯ ไปงำ น้ำแปง และสะเนียน มาจากภาคเกษตรมากกว่ารายได้จากภาคเกษตร (ร้อยละ 44:56 สำหรับไปงำ 30:70 สำหรับน้ำแปง และ 39:61 สำหรับสะเนียน) ส่วนครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ปางยาง รายได้หลักมาจากภาคเกษตรมากกว่ารายได้จากภาคนอกเกษตร (ร้อยละ 60:40) ทั้งนี้รายได้จากภาคเกษตรเกือบทั้งหมดได้จากการปลูกพืช มีเพียงครัวเรือนจากพื้นที่โครงการฯ น้ำแปง ที่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย ประมาณ 1,818 บาทต่อครัวเรือน ส่วนรายได้จากภาคเกษตร ครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ น้ำแปง และสะเนียน มีรายได้หลักจากการที่สมาชิกในครัวเรือนออกไปขายน้ำเต้าหู้ นอกพื้นที่ (มีทั้งในจังหวัดน่าน เชียงใหม่ กรุงเทพฯ และอื่นๆ) ซึ่งรายได้ในส่วนนี้เป็นรายได้จากการจำหน่ายที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่ต้องไปอาศัย และใช้ชีวิตนอกพื้นที่ ส่วนรายได้แหล่งอื่น ได้จากเงินเดือนค่าจ้าง เบี้ยยังชีพของสมาชิกในครอบครัว จากการรับจ้าง และจากการที่ถูกหลานส่งเงินมาให้ (ตารางที่ 7.8) ทั้งนี้ ผลจากการที่สมาชิกในครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ น้ำแปง และสะเนียน ออกไปค้าขายนอกพื้นที่ ทำให้ครัวเรือนมีรายได้นอกภาคเกษตรสูง ส่งผลให้รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนสูงกว่าในพื้นที่โครงการฯ ไปงำ และโดยเฉพาะครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ปางยาง ที่ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตร

นอกจากนี้ ยังได้สอบถามถึงข้อมูลหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน ซึ่งเป็นมูลค่าการกู้ยืมที่ครัวเรือนนำมาใช้ลงทุนในการเกษตร ใช้จ่ายในครัวเรือน ซื้อหรือลงทุนในทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นหนี้สินระยะสั้นและระยะยาว พบว่า ครัวเรือน ในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิง ได้กู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ มาใช้ จำนวน 118 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด โดยพื้นที่โครงการฯ ปางแดงใน มีสัดส่วนของครัวเรือนที่เป็นหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 55 ส่วนครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ป่าแป๋ ปากกล้วย และแม่มะลอ มีสัดส่วนของครัวเรือนที่เป็นหนี้สินสูงกว่า คือประมาณ ร้อยละ 70 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด สำหรับมูลค่าหนี้สิน ครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ป่าแป๋ (ปางมะกกล้วย) มีมูลค่าหนี้สินคิดเฉลี่ยจากจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่กู้เงิน สูงที่สุด คือเฉลี่ยเท่ากับ 84,915 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาเป็นครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ แม่มะลอ ปากกล้วย และปางแดงใน ที่มีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ย เท่ากับ 34,432 29,688 และ 15,200 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ (ตารางที่ 7.7) แต่ถ้าคิดเฉลี่ยจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ป่าแป๋ แม่มะลอ ปากกล้วย และปางแดงใน มีหนี้สินลดลง คือเฉลี่ยเท่ากับ 63,890 23,672 19,792 และ 8,444 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน มีการกู้ยืมเงินทั้งสิ้น 113 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 69 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด โดยพื้นที่โครงการฯ ไปงำมีสัดส่วนของครัวเรือนที่เป็นหนี้สินสูงที่สุด คือ ร้อยละ 82 สำหรับมูลค่าหนี้สิน ครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ ไปงำ มีมูลค่าหนี้สินคิดเฉลี่ยจากจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่กู้

เงินสูงสุด คือเฉลี่ยเท่ากับ 228,574 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาเป็นครัวเรือนในพื้นที่โครงการฯ น้ำแปง สะเนียน และปางยาง ที่มีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ย เท่ากับ 190,333 46,520 และ 31,167 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ แต่ถ้าคิดจากจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด มูลค่าหนี้สินในพื้นที่โครงการฯ โป่งคำ น้ำแปง สะเนียน และปางยาง จะลดลง เหลือเท่ากับ 187,015 129,773 25,844 และ 20,035 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ (ตารางที่ 7.8)

ตารางที่ 7.8 รายได้ และหนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน

รายได้ หนี้สิน	โป่งคำ	ปางยาง	น้ำแปง	สะเนียน	รวม
รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	165,925	59,865	200,821	192,735	158,516
รายได้จากภาคเกษตร	73,275	36,202	60,482	76,125	65,512
จากพืช	73,275	36,202	58,664	76,125	65,267
จากสัตว์	-	-	1,818	-	245
รายได้นอกเกษตร	92,650	23,663	140,339	116,610	93,004
รับจ้างทั่วไป	12,514	2,120	3,500	1,900	6,454
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	21,605	-	94,091	94,853	47,634
เงินเดือน ค่าจ้าง	45,039	19,971	33,229	13,013	29,990
บุตรหลานส่งให้	13,174	1,465	8,864	6,733	8,659
หัตถกรรม จักสาน	303	-	182	-	147
อื่นๆ	15	107	473	111	120
จำนวนครัวเรือนที่กู้ยืมเงินปัจจุบัน (คิดเป็น % ของครัวเรือนตัวอย่าง)	54 (82%)	18 (60%)	15 (68%)	26 (58%)	113 (69%)
มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่กู้ยืม (บาท)	228,574	31,167	190,333	46,520	136,820
ต่ำสุด	20,000	5,000	20,000	10,000	5,000
สูงสุด	2,000,000	75,000	970,000	500,000	2,000,000
มูลค่าหนี้สินคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด (บาท)	187,015	20,035	129,773	25,844	104,062

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

7.5 การประเมินความคิดเห็นของครัวเรือนต่อความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข

ในส่วนนี้ได้สอบถามความคิดเห็นของครัวเรือนต่อดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข โดยให้ครัวเรือนประเมินความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในแต่ละข้อ รวมทั้งการประเมินสภาพความเป็นจริงตามดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขแต่ละข้อที่ครัวเรือนหรือชุมชนเป็นอยู่ในปัจจุบัน จำแนกตามหมวดดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข จำนวน 7 หมวด แต่ละหมวดประกอบด้วยดัชนีชี้วัดฯ 6-16 ข้อย่อย ซึ่งดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขที่ให้ครัวเรือนประเมินนี้ ได้มาจากการทำกิจกรรมกลุ่มในโครงการขยายผลโครงการหลวงที่ได้ศึกษาทั้ง 8 โครงการ มีการเพิ่มเติมบางดัชนีจากข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารเพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบย่อยของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขมากที่สุด นำไปใช้สัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่าง โดยให้ครัวเรือนให้คะแนนความสำคัญ หรือคะแนนตามความเป็นจริง ตั้งแต่ 1 – 10 คะแนน โดยถ้าให้ 10 คะแนน หมายถึงองค์ประกอบของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในข้อนั้นๆ มีความสำคัญมากที่สุดหรือสำคัญเต็มที่ ส่วนการประเมินสภาพความเป็นจริงก็จะหมายถึงครัวเรือนมีองค์ประกอบดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในข้อนั้นๆ เต็มตามที่ต้องการแล้ว (ไม่ต้องการเพิ่ม) และถ้าให้คะแนนลดน้อยลงลดหลั่นลงไป ก็หมายถึงความสำคัญ หรือความเป็นอยู่จริงที่ลดน้อยลงจนถึงคะแนนเท่ากับ 1 ซึ่งหมายถึงความสำคัญที่น้อยที่สุดหรือเกือบไม่มีความสำคัญเลย และหมายถึงองค์ประกอบดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในข้อนั้นๆ ครัวเรือนมีน้อยมากที่สุดหรือเกือบจะไม่มีเลย เป็นต้น ซึ่งการให้คะแนน 1 – 10 นี้ ก็เพื่อความสะดวกและง่ายต่อความเข้าใจของครัวเรือน รวมถึงเพื่อความสอดคล้องกับการประเมินจัดลำดับความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขแต่ละข้อโดยกลุ่มผู้นำชุมชน ที่ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จ รตส. ช่วยในการประเมินด้วย

ข้อมูลการประเมินความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข และการประเมินตามสภาพเป็นจริงของครัวเรือนที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ได้นำมาปรับ ยุบรวม และจัดกลุ่มใหม่ ให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้รู้ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ได้หมวดดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข 6 หมวด จำนวน 31 ดัชนี คือ 1) หมวดเงินทุนและทรัพย์สิน (หลักประกันในชีวิต) ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข 5 ข้อย่อย 2) หมวดทุนมนุษย์ (คน ครอบครั) ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข 5 ข้อย่อย 3) หมวดสาธารณูปโภคหรือโครงสร้างพื้นฐานประกอบด้วยดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข 6 ข้อย่อย 4) หมวดชุมชน ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข 7 ข้อย่อย 5) หมวดศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข 2 ข้อย่อย และ 6) หมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข 6 ข้อย่อย ซึ่งผลการประเมินความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขจากครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบน จำนวน 168 ครัวเรือน และจากครัวเรือนตัวอย่างในโครงการ

ขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน จำนวน 163 ครัวเรือน แสดงในตารางที่ 7.9 และ 7.10 ส่วนผลการประเมินสถานะความเป็นจริงของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขตามที่ครัวเรือนหรือชุมชนเป็นอยู่ในปัจจุบัน แสดงผลในตารางที่ 7.11 และ 7.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 7.9 คะแนนความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนตัวอย่าง ในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบน

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	ปางแดง ใน	ป่าแป๋	ป่ากล้วย	แม่มะลอ	รวม
1) หมวดเงินทุน ทรัพย์สิน (หลักประกันในชีวิต)					
1.1 รายได้ครัวเรือนมั่นคง	9.19	9.12	8.87	8.48	8.98
1.2 มีพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และพอเพียง	9.78	9.20	8.09	9.03	9.11
1.3 มีน้ำเพื่อการเกษตรพอเพียง	9.56	9.22	8.39	8.69	9.06
1.4 มีแหล่งทุน/แหล่งกู้ยืมเงิน	7.43	6.41	7.27	7.08	6.82
1.5 มีที่อยู่อาศัยมั่นคง ถาวร และสิ่งอำนวยความสะดวก	9.44	9.95	9.05	9.03	9.57
2) หมวดทุนมนุษย์ (คน ครอบครัว)					
2.1 สุขภาพอนามัยดี (ทั้งกายและใจ)	9.65	9.88	9.49	9.18	9.66
2.2 ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น	9.78	9.84	9.41	9.49	9.70
2.3 ปลอดภัยจากยาเสพติด	9.70	9.70	9.61	9.13	9.58
2.4 ได้รับการศึกษาที่ดี	9.78	9.39	9.48	9.16	9.42
2.5 มีอาหารพอเพียง ปลอดภัย	9.06	9.60	9.41	8.72	9.32
3) หมวดสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน					
3.1 มีถนนดี	9.48	9.83	9.80	9.63	9.73
3.2 มีน้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด พอเพียง	9.93	9.91	9.70	9.66	9.84
3.3 มีไฟฟ้า	9.63	9.82	9.30	9.13	9.59
3.4 การสื่อสาร (การได้รับข่าวสาร/สัญญาณโทรศัพท์)	8.67	8.82	7.65	8.70	8.61
3.5 การได้รับบริการด้านสาธารณสุข (ใกล้ชุมชน)	9.85	9.83	9.32	9.41	9.68
3.6 มีโรงเรียน/สถานศึกษา (ใกล้ชุมชน)	9.93	9.64	9.43	9.71	9.67

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	ปางแดง ใน	ป่าแป๋	ปากกล้วย	แม่มะลอ	รวม
4) หมวดชุมชน					
4.1 การมีผู้นำที่ดี มีความเข้มแข็ง	9.74	9.59	9.27	9.09	9.48
4.2 ชุมชนสงบสุข	9.88	9.71	9.13	9.24	9.57
4.3 ชุมชนช่วยเหลือแบ่งปันกัน	9.36	9.66	8.64	9.00	9.35
4.4 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	9.26	9.57	8.67	8.76	9.24
4.5 ปลอดภัยจากยาเสพติด	9.87	9.78	9.37	9.47	9.68
4.6 การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน	9.79	9.09	8.98	9.39	9.24
4.7 มีระบบการกระจายข่าวสารที่ดีและรวดเร็ว	9.35	9.74	8.50	8.69	9.31
5) หมวดวัฒนธรรมประเพณี					
5.1 การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี	9.81	9.78	8.74	9.30	9.55
5.2 การมีระบบอาวุโส ผู้นำทางสังคม	9.46	9.71	9.18	9.16	9.49
6) หมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
6.1 มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์	9.50	9.88	8.91	9.13	9.54
6.2 แหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์	9.92	9.79	9.14	9.23	9.62
6.3 การได้ใช้ประโยชน์จากป่า (อาหาร และอื่นๆ)	9.23	9.33	8.68	8.77	9.12
6.4 การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อรักษา ธรรมชาติ	9.75	9.57	8.81	8.75	9.34
6.5 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร	9.54	9.41	9.22	8.77	9.28
6.6 การไม่มีมลภาวะ สิ่งรบกวนต่างๆ	9.35	9.76	8.95	8.78	9.40

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

ตารางที่ 7.10 คะแนนความสำคัญของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนตัวอย่างในโครงการ
ขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	โป่งคำ	ปางยาง	น้ำแบ่ง	สะเนียน	รวม
1) หมวดเงินทุน ทรัพย์สิน (หลักประกันในชีวิต)					
1.1 รายได้ครัวเรือนมั่นคง	8.93	8.81	8.50	9.10	8.91
1.2 มีพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และพอเพียง	8.51	9.27	9.05	9.14	8.89
1.3 มีน้ำเพื่อการเกษตรพอเพียง	8.58	9.40	8.59	9.12	8.88
1.4 มีแหล่งทุน/แหล่งกู้ยืมเงิน	8.14	7.20	8.45	8.38	8.08
1.5 มีที่อยู่อาศัยมั่นคง ถาวร และสิ่งอำนวยความสะดวก	9.80	9.77	8.86	9.70	9.64
2) หมวดทุนมนุษย์ (คน ครอบครัว)					
2.1 สุขภาพอนามัยดี (ทั้งกายและใจ)	9.54	9.22	9.42	9.70	9.51
2.2 ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น	9.55	9.75	9.17	9.44	9.51
2.3 ปลอดภัยจากยาเสพติด	9.84	9.93	9.24	9.71	9.75
2.4 ได้รับการศึกษาที่ดี	9.65	9.83	8.95	9.44	9.53
2.5 มีอาหารพอเพียง ปลอดภัย	9.05	9.27	9.02	9.15	9.11
3) หมวดสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน					
3.1 มีถนนดี	9.12	9.73	9.18	9.80	9.42
3.2 มีน้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด พอเพียง	9.42	9.86	9.36	9.50	9.52
3.3 มีไฟฟ้า	9.70	9.63	9.18	9.43	9.54
3.4 การสื่อสาร (ได้รับข่าวสาร/สัญญาณโทรศัพท์)	8.92	9.43	9.10	9.60	9.23
3.5 ได้รับการบริการด้านสาธารณสุข (ใกล้ชุมชน)	9.48	9.69	8.76	9.32	9.38
3.6 มีโรงเรียน/สถานศึกษา (ใกล้ชุมชน)	9.53	9.87	8.90	9.71	9.56
4) หมวดชุมชน					
4.1 การมีผู้นำที่ดี มีความเข้มแข็ง	8.95	9.79	8.73	9.02	9.09
4.2 ชุมชนสงบสุข	9.23	9.50	9.37	9.21	9.30
4.3 ชุมชนช่วยเหลือแบ่งปันกัน	9.11	9.30	8.89	8.97	9.08

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	โป่งคำ	ปางยาง	น้ำเป่ง	สะเนียน	รวม
4.4 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	9.07	9.11	8.92	9.05	9.05
4.5 ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ	9.33	9.45	9.08	9.60	9.59
4.6 การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของชุมชน	9.05	9.30	9.00	9.03	9.09
4.7 มีระบบการกระจายข่าวสารที่ดี และรวดเร็ว	9.42	9.47	8.59	9.10	9.23
5) หมวดวัฒนธรรมประเพณี					
5.1 การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี	9.32	9.36	8.74	9.11	9.19
5.2 การมีระบบอาวุโส ผู้นำทางสังคม	9.35	9.41	8.82	9.40	9.30
6) หมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
6.1 มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์	9.55	9.70	9.55	9.59	9.59
6.2 แหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์	9.50	9.80	9.55	9.49	9.56
6.3 การได้ใช้ประโยชน์จากป่า (อาหารและอื่นๆ)	8.97	9.53	8.95	9.23	9.14
6.4 การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อ รักษาธรรมชาติ	9.02	9.38	9.14	9.18	9.15
6.5 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากร	9.10	9.28	9.16	9.08	9.14
6.6 การไม่มีมลภาวะ สิ่งรบกวนต่างๆ	9.21	9.27	9.26	9.18	9.22

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

ตารางที่ 7.11 คะแนนการประเมินดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขตามที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ของครัวเรือน
ตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบน

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	ปางแดง ใน	ป่าเป้า	ป่า กล้วย	แม่ มะตอ	รวม
1) หมวดเงินทุน ทรัพย์สิน (หลักประกันในชีวิต)					
1.1 รายได้ครัวเรือนมั่นคง	5.96	6.32	6.02	5.64	6.09
1.2 มีพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และพอเพียง	6.37	7.22	5.87	7.34	6.92
1.3 มีน้ำเพื่อการเกษตรพอเพียง	5.19	6.89	5.91	7.34	6.57
1.4 มีแหล่งทุน/แหล่งกู้ยืมเงิน	6.35	5.39	6.00	5.17	5.59
1.5 มีที่อยู่อาศัยมั่นคง ถาวร และสิ่งอำนวยความสะดวก	6.81	8.41	6.91	6.81	7.64
2) หมวดทุนมนุษย์ (คน ครอบครัว)					
2.1 สุขภาพอนามัยดี (ทั้งกายและใจ)	7.53	7.56	7.33	7.44	7.50
2.2 ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น	8.20	8.60	8.30	8.30	8.44
2.3 ปลอดภัย ยาเสพติด	8.67	8.46	8.45	7.91	8.39
2.4 ได้รับการศึกษาที่ดี	7.44	7.54	6.57	7.48	7.38
2.5 มีอาหารพอเพียง ปลอดภัย	6.20	8.01	7.74	6.83	7.46
3) หมวดสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน					
3.1 การมีถนนดี	5.81	6.74	3.52	5.41	5.90
3.2 มีน้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด พอเพียง	5.93	7.85	5.74	7.72	7.23
3.3 การมีไฟฟ้า	8.19	8.98	3.30	7.91	7.87
3.4 การสื่อสาร (การได้รับข่าวสาร / สัญญาณโทรศัพท์)	4.08	7.64	4.39	6.59	6.42
3.5 การได้รับบริการด้านสาธารณสุข (ใกล้ชุมชน)	6.81	8.83	5.70	5.70	7.48
3.6 มีโรงเรียน/สถานศึกษา (ใกล้ชุมชน)	7.56	8.32	7.57	7.77	7.99

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	ปางแดง ใน	ป่าเป้า	ป่า กล้วย	แม่ มะลอ	รวม
4) หมวดชุมชน					
4.1 การมีผู้นำที่ดี มีความเข้มแข็ง	7.56	7.67	7.32	6.81	7.44
4.2 ชุมชนสงบสุข	7.99	8.30	6.71	7.35	7.85
4.3 ชุมชนช่วยเหลือแบ่งปันกัน	7.83	8.59	6.33	6.68	7.79
4.4 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	7.50	8.68	6.61	6.70	7.83
4.5 ปลอดภัยจากยาเสพติด	5.74	7.29	6.33	7.59	6.97
4.6 การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของชุมชน	7.69	7.99	7.20	7.36	7.71
4.7ระบบการกระจายข่าวสารที่ดีและรวดเร็ว	8.27	9.20	7.00	6.38	8.21
5) หมวดวัฒนธรรมประเพณี					
5.1 การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี	8.35	9.13	6.95	7.83	8.46
5.2 การมีระบบอาวุโส ผู้นำทางสังคม	7.69	8.45	7.27	7.39	7.96
6) หมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
6.1 มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์	7.73	8.65	7.13	7.25	8.03
6.2 แหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์	6.89	8.30	6.43	7.31	7.63
6.3 การได้ใช้ประโยชน์จากป่า (อาหาร และอื่นๆ)	7.26	8.13	6.00	6.97	7.48
6.4 การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อ รักษาธรรมชาติ	8.38	8.36	6.90	7.27	7.96
6.5 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากร	8.19	8.29	6.04	7.03	7.73
6.6 การไม่มีมลภาวะ สิ่งรบกวนต่างๆ	6.85	7.98	7.09	6.84	7.46

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

ตารางที่ 7.12 คะแนนการประเมินดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขตามที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ของครัวเรือน
ตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	โป่งคำ	ปางยาง	น้ำแบ่ง	สะเนียน	รวม
1) หมวดเงินทุน ทรัพย์สิน (หลักประกันในชีวิต)					
1.1 รายได้ครัวเรือนมั่นคง	6.49	6.57	6.36	6.61	6.52
1.2 มีพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และพอเพียง	7.20	8.13	8.23	7.69	7.65
1.3 มีน้ำเพื่อการเกษตรพอเพียง	6.84	7.90	6.09	6.35	6.81
1.4 มีแหล่งทุน/แหล่งกู้ยืมเงิน	7.64	7.71	6.38	7.37	7.40
1.5 มีที่อยู่อาศัยมั่นคง ถาวร และสิ่งอำนวยความสะดวก	8.36	8.43	7.23	7.82	8.07
2) หมวดทุนมนุษย์ (คน ครอบครัว)					
2.1 สุขภาพอนามัยดี (ทั้งกายและใจ)	8.17	7.88	8.14	7.93	8.04
2.2 ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น	8.77	8.81	8.22	8.21	8.55
2.3 ปลอดภัยจากยาเสพติด	9.35	9.33	8.95	9.19	9.25
2.4 ได้รับการศึกษาที่ดี	8.25	8.17	7.62	7.34	7.90
2.5 มีอาหารพอเพียง ปลอดภัย	7.72	8.45	7.80	7.62	7.86
3) หมวดสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน					
3.1 การมีถนนดี	7.05	5.80	5.91	6.03	6.38
3.2 การมีน้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด พอเพียง	8.00	8.10	8.27	7.17	7.84
3.3 การมีไฟฟ้า	8.65	8.66	8.95	7.74	8.45
3.4 การสื่อสาร (การได้รับข่าวสาร/สัญญาณ โทรศัพท์)	8.08	7.44	5.84	7.36	7.49
3.5 การได้รับบริการด้านสาธารณสุข (ใกล้ชุมชน)	8.41	7.55	7.33	7.98	7.99
3.6 มีโรงเรียน/สถานศึกษา (ใกล้ชุมชน)	8.72	8.50	8.05	8.76	8.61
4) หมวดชุมชน					
4.1 การมีผู้นำที่ดี มีความเข้มแข็ง	7.94	8.97	7.55	7.05	7.84
4.2 ชุมชนสงบสุข	7.74	9.02	8.06	7.43	7.94
4.3 ชุมชนช่วยเหลือแบ่งปันกัน	7.65	8.53	7.38	7.21	7.66
4.4 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	7.71	8.19	7.35	7.34	7.65

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	โป่งคำ	ปางยาง	น้ำเป่ง	สะเนียน	รวม
4.5 ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ	7.17	8.23	6.73	7.21	7.32
4.6 การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน	7.75	8.82	7.50	6.96	7.72
4.7 ระบบการกระจายข่าวสารที่ดีและรวดเร็ว	8.43	9.07	7.81	7.70	8.27
5) หมวดวัฒนธรรมประเพณี					
5.1 การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรมประเพณีที่ดี	8.28	8.67	7.34	7.69	8.06
5.2 การมีระบบอาวุโส ผู้นำทางสังคม	7.83	8.45	7.19	7.55	7.78
6) หมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
6.1 มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์	7.70	8.97	8.38	7.95	8.10
6.2 แหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์	7.55	8.63	7.95	7.28	7.74
6.3 การใช้ประโยชน์จากป่า (อาหาร และอื่นๆ)	7.48	9.00	7.00	7.23	7.64
6.4 การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อรักษาธรรมชาติ	7.39	9.23	7.95	7.91	7.96
6.5 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร	8.17	8.90	7.89	7.84	8.19
6.6 การไม่มีมลภาวะ สิ่งรบกวนต่างๆ	7.11	8.04	7.68	7.28	7.40

ที่มา: จากการสำรวจ (2556)

บทที่ 8

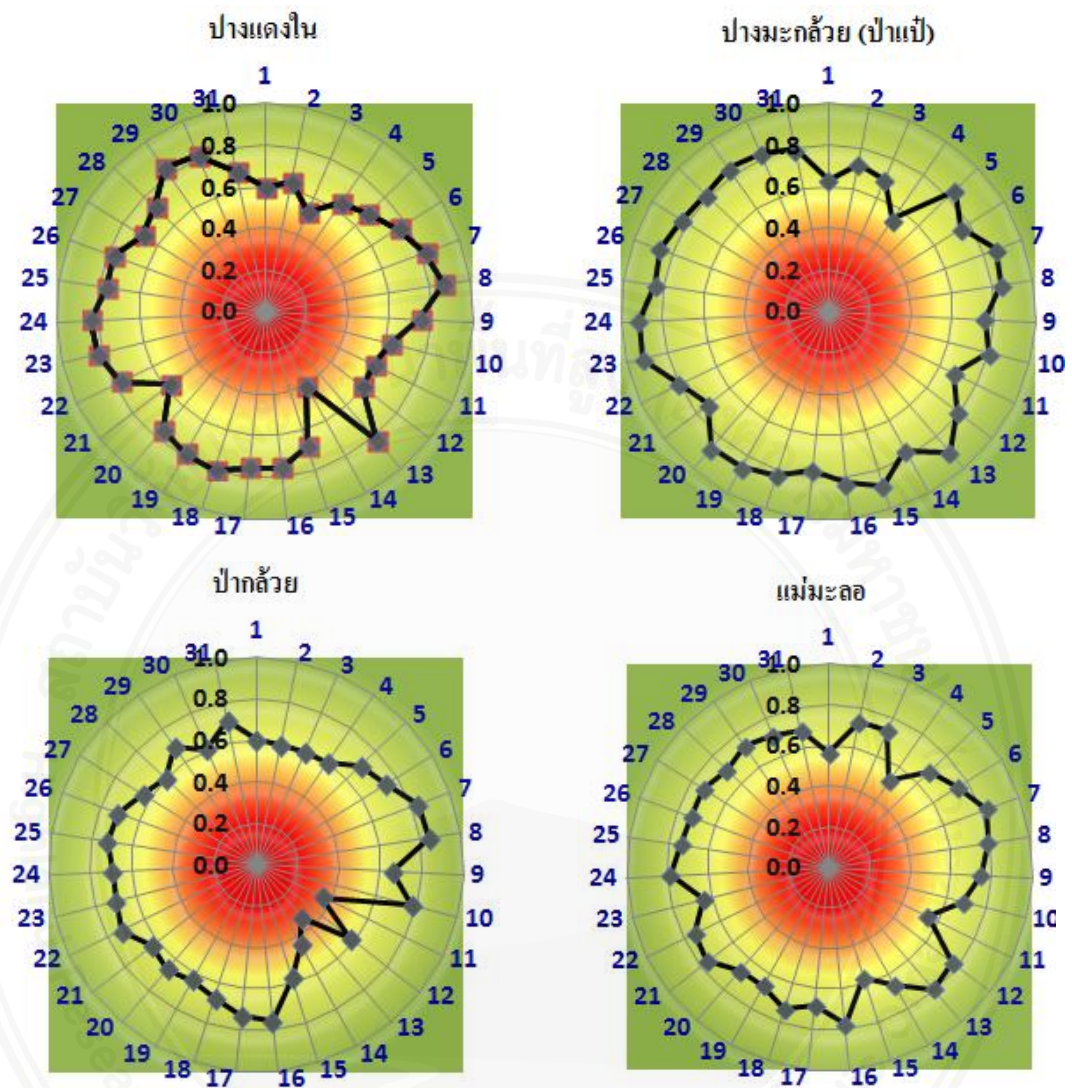
การประมวลผลตัวชี้วัดและค่าดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข

นำค่าคะแนนของตัวชี้วัดที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลค่าตัวชี้วัดความสุขทั้ง 31 ตัวชี้วัด ซึ่งค่าคะแนนที่ได้จะอยู่ในช่วง 1-10 จากนั้นทำการปรับค่า (Standardization) ให้มีค่าอยู่ในช่วง 0-1 แล้วประมวลผลแยกเป็นค่าตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนในโครงการขยายผลโครงการหลวง (ตารางที่ 8.1) นำผลลัพธ์ที่ได้มาแสดงผลเป็นกราฟไทม์แมงมุม เพื่อเปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดทั้ง 31 ตัวของแต่ละโครงการ ดังแสดงในภาพที่ 8.1 และ ภาพที่ 8.2

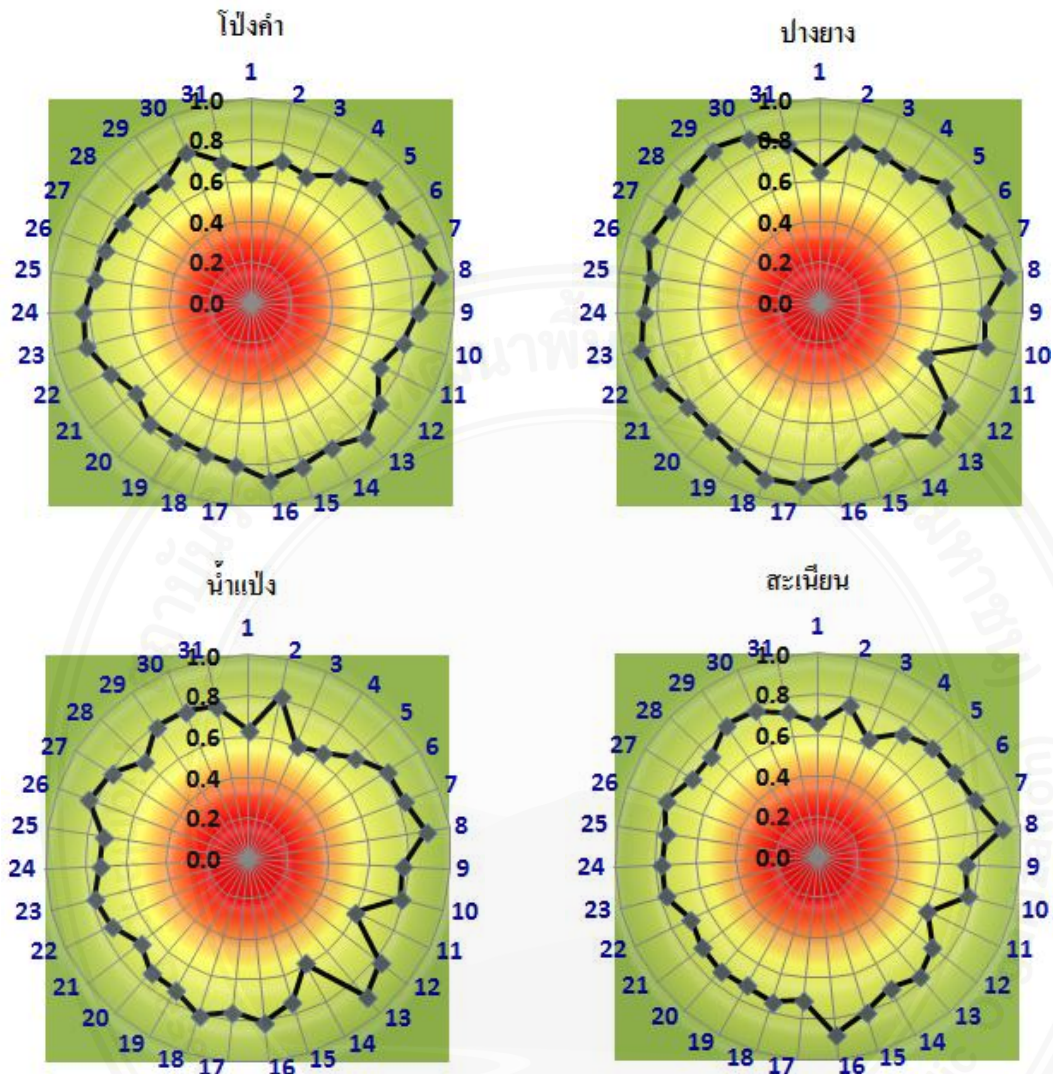
ตารางที่ 8.1 ผลการประมวลค่าตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขโดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างในโครงการขยายผลโครงการหลวงทั้ง 8 แห่ง

ตัวชี้วัดความสุข	ปางแดง ใน	ป่าแป๋	ป่ากล้วย	แม่ มะลอ	โป่งค่า	ปางยาง	น้ำแบ่ง	สะเนียน
เงินทุน ทรัพย์สิน								
1. รายได้ครัวเรือนมั่นคง	0.596	0.632	0.602	0.564	0.649	0.657	0.636	0.661
2. มีพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และ พอเพียง	0.637	0.722	0.587	0.734	0.720	0.813	0.823	0.769
3. มีน้ำเพื่อการเกษตรพอเพียง	0.519	0.689	0.591	0.734	0.684	0.790	0.609	0.635
4. มีแหล่งทุน/แหล่งกู้ยืมเงิน	0.635	0.539	0.600	0.517	0.764	0.771	0.638	0.737
5. มีที่อยู่อาศัยมั่นคง ถาวร และสิ่ง อำนวยความสะดวก	0.681	0.841	0.691	0.681	0.836	0.843	0.723	0.782
ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	0.619	0.711	0.622	0.653	0.730	0.769	0.693	0.718
คน ครอบครัว								
6. สุขภาพอนามัยดี (ทั้งกายและใจ)	0.753	0.756	0.733	0.744	0.817	0.788	0.814	0.793
7. ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น	0.820	0.860	0.830	0.830	0.877	0.881	0.822	0.821
8. ปลอดภัยจากยาเสพติด	0.867	0.846	0.845	0.791	0.935	0.933	0.895	0.919
9. ได้รับการศึกษาที่ดี	0.744	0.754	0.657	0.748	0.825	0.817	0.762	0.734
10. มีอาหารพอเพียง ปลอดภัย	0.620	0.801	0.774	0.683	0.772	0.845	0.780	0.762
ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	0.763	0.809	0.781	0.759	0.849	0.858	0.823	0.817
สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน								
11. มีถนนดี	0.581	0.674	0.352	0.541	0.705	0.580	0.591	0.603
12. มีน้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดพอเพียง	0.593	0.785	0.574	0.772	0.800	0.810	0.827	0.717
13. มีไฟฟ้า	0.819	0.898	0.330	0.791	0.865	0.866	0.895	0.774

	ตัวชี้วัดความสุข	ปางแดง โน	ป่าแป๋	ปากกล้วย	แม่ มะลอ	โป่งคำ	ปางยาง	น้ำแบ่ง	สะเนียน
14.	การสื่อสาร (การได้รับข่าวสาร / สัญญาณโทรศัพท์)	0.408	0.764	0.439	0.659	0.808	0.744	0.584	0.736
15.	ได้รับบริการด้านสาธารณสุข (ใกล้ชุมชน)	0.681	0.883	0.570	0.570	0.841	0.755	0.733	0.798
16.	โรงเรียน/สถานศึกษา (ใกล้ชุมชน)	0.756	0.832	0.757	0.777	0.872	0.850	0.805	0.876
	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	0.653	0.807	0.536	0.714	0.817	0.786	0.774	0.753
ชุมชน สังคม									
17.	มีผู้นำที่ดี มีความเข้มแข็ง	0.756	0.767	0.732	0.681	0.794	0.897	0.755	0.705
18.	ชุมชนสงบสุข	0.799	0.830	0.671	0.735	0.774	0.902	0.806	0.743
19.	ชุมชนช่วยเหลือแบ่งปันกัน	0.783	0.859	0.633	0.668	0.765	0.853	0.738	0.721
20.	การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	0.750	0.868	0.661	0.670	0.771	0.819	0.735	0.734
21.	ปลอดคอบายมุข ยาเสพติด	0.574	0.729	0.633	0.759	0.717	0.823	0.673	0.721
22.	การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน	0.769	0.799	0.720	0.736	0.775	0.882	0.750	0.696
23.	ระบบการกระจายข่าวสารที่ดีและรวดเร็ว	0.827	0.920	0.700	0.638	0.843	0.907	0.781	0.770
	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	0.745	0.810	0.680	0.704	0.772	0.869	0.749	0.723
วัฒนธรรม ประเพณี									
24.	การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี	0.835	0.913	0.695	0.783	0.828	0.867	0.734	0.769
25.	การมีระบบอาวุโส ผู้นำทางสังคม	0.769	0.845	0.727	0.739	0.783	0.845	0.719	0.755
	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	0.819	0.896	0.703	0.772	0.817	0.862	0.730	0.766
ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม									
26.	ป่าไม้อุดมสมบูรณ์	0.773	0.865	0.713	0.725	0.770	0.897	0.838	0.795
27.	แหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์	0.689	0.830	0.643	0.731	0.755	0.863	0.795	0.728
28.	ได้ใช้ประโยชน์จากป่า (อาหาร และอื่นๆ)	0.726	0.813	0.600	0.697	0.748	0.900	0.700	0.723
29.	ปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อรักษาธรรมชาติ	0.838	0.836	0.690	0.727	0.739	0.923	0.795	0.791
30.	ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร	0.819	0.829	0.604	0.703	0.817	0.890	0.789	0.784
31.	ไม่มีมลภาวะ สิ่งรบกวนต่างๆ	0.685	0.798	0.709	0.684	0.711	0.804	0.768	0.728
	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	0.766	0.834	0.660	0.719	0.762	0.887	0.793	0.765

ภาพที่ 8.1 ค่าตัวชี้วัดความสุขทั้ง 31 ตัว ของชุมชนใน 4 โครงการขยายผลโครงการหลวงในกลุ่มน้ำ
ปิงตอนบน

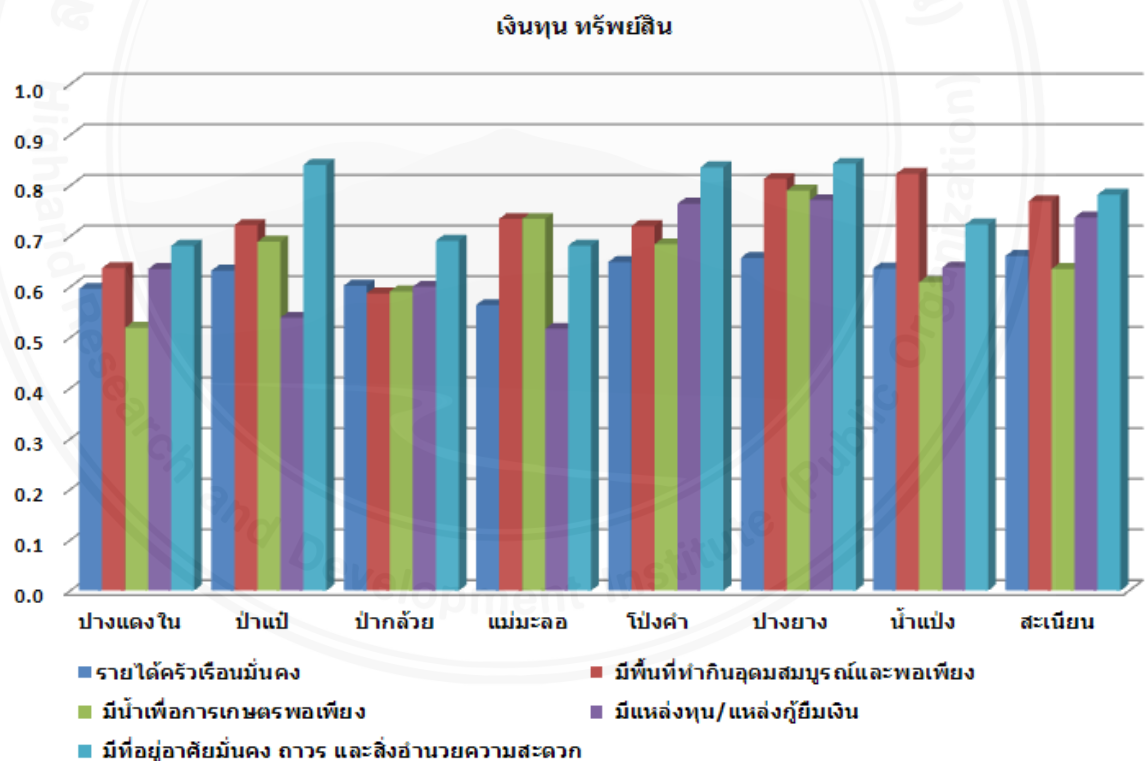

ภาพที่ 8.2 ค่าตัวชี้วัดความสุขทั้ง 31 ตัว ของชุมชนใน 4 โครงการขยายผลโครงการหลวงในลุ่มน้ำ
น่าน

8.1 ค่าตัวชี้วัดด้านเงินทุน ทรัพย์สิน

ตัวชี้วัดในหมวดนี้แสดงถึงความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งประกอบขึ้นจากรายได้ครัวเรือน การมีที่ดินทำที่อุดมสมบูรณ์และพอเพียง มีน้ำเพื่อการเกษตรพอเพียง มีแหล่งทุนเพื่อการลงทุนทำการเกษตร และมีบ้านเรือนอยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร ผลการประมวลตัวชี้วัดในหมวดนี้ (ภาพที่ 8.3) แสดงให้เห็นว่าในด้านรายได้นั้น ชุมชนในลุ่มน้ำปิงตอนบนมีรายได้ครัวเรือนที่มั่นคงน้อยกว่าชุมชนในลุ่มน้ำน่าน และโดยเฉพาะแม่ละมอมีค่าดัชนีต่ำที่สุด ผลการประมวลค่าปัจจัยชี้วัดนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาของชุมชนได้ ยกตัวอย่างเช่น หากจะยกระดับความสุขของชุมชนแม่ละมอก็ควรให้ความสนใจในการยกระดับ

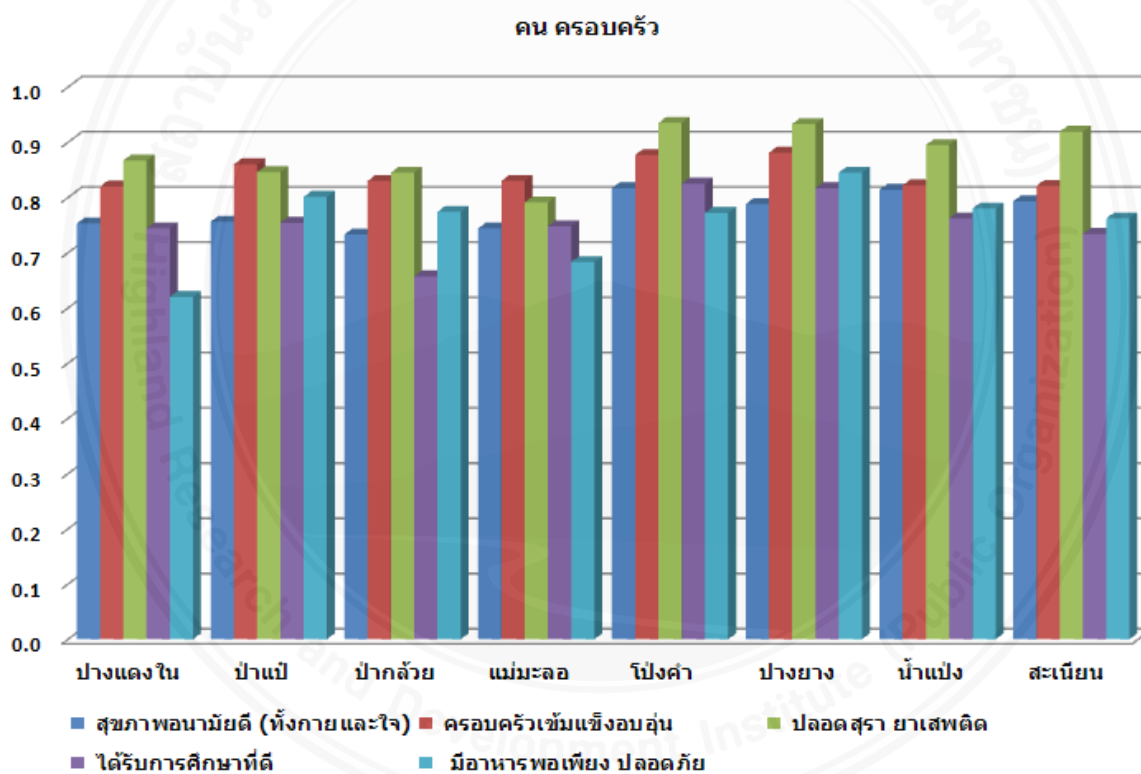
รายได้ครัวเรือน เป็นต้น ทางด้านพื้นที่ทำกินทางเกษตรนั้นจะเห็นว่าชุมชนปากกล้วยมีค่าตัวชี้วัดต่ำกว่าที่อื่น ซึ่งข้อมูลจากการประชุมกลุ่มระบุว่าพื้นที่ทำกินเกือบทั้งหมดอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ จำนวนครัวเรือนมีจำนวนมาก พื้นที่ทำกินมีจำกัด ข้อมูลจากที่ได้จากแบบสอบถามระบุว่าพื้นที่ถือครองต่อเฉลี่ยต่อครัวเรือนของชุมชนปากกล้วยมีประมาณสิบไร่กว่าเท่านั้น (ตารางที่ 7.4) ซึ่งต่ำกว่าชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่ชุมชนปางแดงในมีปัญหาด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรซึ่งผลการประมวลตัวชี้วัดนี้สอดคล้องกับปัญหาที่ตัวแทนชุมชนได้สะท้อนออกมาในระหว่างการประชุมกลุ่ม นอกจากนี้ตัวอย่างครัวเรือนที่ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าสภาพบ้านเรือนที่เป็นอยู่ยังไม่มั่นคงถาวรดีเท่าที่ควร ซึ่งจากการลงสำรวจในพื้นที่พบว่าบ้านจำนวนมากยังใช้ฟากไม้ไผ่ทำฝาผนัง และมีหลังคามุงหญ้า แต่ทั้งนี้ค่าตัวชี้วัดไม่ได้ต่ำกว่าชุมชนอื่นมากนัก ถึงแม้ว่าตัวแทนของชุมชนได้ระบุถึงข้อจำกัดของการไม่มีบัตรประชาชนซึ่งยังมีอยู่จำนวนมากทำให้มีข้อจำกัดในการดำรงชีพหลายๆ ด้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์และมีผลต่อตัวชี้วัดหลายตัว ทางด้านแหล่งเงินทุนนั้นบ้านแม่ะลอมีค่าตัวชี้วัดต่ำที่สุด

ภาพที่ 8.3 กราฟแท่งเปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดในหมวดเงินทุน ทรัพย์สิน ของชุมชนใน 8 โครงการ
ขยายผลโครงการหลวง

8.2 ค่าตัวชี้วัดด้านคนและครอบครัว

ตัวชี้วัดในหมวดนี้แสดงถึงความมั่นคงของทุนมนุษย์ บ่งบอกถึงความอบอุ่นเข้มแข็งของครอบครัวทั้งทางด้านกายและใจ (ภาพที่ 8.4) ค่าตัวชี้วัดที่ได้จากการประมวลผลทางด้านสุขภาพอนามัยนั้นชุมชนในโครงการฯ ทั้งแปดแห่งประเมินตนเองว่ามีสุขภาพที่ดี (มากกว่า 0.7) เป็นชุมชนที่มีครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็งและไม่มีปัญหาทางด้านอบายมุข โดยเฉพาะเรื่องยาเสพติด ทางด้านการศึกษาค่าตัวชี้วัดบ่งบอกว่าชุมชนปากกล้วยมีระดับการศึกษาดำกว่าที่อื่น จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตัวอย่างครัวเรือนถึงแม้จะพบว่าร้อยละ 60 ไม่ได้รับการศึกษา แต่อย่างน้อยก็ชุมชนในโครงการฯ สะเนี่ยนที่มีจำนวนผู้ที่ได้รับการศึกษามากถึงร้อยละ 64 (ตารางที่ 7.2 และ 7.3) ทางด้านการมีอาหารพอเพียงและปลอดภัยนั้น ชุมชนปางแดงในมีค่าตัวชี้วัดต่ำที่สุดเท่ากับ 0.62

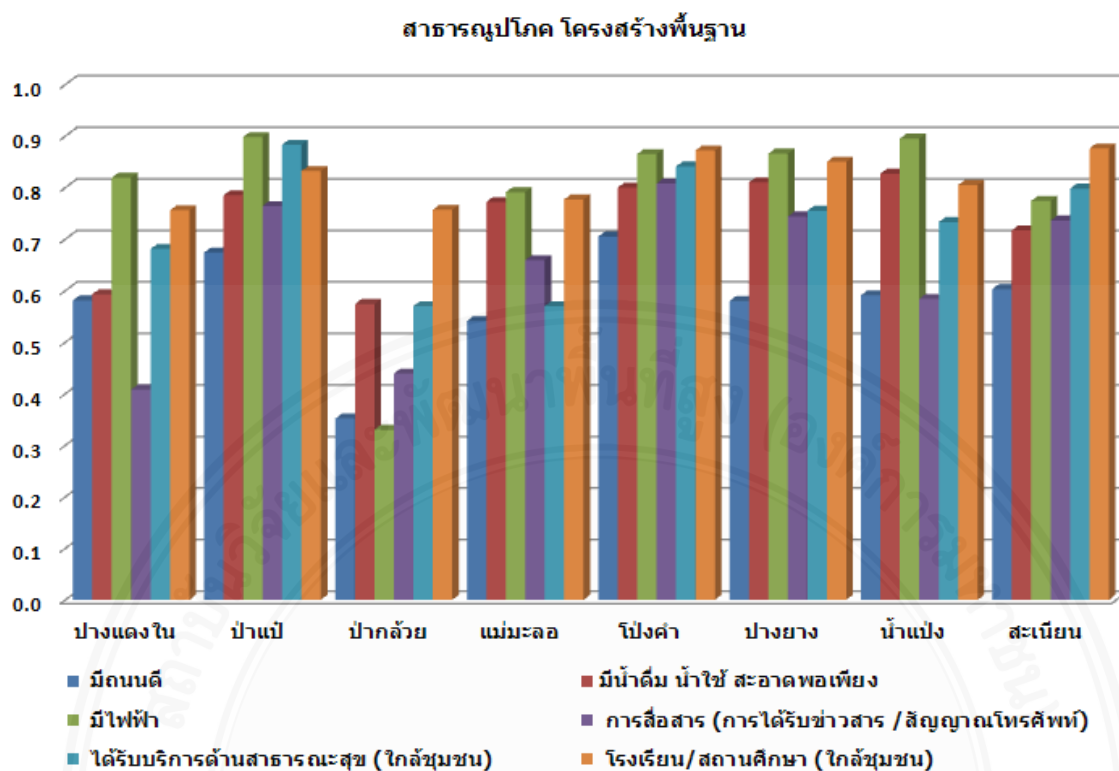

ภาพที่ 8.4 กราฟแท่งเปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดในหมวดคนและครอบครัว ของชุมชนใน 8 โครงการ ขยายผลโครงการหลวง

8.3 ค่าตัวชี้วัดด้านสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน

ตัวชี้วัดในหมวดนี้บ่งบอกว่าครัวเรือนตัวอย่างที่ให้ให้สัมภาษณ์ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกรู้สึกหรือความพึงพอใจต่อระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค และบริการพื้นฐานของรัฐที่ชุมชนมีอยู่ ค่าตัวชี้วัดที่ประมวลผลได้มีค่าต่ำกว่าค่าตัวชี้วัดในหมวดอื่นๆ (ภาพที่ 8.5) ใน

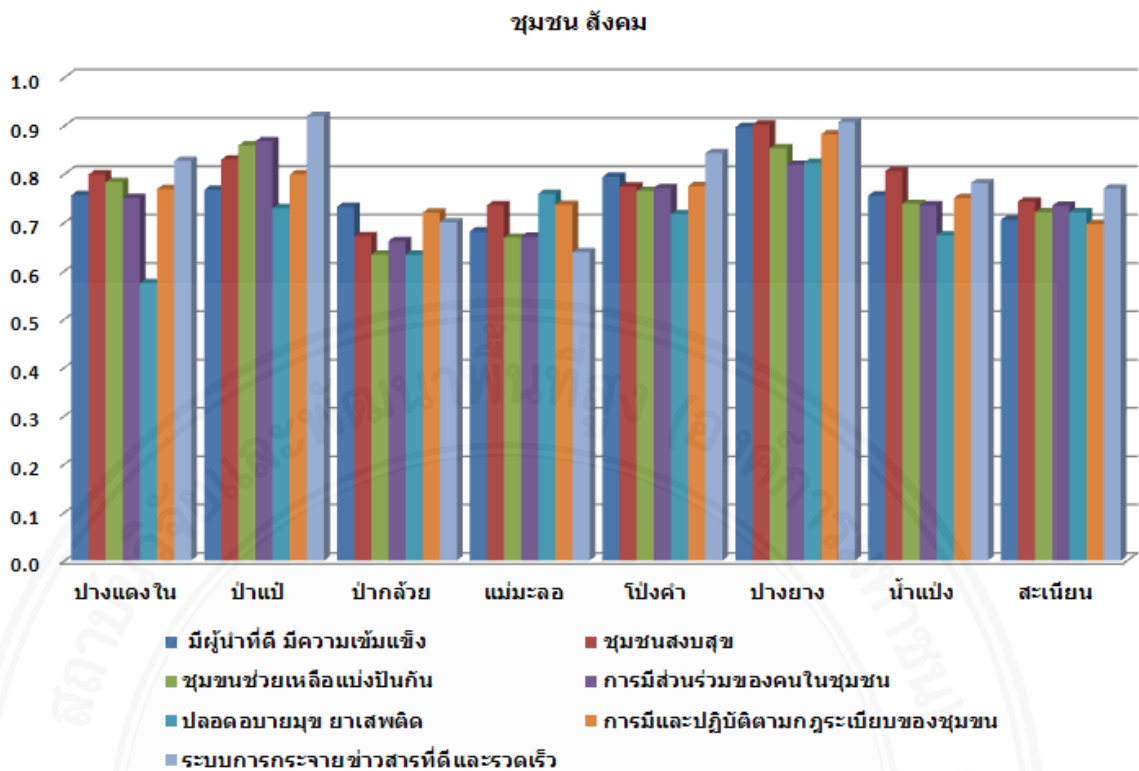
ด้านถนนมีค่าตัวชี้วัดต่ำกว่า 0.6 และที่ต่ำสุดคือบ้านปากกล้วย ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เห็นจากการลงสำรวจพื้นที่ เส้นทางคมนาคมจากตัวอำเภอไปยังหมู่บ้าน ถึงแม้มีระยะทางไม่ไกลมาก แต่มีสภาพลาดชันและไม่ได้รับการบำรุงรักษา ทั้งนี้เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวต้องตัดผ่านพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ รองลงมาคือบ้านแม่มะลอซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเช่นเดียวกัน ด้านน้ำดื่มและน้ำใช้สะอาดนั้นบ้านปากกล้วยและปางแดงในมีค่าตัวชี้วัดต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในพื้นที่ บ้านปากกล้วยอยู่บนยอดดอยสูงกว่าแหล่งน้ำโดยรอบขาดแคลนน้ำโดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้ง ส่วนบ้านปางแดงในแม้ไม่ได้อยู่บนที่สูงมากแต่ขาดแหล่งน้ำของตนเอง ด้านไฟฟ้าทุกชุมชนมีไฟฟ้าใช้ยกเว้นบ้านปากกล้วย ด้านการสื่อสารด้านโทรคมนาคมยังเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนบ้านปากกล้วยและปางแดงใน รองลงมาคือบ้านแม่มะลอ ซึ่งสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ครอบคลุมเพียงพื้นที่ส่วนน้อยของชุมชนดังกล่าว นอกจากนี้การเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขก็นับว่าเป็นปัญหาสำคัญส่วนหนึ่งของทั้งสามชุมชนนี้ ซึ่งบ้านปางแดงในแม้จะไม่ไกลจากสถานบริการด้านสาธารณสุขแต่มีประชาชนจำนวนมากที่ไม่มีบัตรประชาชนทำให้เข้าถึงบริการพื้นฐานต่างๆ ของรัฐได้ค่อนข้างจำกัด ส่วนชุมชนบ้านปากกล้วยและแม่มะลอมีปัญหาการเดินทางไปยังสถานบริการสาธารณสุขโดยเฉพาะในช่วงหน้าฝน

ภาพที่ 8.5 กราฟแท่งเปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดในหมวดสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน
ของชุมชนใน 8 โครงการขยายผลโครงการหลวง

8.4 ค่าตัวชี้วัดด้านชุมชนและสังคม

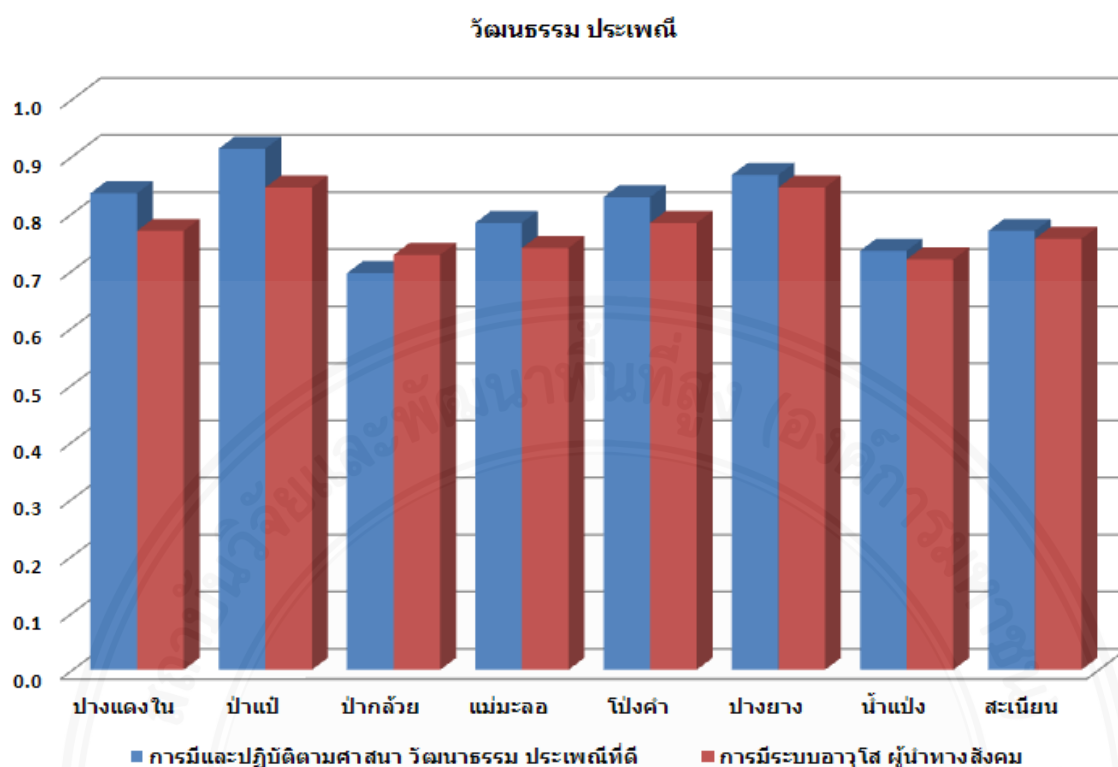
ตัวชี้วัดในหมวดนี้สะท้อนถึงความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบหรือตัวชี้วัดทางด้านผู้นำ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน อายุมุขยาเสพติด การสื่อสารภายในชุมชน ความสงบเรียบร้อย การมีส่วนร่วม และการมีกฎระเบียบของชุมชน โดยภาพรวมแล้วทุกชุมชนมีความเข้มแข็งในระดับที่น่าพอใจ โดยเฉพาะชุมชนที่ปางยางมีความเข้มแข็งของสังคมชุมชนชัดเจนกว่าเพื่อน ในขณะที่ปางแดงในค่าตัวชี้วัดที่ได้แสดงถึงว่ายังมีปัญหาทางด้านอายุมุขและยาเสพติด (ภาพที่ 8.6)

ภาพที่ 8.6 กราฟแท่งเปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดในหมวดชุมชนและสังคม
ของชุมชนใน 8 โครงการขยายผลโครงการหลวง

8.5 ค่าตัวชี้วัดด้านวัฒนธรรมประเพณี

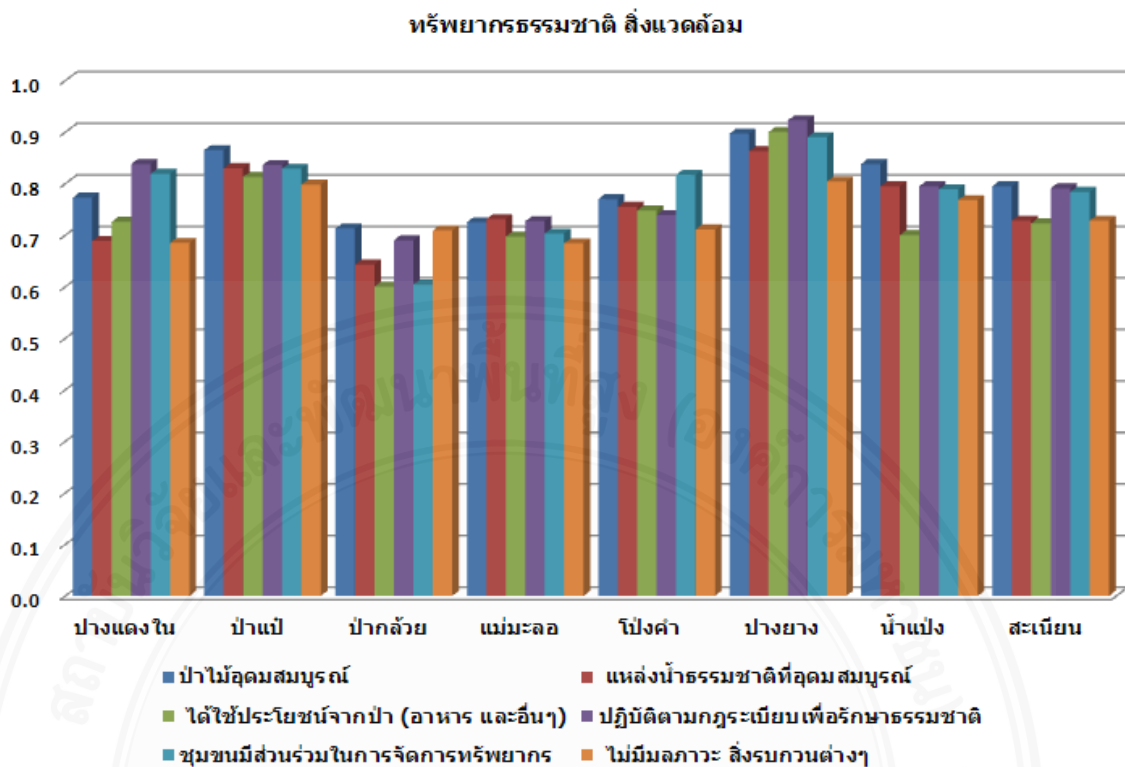
ตัวชี้วัดในหมวดนี้มีเพียงสองตัวคือการมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และการมีระบบอาวุโสหรือผู้นำทางสังคมที่คอยให้ความเห็น คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน ภาพโดยรวมจากผลการประมวลค่าตัวชี้วัด (ภาพที่ 8.7) ส่วนใหญ่มีค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดี มีเพียงชุมชนบ้านปากกล้วยที่มีค่าตัวชี้วัดด้านการมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีต่ำกว่า 0.6 ซึ่งจากเสียงสะท้อนในที่ประชุมระบุว่าคนรุ่นใหม่หลังจากจบการศึกษาแล้วหลายคนไปทำมาหากินและอาศัยอยู่ที่อื่น การสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ เริ่มลดน้อยลง

ภาพที่ 8.7 กราฟแท่งเปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดในหมวดวัฒนธรรมและประเพณี
ของชุมชนใน 8 โครงการขยายผลโครงการหลวง

8.6 ค่าตัวชี้วัดด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

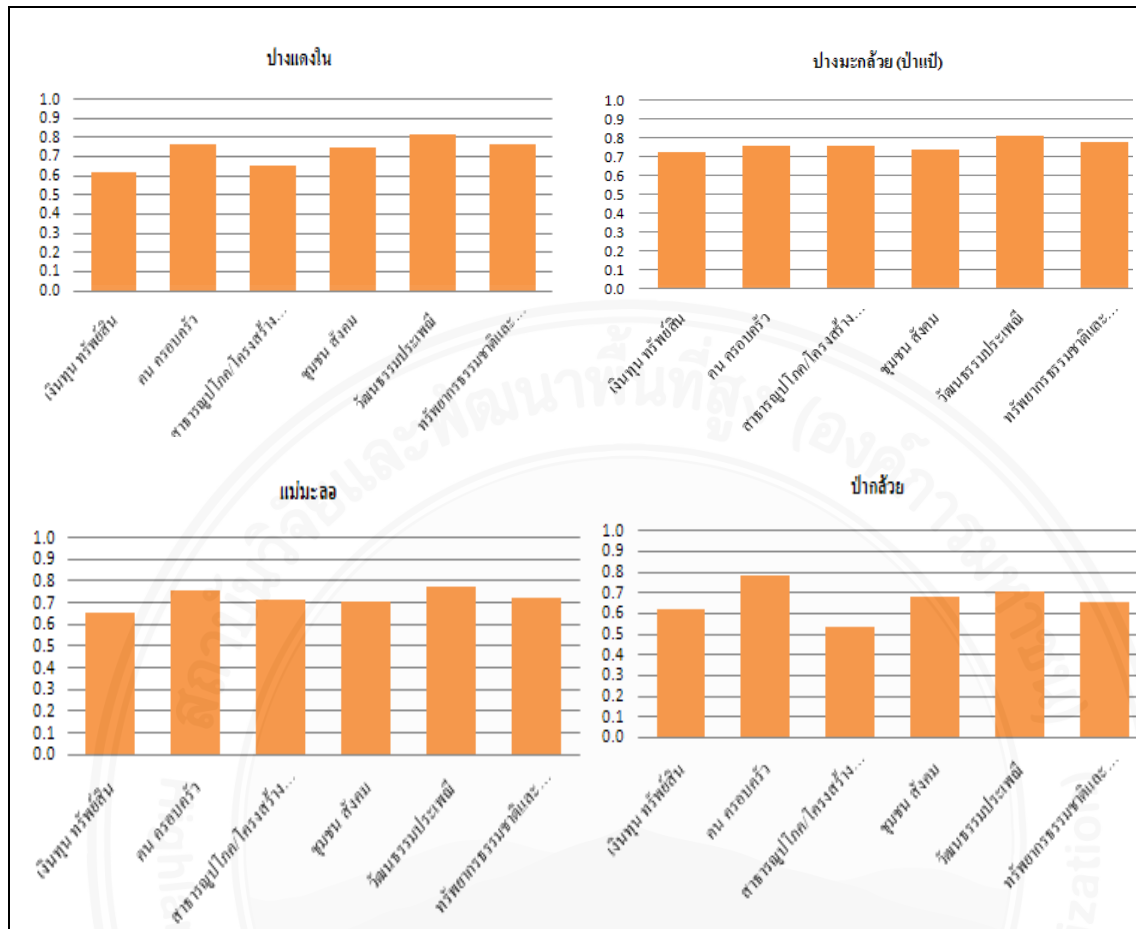
ตัวชี้วัดในหมวดนี้ประกอบด้วยสามส่วนคือความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในส่วนสามารถนำมาใช้ประโยชน์โดยตรงและที่ยังคงอยู่และให้คุณค่าทางระบบนิเวศ อีกส่วนหนึ่งคือการทำชุมชนได้ช่วยกันรักษาทรัพยากรเหล่านี้ไว้ และส่วนสุดท้ายคือสภาพสิ่งแวดล้อมหรือมลภาวะต่างๆ ภาพโดยรวมจากผลการประมวลค่าตัวชี้วัดทั้งหมดตัวในหมวดนี้ (ภาพที่ 8.8) ชุมชนทั้งหมดมีค่าตัวชี้วัดมากกว่า 0.7 ยกเว้นชุมชนบ้านปากล้วยที่มีค่าตัวชี้วัดด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติหรืออาหารจากธรรมชาติต่ำกว่าชุมชนอื่น ส่วนชุมชนที่ปางยางมีค่าตัวชี้วัดโดยรวมสูงกว่าชุมชนอื่น

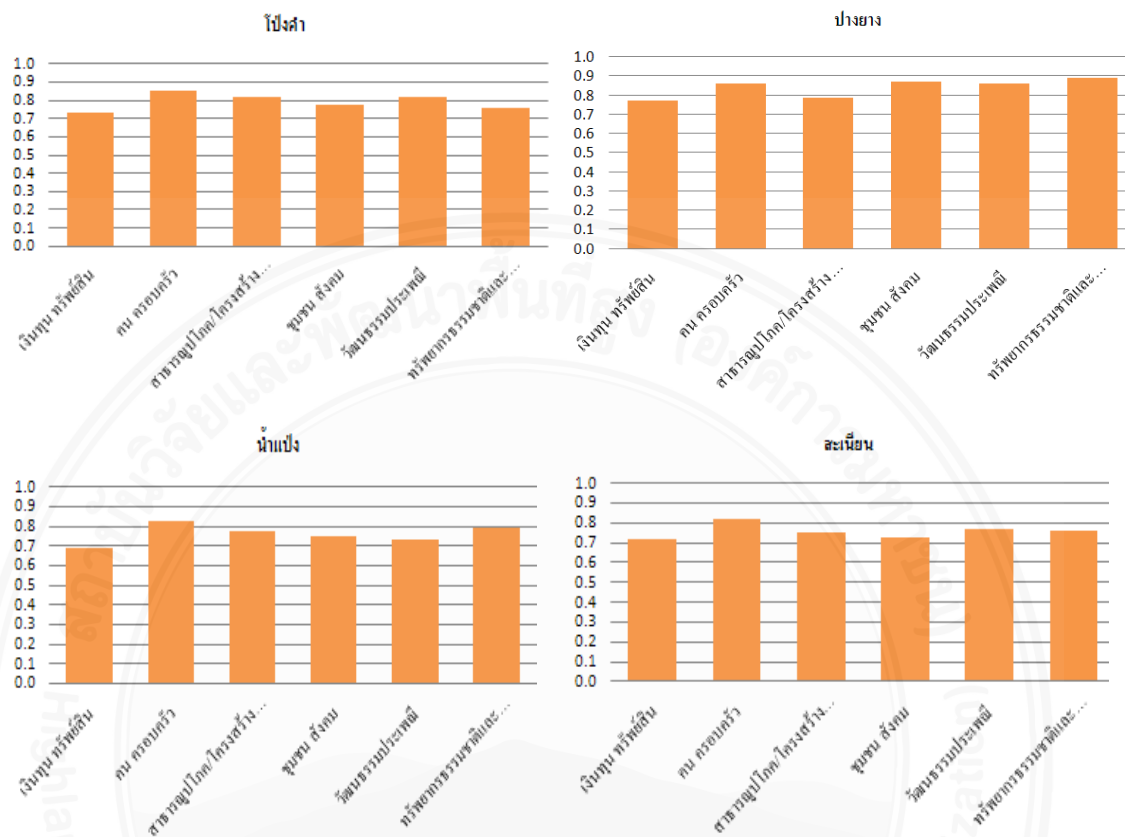
ภาพที่ 8.8 กราฟแท่งเปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดในหมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของชุมชนใน 8 โครงการขยายผลโครงการหลวง

8.7 ค่าตัวชี้วัดความสุขโดยรวม

ผลการประมวลค่าตัวชี้วัดดังกล่าวมาข้างต้น เป็นค่าตัวชี้วัดย่อยๆ แต่ละตัว ยังไม่ได้นำเอา
ค่าน้ำหนักความสำคัญมาประมวลรวมด้วย และเมื่อนำเอาค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดแต่ละตัว (31 ตัว)
และของแต่ละหมวด (6 หมวด) ซึ่งแสดงถึงความสำคัญที่แตกต่างกันของแต่ละตัวชี้วัด มาประมวล
รวมด้วย ได้ผลค่าตัวชี้วัดในหมวดหลักของแต่ละโครงการขยายผลโครงการหลวง ภาพที่ 8.9 และ
8.10 และนำมาแสดงเปรียบเทียบกันในตารางที่ 8.2 และภาพที่ 8.11

ภาพที่ 8.9 ค่าตัวชี้วัดในหมวดหลัก ของชุมชนในโครงการขยายผลโครงการหลวง
ในกลุ่มน้ำปิงตอนบน

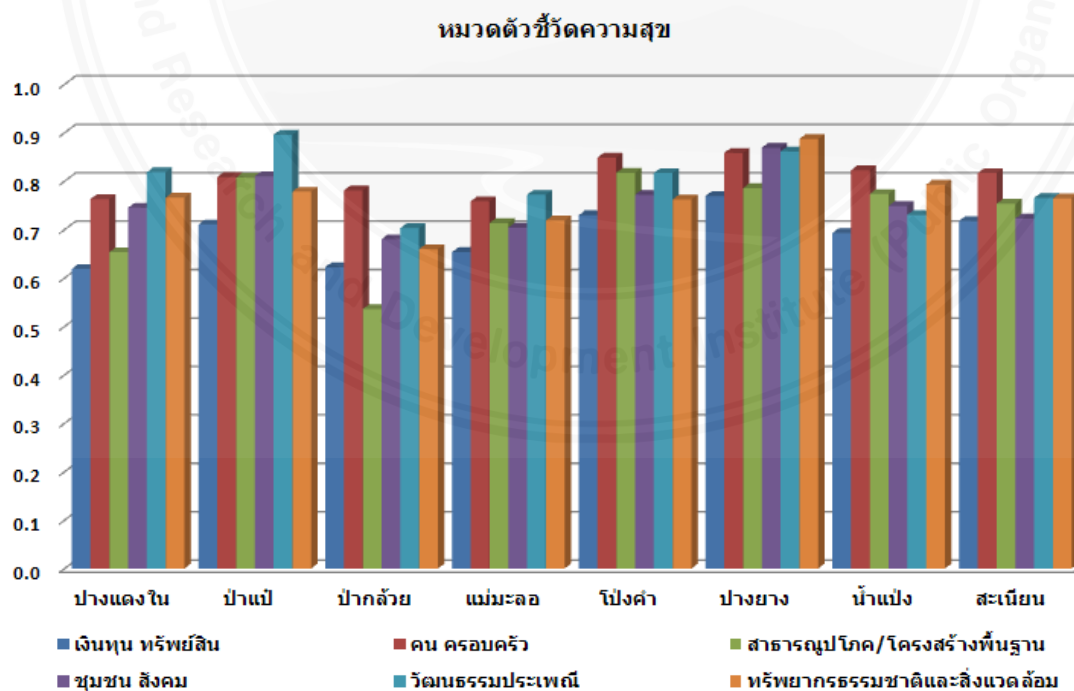

ภาพที่ 8.10 ค่าตัวชี้วัดในหมวดหลัก ของชุมชนในโครงการขยายผลโครงการหลวงในกลุ่มน้ำน่าน

ตารางที่ 8.2 ค่าตัวชี้วัดความสุขในหมวดหลักและดัชนีชี้วัดรวมที่นำค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดรวมประมวลผลด้วย

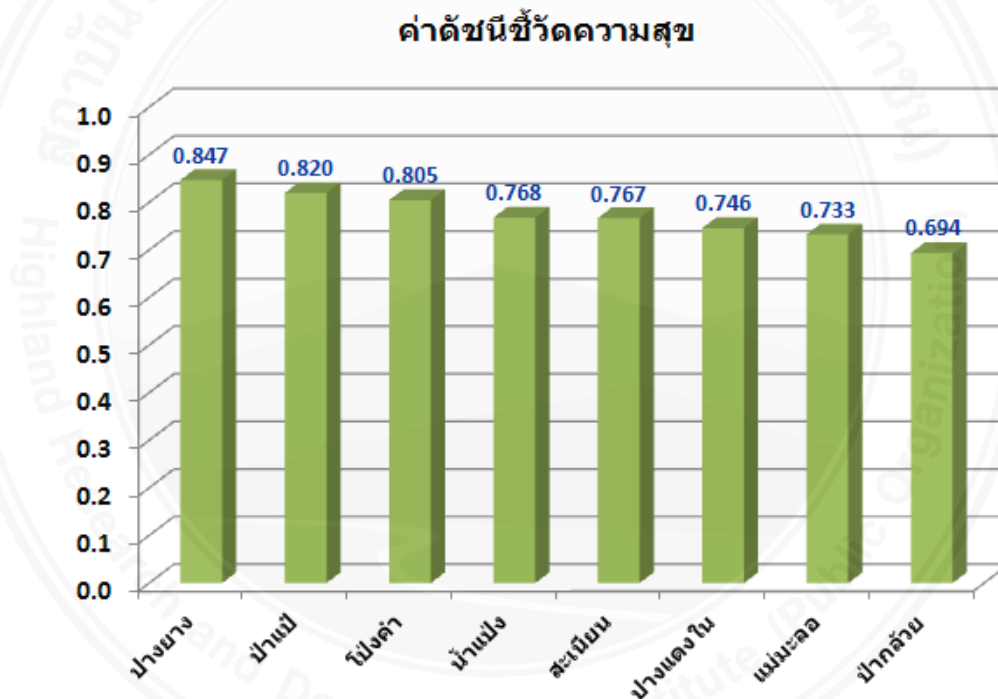
หมวดตัวชี้วัดความสุข	ปาง แดงใน	ป่า แป้	ป่า กล้วย	แม่ มะลอ	โป่ง คำ	ปาง ยาง	น้ำ แป้ง	สะ เนียน
เงินทุน ทรัพย์สิน	0.619	0.711	0.622	0.653	0.730	0.769	0.693	0.718
คน ครอบครัว	0.763	0.809	0.781	0.759	0.849	0.858	0.823	0.817
สาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน	0.653	0.807	0.536	0.714	0.817	0.786	0.774	0.753
ชุมชน สังคม	0.745	0.810	0.680	0.704	0.772	0.869	0.749	0.723
วัฒนธรรมประเพณี	0.819	0.896	0.703	0.772	0.817	0.862	0.730	0.766
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	0.766	0.834	0.660	0.719	0.762	0.887	0.793	0.765
ดัชนีรวม (Composite index)	0.746	0.820	0.694	0.733	0.805	0.847	0.768	0.767

ในด้านเศรษฐกิจ (เงินทุน ทรัพย์สิน) ชุมชนปางแดงในมีค่าตัวชี้วัดต่ำสุด (0.619) ส่วนบ้านปางยางที่ค่าสูงสุด (0.769) ส่วนตัวชี้วัดหมวดอื่นๆ ที่ค่าใกล้เคียงกันเกือบทุกโครงการ ยกเว้นชุมชนบ้านป่ากล้วยที่มีค่าตัวชี้วัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภคและบริการของรัฐค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนในโครงการอื่นที่เหลือทั้งหมด ซึ่งได้อธิบายเหตุผลสนับสนุนไว้ข้างต้น

ภาพที่ 8.11 ค่าตัวชี้วัดความสุขในหมวดหลักของชุมชนพื้นที่ศึกษาในโครงการขยายผลโครงการหลวงในกลุ่มน้ำปิงตอนบนและลุ่มน้ำน่าน

เมื่อนำค่าตัวชี้วัดทั้งหมดมาประมวลผลรวมเป็นค่าดัชนีชี้วัดความสุขโดยรวมของชุมชนในแต่ละโครงการฯ สามารถสรุปได้ว่าโครงการขยายผลโครงการหลวงที่มีชุมชนมีระดับความสุขไล่เรียงจากมากไปหาน้อยคือ ปางยาง ป่าแป๋ โป่งคำ น้ำแปง สะเนียน ปางแดงใน แม่ะลอ และป่ากล้วย โดยมีค่าดัชนีชี้วัดประสม (Composite index) เท่ากับ 0.847 0.820 0.805 0.768 0.767 0.746 0.733 0.694 ตามลำดับ (ภาพที่ 8.12) ทั้งนี้เป็นการประมวลผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนของแต่ละโครงการฯ ซึ่งเป็นความเห็นในเชิงอัตวิสัย (subjective) ของตัวแทนครัวเรือนผู้ให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้ยังไม่มีฐานในการเปรียบเทียบที่สามารถเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงที่เป็นภาวะวิสัย (Objective) หรือข้อมูลเชิงประจักษ์อื่นๆ และไม่ได้นำเอาข้อมูลแหล่งอื่นมารวมประมวลผลด้วย

ภาพที่ 8.12 ค่าตัวชี้วัดชี้วัดความสุขของชุมชนในพื้นที่ศึกษาโครงการขยายผลโครงการหลวง
ในกลุ่มน้ำปิงตอนบนและลุ่มน้ำน่าน

บทที่ 9

การพัฒนาระบบแสดงผลดัชนีชี้วัดเชิงพื้นที่

ข้อมูลดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชนบนพื้นที่สูง ถูกนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงพื้นที่ในโปรแกรม “RestusView” (ชาญชัย และคณะ, 2553) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นส่วนเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้งานกับฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ และผลลัพธ์จากการวิเคราะห์สถานการณ์ สถานภาพการใช้ทรัพยากรบนพื้นที่สูงในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง

โปรแกรมดังกล่าวเป็นระบบเรียกใช้ ๆ ที่ถูกพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นระบบที่เปิดกว้างที่สามารถนำเข้าข้อมูลได้หลายรูปแบบ มีหน้าต่างอำนวยความสะดวกในการใช้เป็นภาษาไทย มีเครื่องมือการใช้งาน แสดงข้อมูลที่จัดเก็บไว้ สืบค้นข้อมูลอธิบายและข้อมูลเชิงพื้นที่ ตลอดจนการแสดงผลการวิเคราะห์ในรูปแบบแผนที่และตาราง พร้อมทั้งพิมพ์แผนที่ได้ตามต้องการ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบูรณาการข้อมูลทรัพยากรทางการเกษตรและทางนิเวศวิทยาเพื่อใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูง

โดยระบบเรียกใช้ ๆ นี้ พัฒนามาบนพื้นฐานของระบบภูมิสารสนเทศ ประเภท **MapWindow GIS** ซึ่งเป็นโปรแกรม GIS ที่มีลักษณะเป็น “Open source” สามารถดาวน์โหลดได้จาก www.mapwindow.org โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ โปรแกรมนี้นอกจากเรียกแสดงข้อมูลเชิงพื้นที่ทั้งประเภทเชิงเส้น และข้อมูลภาพดาวเทียมได้แล้ว ยังมีขีดความสามารถในการเพิ่มเติมแก้ไขข้อมูลเชิงพื้นที่ และข้อมูลอธิบายในลักษณะตารางข้อมูลแบบ .dbf ข้อได้เปรียบที่สำคัญของโปรแกรมนี้เมื่อเปรียบเทียบกับโปรแกรม GIS อื่นๆ คือ ผู้ใช้สามารถใช้ประโยชน์จาก MapWindow ActiveX Control components (MapWinGIS.ocx) ซึ่งบรรจุอยู่ในโปรแกรม MapWindow GIS และผู้พัฒนาระบบสามารถใช้โปรแกรม VB.Net หรือโปรแกรมอื่นที่สนับสนุน ActiveX เพื่อเรียกใช้ฟังก์ชัน หรือ control ที่มีอยู่มาใช้งานเฉพาะงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ ดังนั้นทำให้สามารถพัฒนาระบบเรียกใช้โดยมีเมนูเป็นภาษาไทยได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารข้อมูลกับผู้ใช้ในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ MapWinGIS เป็น ActiveX control ที่ให้ฟังก์ชันค่อนข้างครบถ้วนสำหรับแสดงผล สืบค้น จัดการ และเรียกใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยเน้นความเร็วในการแสดงชั้นข้อมูลทั้งประเภทลายเส้นและข้อมูลภาพ (image และ raster)

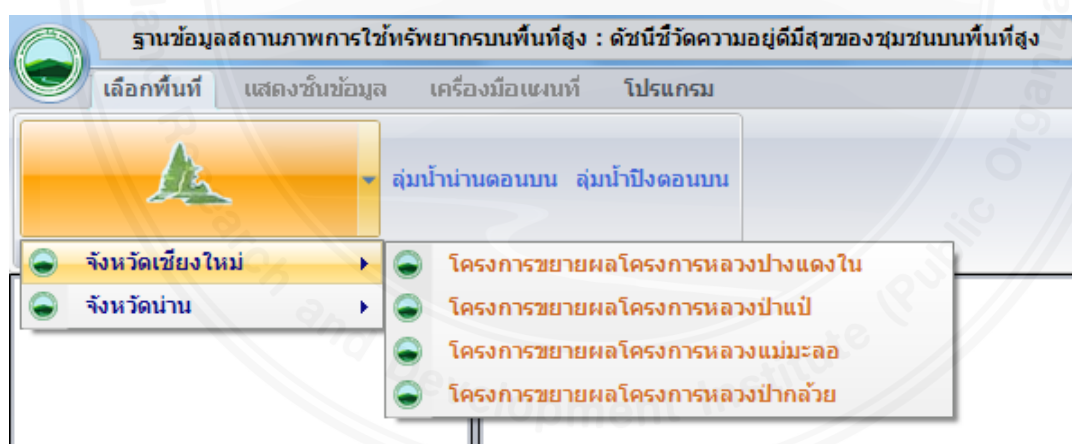
ด้วยข้อได้เปรียบดังกล่าวข้างต้นเมื่อเทียบกับโปรแกรม GIS อื่นๆ ระบบเรียกใช้ ๆ นี้จึงเลือกใช้ ActiveX Control ของโปรแกรม MapWindow GIS เพื่อพัฒนาระบบเรียกใช้ที่มีชื่อว่า

“RestusView” โดยสร้าง Interface เป็นภาษาไทยด้วยโปรแกรม VB.Net ให้เป็นโครงงานที่เป็นเรื่องราวของทรัพยากร ที่ดิน น้ำ ป่าไม้ และสถานภาพของกลุ่มน้ำในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการขยายผลโครงการหลวง โดยอาศัยการแสดงผลข้อมูลในรูปของแผนที่เฉพาะเรื่อง และแผนที่ซึ่งเกิดจากการบูรณาการข้อมูลเชิงพื้นที่ และการสืบค้นข้อมูลประเภทต่างๆ ที่สามารถแสดงผลลัพธ์ในแผนที่

9.1 การแสดงข้อมูลดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชนบนพื้นที่สูง ในโปรแกรม “RestusView”

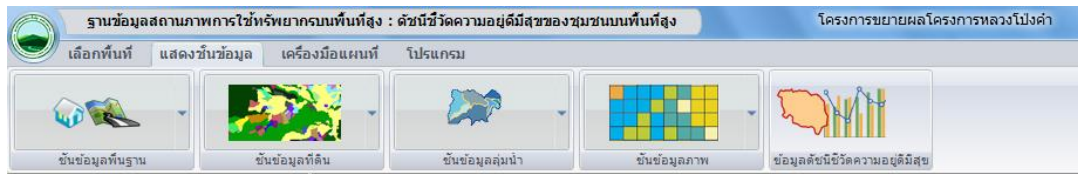
โปรแกรม “RestusView” มีขีดความสามารถในการทำงานร่วมกับข้อมูลเชิงพื้นที่ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นส่วนประกอบด้านการทำงานหลักได้เป็น การเลือกพื้นที่ การแสดงชั้นข้อมูล เครื่องมือจัดการแผนที่ การพิมพ์แผนที่ และส่วนโปรแกรม

การเลือกพื้นที่ เป็นสิ่งแรกที่ต้องดำเนินการ ผู้ใช้สามารถเลือกโครงการขยายผลโครงการหลวงที่ต้องการแสดงผล โดยระบบจะแสดงเมนูย่อยของชื่อจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของโครงการขยายผลโครงการหลวง ที่ต้องการเลือก (ภาพที่ 9.1) นอกจากนี้ผู้ใช้อย่างยังสามารถเลือกแสดงโครงการขยายผลโครงการหลวงในพื้นที่ลุ่มน้ำน่านตอนบน และลุ่มน้ำปิงตอนบน

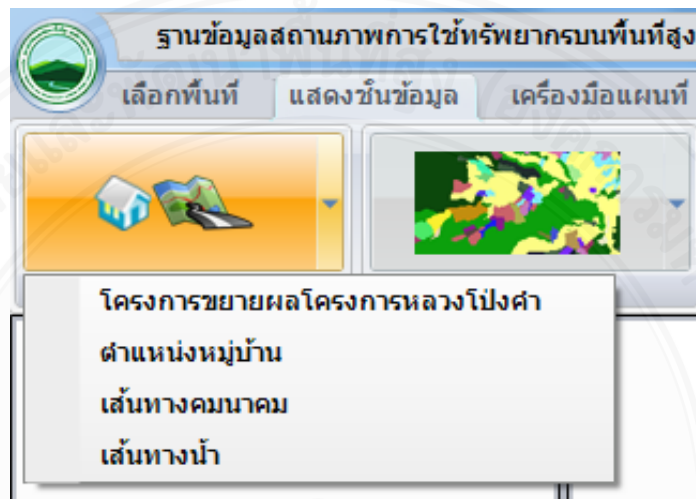

ภาพที่ 9.1 เมนูเลือกพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง

การแสดงผลข้อมูล หลังจากเลือกโครงการขยายผลโครงการหลวงที่ต้องการแล้ว ผู้ใช้อาจเลือกข้อมูลจากเมนู แสดงชั้นข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ชั้นข้อมูลพื้นฐาน ชั้นข้อมูลที่ดิน ชั้นข้อมูลลุ่มน้ำ ชั้นข้อมูลภาพ และชั้นข้อมูลดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชนบนพื้นที่สูง (ภาพที่ 9.2) เมื่อต้องการเลือกกลุ่มชั้นข้อมูลใดให้คลิกที่เมนูที่ต้องการ โปรแกรมจะคลี่หน้าต่างให้เห็นประเภทชั้นข้อมูลที่จัดเป็นหมวด (ภาพที่ 9.3) ประกอบด้วย

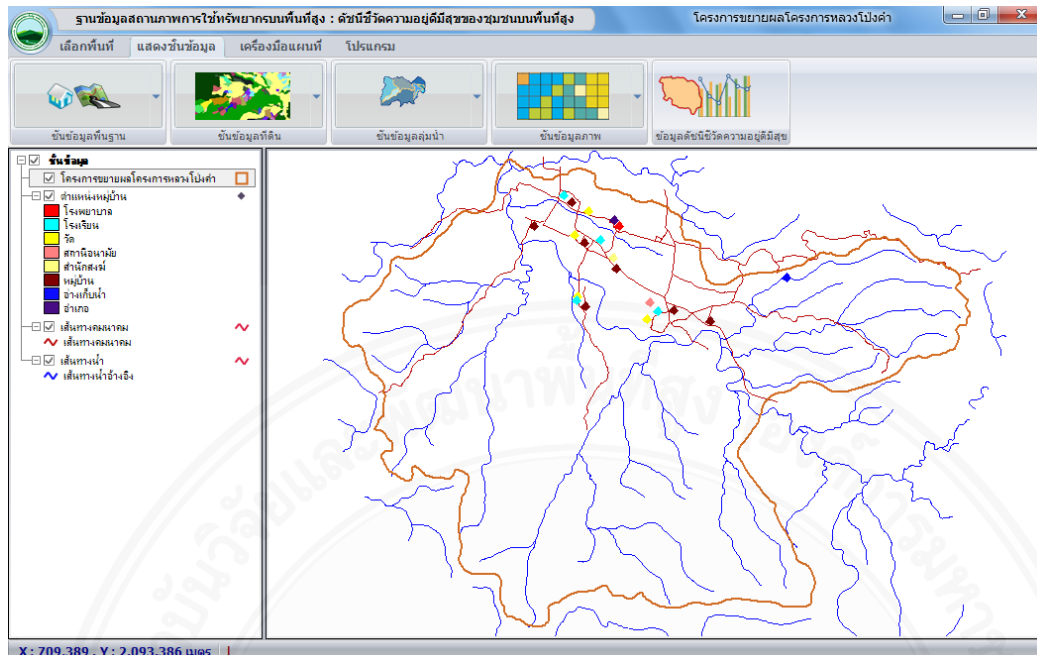

ภาพที่ 9.2 เมนูแสดงชั้นข้อมูล

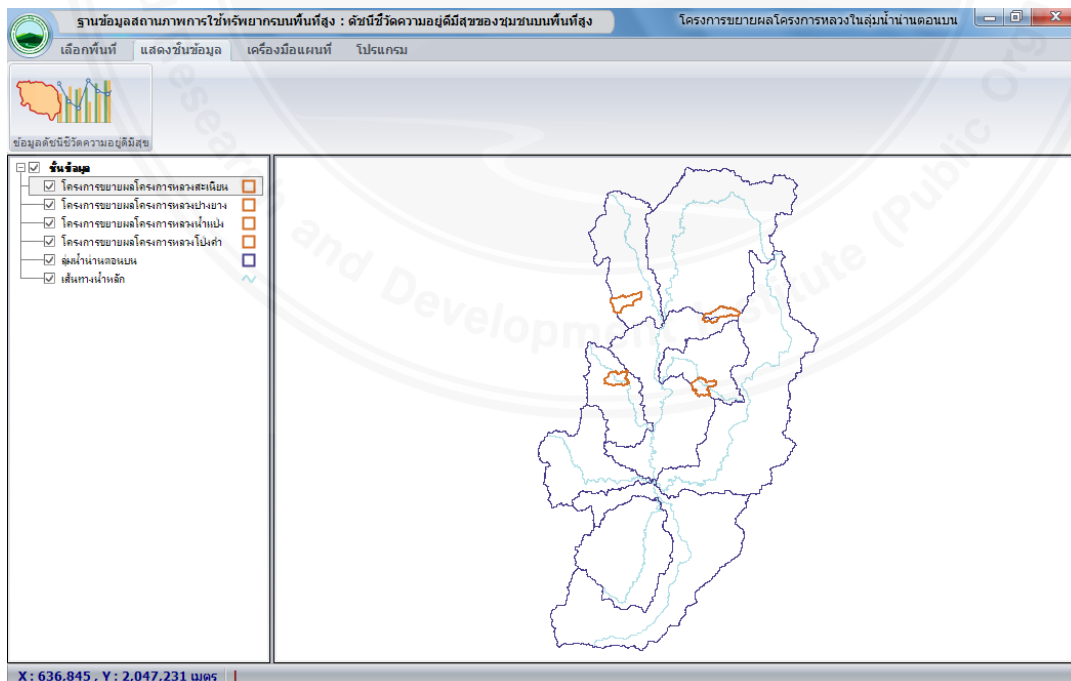
ภาพที่ 9.3 เมนูแสดงชั้นข้อมูลพื้นฐาน

ชั้นข้อมูลพื้นฐาน เป็นข้อมูลเชิงพื้นที่อ้างอิงที่สามารถใช้ร่วมกับข้อมูลอื่นได้ เพื่ออ้างอิงตำแหน่ง เมื่อใช้งานบนจอภาพและภาคสนาม ประกอบด้วย ตำแหน่งหมู่บ้าน เส้นทางคมนาคม เส้นทางน้ำ และเส้นชั้นความสูง ตัวอย่างในภาพที่ 9.4 เป็นการแสดงชั้นข้อมูลพื้นฐานทั้งหมดรวมในแผนที่เดียวกันของโครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ

ภาพที่ 9.4 การเลือกแสดงชั้นข้อมูลพื้นฐาน

ผู้ใช้งานสามารถเลือกแสดงโครงการขายผลโครงการหลวงในพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของโครงการขายผลโครงการหลวงในพื้นที่ลุ่มน้ำ ได้จากเมนู “ลุ่มน้ำน่าทนตอนบน” (ภาพที่ 9.5)

รายละเอียดการแสดงชั้นข้อมูลต่างๆ สามารถดูได้ในรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย การจัดทำฐานข้อมูลสถานภาพการใช้ทรัพยากรบนพื้นที่สูง ในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง (ชาญชัยและคณะ 2555) หรือจากคู่มือการใช้งานโปรแกรม “RestusView” ที่ปรับปรุงและแนบพร้อมรายงานฉบับสมบูรณ์ ส่วนในรายงานฉบับนี้จะกล่าวถึงการแสดงผล ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชนบนพื้นที่สูงเชิงพื้นที่ ที่เพิ่มเติมมา ในโปรแกรม “RestusView”

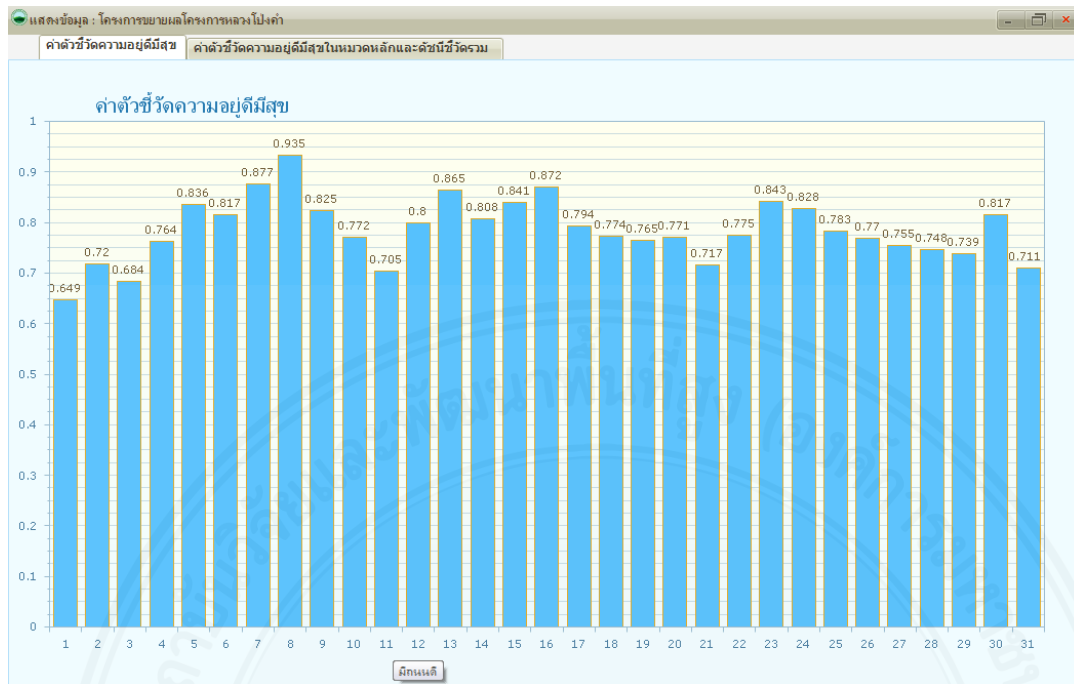
9.2 การแสดงชั้นข้อมูลดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชนบนพื้นที่สูง

โปรแกรม “RestusView” ได้เพิ่มเติม เมนูส่วนการแสดงชั้นข้อมูลดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ในส่วนของเมนูแสดงชั้นข้อมูล (ภาพที่ 9.2) ซึ่งประกอบด้วย ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในระดับโครงการขยายผลโครงการหลวง ในพื้นที่เป้าหมาย

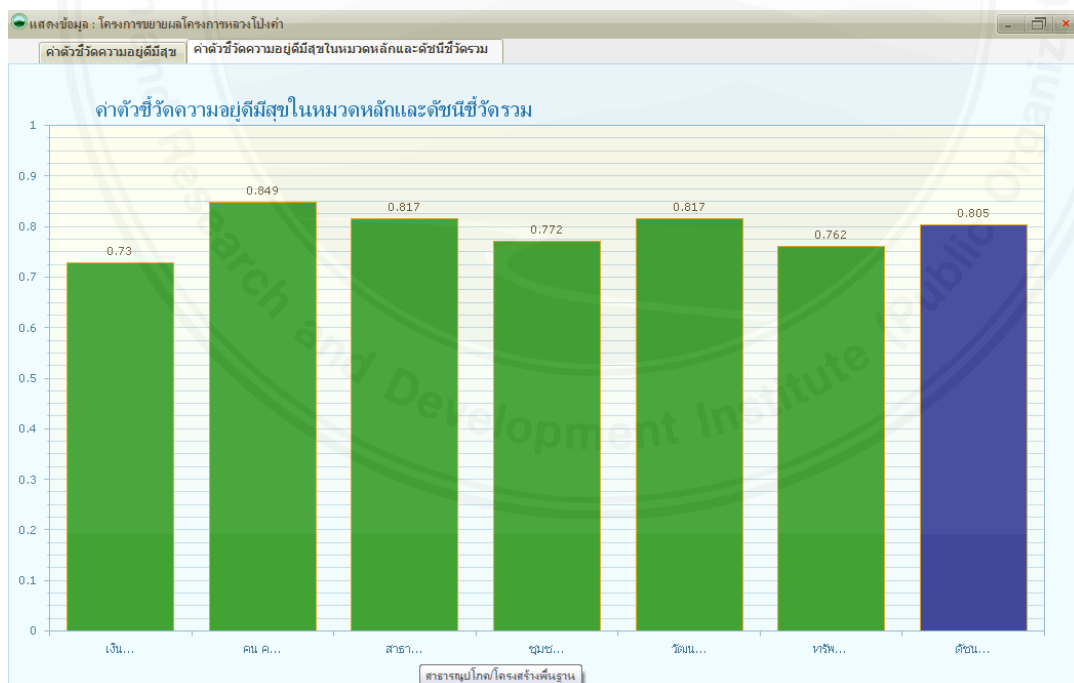
การใช้โปรแกรมแสดงดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในระดับโครงการขยายผลโครงการหลวง สามารถทำได้โดยใช้เมาส์คลิกที่เมนู “ดัชนีรวมโครงการขยายผลโครงการหลวง” (ภาพที่ 9.6) โปรแกรมจะแสดงหน้าต่างดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของโครงการขยายผลโครงการหลวง (รูปที่ 9.7) โดยผู้ใช้งานสามารถเลือกแสดงดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขด้านต่างๆ และดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในหมวดหลักและดัชนีชี้วัดรวม (Composite index) (ภาพที่ 9.8) และแสดงดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขเปรียบเทียบในพื้นที่ลุ่มน้ำน่านตอนบน (ภาพที่ 9.9 และภาพที่ 9.10)

ภาพที่ 9.6 เมนูแสดงดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ระดับโครงการขยายผลโครงการหลวง

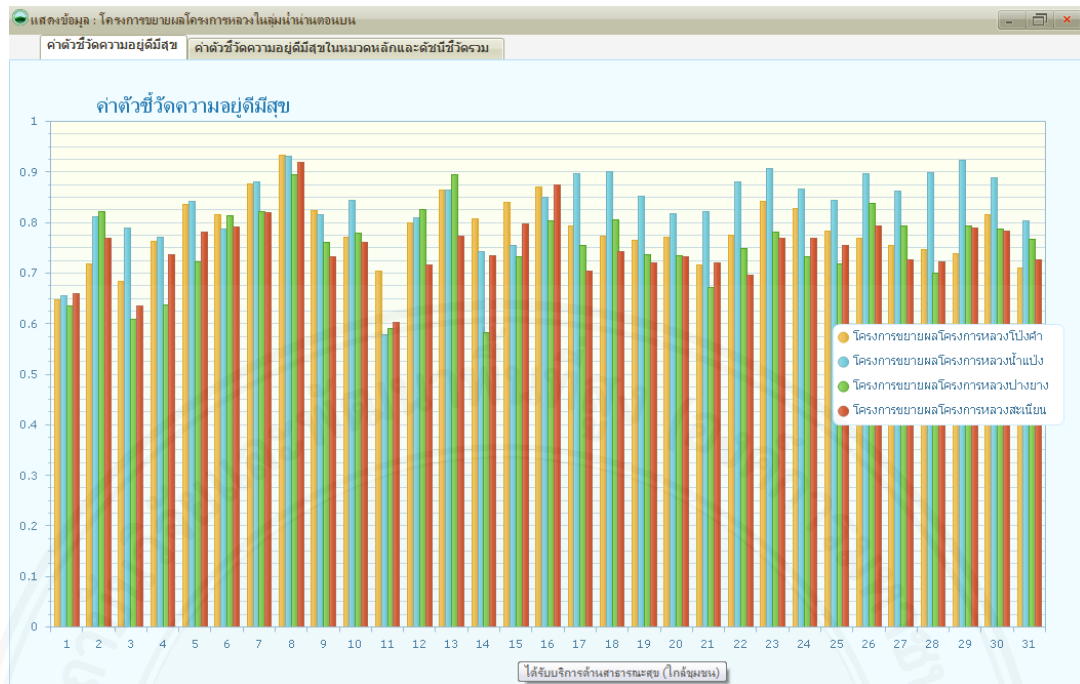

ภาพที่ 9.7 ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขด้านต่างๆ ของโครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ

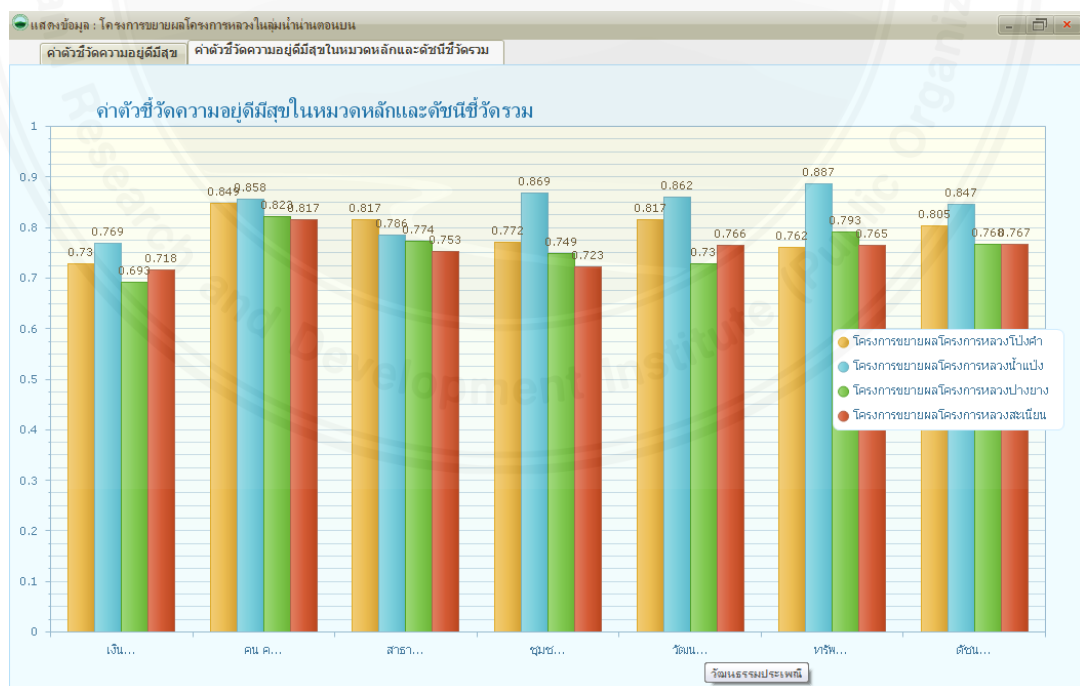

ภาพที่ 9.8 ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในหมวดหลักและดัชนีรวม (Composite index)

ของโครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ

ภาพที่ 9.9 เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขด้านต่างๆ ของโครงการขยายผลโครงการหลวงในพื้นที่ลุ่มน้ำน่านตอนบน

ภาพที่ 9.10 เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในหมวดหลักและดัชนีชี้วัดรวม (Composite index) ของโครงการขยายผลโครงการหลวงในพื้นที่ลุ่มน้ำน่านตอนบน

บทที่ 10

แผนการพัฒนาเพื่อยกระดับความเข้มแข็งและความอยู่ดีมีสุขของชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในแต่ละด้านของชุมชนต่างๆ เมื่อพิจารณาค่าดัชนีตัวชี้วัดของแต่ละหมวด ในด้าน เศรษฐกิจ (เงินทุน ทรัพย์สิน) คนและครอบครัว สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน ชุมชนและสังคม วัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงมิติที่โดดเด่นเป็นนัยยะสะท้อนถึงความสุขของแต่ละชุมชน และในทางตรงกันข้ามสามารถบ่งชี้ถึงประเด็นหรือมิติที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น นำไปใช้ในการกำหนดแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาหรือยกระดับความอยู่ดีมีสุขของชุมชนต่างๆ ได้ โดยมุ่งเน้นไปที่ตัวชี้วัดที่มีค่าคะแนนต่ำซึ่งนำไปสู่การกำหนดเป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกัน และแนวทางการแก้ไข ปรับปรุงให้สอดคล้อง ทั้งนี้ได้ผนวกรวมประเด็นปัญหาที่ได้จากการจัดประชุมกลุ่มตัวแทนของชุมชนในระหว่างการประชุมกลุ่มไว้ด้วย ซึ่งสามารถวิเคราะห์สรุปประเด็นการพัฒนาของชุมชนต่างๆ โดยเรียงลำดับตามความโดดเด่นและความสำคัญของประเด็นที่ควรพัฒนาปรับปรุงได้ดังต่อไปนี้

10.1 ปางแดงใน

องค์ประกอบที่ดี/จุดแข็ง	ประเด็นที่ควรปรับปรุง/พัฒนา
• อบาขมุขในครอบครัว • มีกฎระเบียบและชุมชนร่วมกันในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ • การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรมประเพณีที่ดี • ระบบการกระจายข่าวสารที่ดีและรวดเร็ว • ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น • มีไฟฟ้าใช้	• ปรับปรุงสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ • การพัฒนาด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร • แก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดในชุมชน • ปรับปรุงถนน การคมนาคม • พัฒนาแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาดพอเพียง • การพัฒนาด้านการเกษตรให้สามารถใช้พื้นที่ที่มีจำกัดทำการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อยกระดับผลผลิตข้าว หรือพืชเศรษฐกิจอื่นๆ พร้อมจัดหาแหล่งสินเชื่อเพิ่มเติม รวมทั้งการสนับสนุนการผลิตปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารของครัวเรือน

- การปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงถาวรมากขึ้น
- การมีบัตรประจำตัวประชาชน

10.2 ปางมะกล้วย (ป่าแป๋)

องค์ประกอบที่ดี/จุดแข็ง	ประเด็นที่ควรปรับปรุง/พัฒนา
• มีการสื่อสารภายในชุมชนที่ดี ชุมชนมีส่วนร่วม ช่วยเหลือแบ่งปันกัน ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนมีความสงบสุข • การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี • มีโครงสร้างพื้นฐานบริการของรัฐที่ดี • ชุมชนช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	• จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรเพิ่มเติม • ลดหนี้สิน และเพิ่มเงินออมของครัวเรือน • พัฒนาแหล่งจัดเก็บขยะและการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพ • ปรับปรุงถนนเพิ่มเติมในบางส่วน • การเฝ้าระวังและป้องกันยาเสพติด

10.3 แม่มะลอ

องค์ประกอบที่ดี/จุดแข็ง	ประเด็นที่ควรปรับปรุง/พัฒนา
• ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น ปลอดภัย สุขภาพอนามัยดี ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติตามศาสนา • การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี • มีไฟฟ้า โรงเรียนอยู่ใกล้ชุมชน ได้รับการศึกษาที่ดี • มีน้ำดื่ม น้ำใช้สะอาดพอเพียง • มีระบบอาวุโส และผู้นำทางสังคม	• การยกระดับรายได้ของครัวเรือน ซึ่งอาจเป็นการพัฒนาด้านการเกษตร และอาชีพเสริม เพื่อหารายได้เสริมด้านอื่นๆ ลดหนี้สิน • จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรเพิ่มเติม หรือสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้ดีขึ้น • การคมนาคมค่อนข้างลำบากโดยเฉพาะในหน้าฝนซึ่งเป็นปัญหามากในกรณีต้องการการรักษาพยาบาลฉุกเฉิน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ด้วย

- การพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อยกระดับผลผลิตข้าว หรือพืชเศรษฐกิจอื่นๆ รวมทั้งการสนับสนุนการผลิตปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารของครัวเรือน
- ลดหนี้สิน และเพิ่มเงินออมของครัวเรือน

10.4 ปากฉลุย

องค์ประกอบที่ดี/จุดแข็ง	ประเด็นที่ควรปรับปรุง/พัฒนา
● ครอบครัวเข้มแข็งอบอุ่น ปลอดภัย สุขภาพอนามัยดี ● มีอาหารพอเพียง ปลอดภัย ● มีโรงเรียนอยู่ในชุมชน ● ผู้นำมีความเข้มแข็ง ● การมีระบบอาวุโส ผู้นำทางสังคม ● การมีและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ● ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ไม่มีมลภาวะ สิ่งรบกวนต่างๆ	● จัดหาระบบไฟฟ้า ● ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม ส่วนหนึ่งเพื่อให้เข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ดีขึ้น ● ปรับปรุงสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ ● พัฒนาแหล่งน้ำดื่มที่ใช้สะอาดพอเพียง รวมทั้งแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ● ทางเลือกการปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนต่อพื้นที่สูง เนื่องจากมีพื้นที่ทำกินต่อครัวเรือนน้อย ● การทำการเกษตรที่มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ● ส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติ ● สนับสนุนให้คนในชุมชนได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี

10.5 โป่งคำ

องค์ประกอบที่ดี/จุดแข็ง	ประเด็นที่ควรปรับปรุง/พัฒนา
• ครอบครัวยุคใหม่เข้มแข็งอบอุ่น ปลอดภัย สุขภาพอนามัยดี • มีโครงสร้างพื้นฐาน-การสื่อสารดี เข้าถึงบริการของรัฐได้สะดวก • การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี • ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร • มีน้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดพอเพียง	• การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร • เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายครัวเรือน

10.6 ปางยาง

องค์ประกอบที่ดี/จุดแข็ง	ประเด็นที่ควรปรับปรุง/พัฒนา
• มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดี ป่าไม้ และอาหารธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ • ชุมชนสงบสุข ปลอดภัย ผู้คนเข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วมและปฏิบัติตามกฎระเบียบ • ครอบครัวยุคใหม่เข้มแข็ง อบอุ่น ปลอดภัย • การมีและปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดี	• ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม • อาชีพที่เสริมสร้างรายได้ที่มั่นคง มีแหล่งเงินทุน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย • การสื่อสาร สัญญาณโทรศัพท์

10.7 น้ำเป้ง

องค์ประกอบที่ดี/จุดแข็ง	ประเด็นที่ควรปรับปรุง/พัฒนา
• ชุมชนสงบสุข ปลอดภัย • มีไฟฟ้าใช้ • มีน้ำดื่มสะอาดพอเพียง • มีพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และพอเพียง • ครอบครัวยุคใหม่ อบอุ่น ปลอดภัย	• พัฒนาแหล่งน้ำให้มีพอเพียงต่อความต้องการในอนาคต • การพัฒนาการศึกษาของเยาวชน • การพัฒนาอาชีพทางเลือก มีแหล่งทุนกู้ยืม • ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม

10.8 สะเนี่ยน

องค์ประกอบที่ดี/จุดแข็ง	ประเด็นที่ควรปรับปรุง/พัฒนา
● ครอบครัวอบอุ่น ปลอดภัย สุขภาพอนามัยดี ● มีโรงเรียนและสถานบริการสาธารณสุขอยู่ใกล้ ● ชุมชนมีส่วนร่วม และมีกฎระเบียบในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ คุ้มครองสมบูรณ์	● สนับสนุนให้คนในชุมชนได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ● ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม และสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านห้วยระพี และห้วยเหือ ● พัฒนาแหล่งน้ำสำหรับใช้ในครัวเรือน และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ● แก้ไขปัญหาเสียด (ละเบ้ายา สมุนไพร) ● การปฏิบัติตามกฎระเบียบชุมชน ● ผู้นำที่ดี มีความเข้มแข็ง

บทที่ 11

สรุปและวิจารณ์ผล

โครงการศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขที่ดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ครอบคลุมพื้นที่ โครงการขยายผลโครงการหลวงปางแดงใน ปางมะกล้วย แม่ะล่อ และ ป่ากล้วย ในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบน และโครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ ปางยาง น้ำแบ่ง และ สะเนียน ในพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน รวมหมู่บ้านที่เกี่ยวข้อง 17 หมู่บ้าน ที่มีความแตกต่างกันในด้านสภาพ ภูมิสังคม และวิถีการดำรงชีพ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ของชุมชนในพื้นที่สูง

การดำเนินงานพัฒนาตัวชี้วัดใช้วิธีการประชุมกลุ่มแบบเข้มข้น (Focus group discussion) ร่วมกับตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ศึกษา เพื่อสืบหาและวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความอยู่ดีมีสุข หรือ เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความอยู่ดีมีสุขของชุมชน ในระหว่างการประชุมกลุ่มได้ใช้วิธีการเขียน บัตรคำ และหรือเขียนบัตรภาพ เพื่อเป็นการบันทึกและใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่าง ผู้เข้าร่วมประชุม ผลลัพธ์ที่ได้ในแต่ละการประชุมเป็นปัจจัยชี้วัดความอยู่ดีมีสุข จัดแยกเป็น หมวดหมู่ประเภทต่างๆ จากนั้นนำมาคัดกรอง ยุบรวม สรุปเป็นตัวชี้วัดจำนวน 6 หมวดหลัก ได้แก่ ด้านเงินทุน-ทรัพย์สิน คนและครอบครัว สาธารณูปโภคโครงสร้างพื้นฐาน ชุมชนและสังคม วัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวม 31 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดต่างๆ เหล่านี้ได้นำไปประชุมระดมความเห็นเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญ นำไปใช้ประมวลผลดัชนีชี้วัด ของแต่ละหมวด และดัชนีประสม (Composite index) ของความอยู่ดีมีสุขของชุมชนในแต่ละ โครงการขยายผลโครงการหลวงที่เป็นพื้นที่ศึกษานำร่อง ทั้งนี้สามารถนำผลการประมวลค่าตัวชี้วัด และดัชนีชี้วัดมาเปรียบเทียบระหว่างชุมชน เพื่อช่วยระบุประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไข นำไปสู่การ จัดทำแผนพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อยกระดับความอยู่ดีมีสุขของชุมชนต่อไป

ตัวชี้วัดที่ได้จากการระดมและสังเคราะห์ความเห็นที่สะท้อนจากตัวแทนชุมชนในการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยและกรณีศึกษาต่างๆ ในประเทศไทยที่ได้ ดำเนินก่อนหน้า และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดอื่นๆ ที่พัฒนาขึ้นในระดับสากลใน การที่จะศึกษาหรืออธิบายบริบทและวิถีการดำรงชีพของชุมชน พบว่ามีความสอดคล้องและ สอดคล้องซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีการดำรงชีพในกรอบแนวคิดด้านวิถีการดำรงชีพที่ยั่งยืน (Sustainable livelihoods framework, (DFID, 1999)) ที่ประกอบด้วยทุนทางด้านมนุษย์หรือคน ด้าน

สังคม ด้านกายภาพหรือโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเงินทุน และ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทำนองเดียวกันเมื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดด้านความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index - HAI) ของ UNDP (2007) ที่ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดทางด้าน สุขภาพ การศึกษา ชีวิตการทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน การคมนาคม สื่อสาร และการมีส่วนร่วม หมวดตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นมีความคล้ายคลึงกับดัชนีคุณภาพชีวิตของประเทศไทย (สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548) ที่ประกอบด้วยมิติทางด้าน สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม รายได้ การทำงาน ปัญหา จริยธรรม ครอบครัว ความปลอดภัย การคมนาคมสื่อสาร และการมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ พบว่าหมู่บ้านที่ควรต้องการการพัฒนาเพื่อยกระดับรายได้ ได้แก่ หมู่บ้านแม่มะลอ ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ทางด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ควรได้รับการพัฒนาเร่งด่วนที่หมู่บ้านปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ และรองลงมาคือที่หมู่บ้านปากกล้วย ต.แม่สอย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ทางด้านการพัฒนาสภาพที่อยู่อาศัยคือบ้านปางแดงใน ทางด้านคนและครอบครัวควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อยกระดับการศึกษาของคนในชุมชนหมู่บ้านปากกล้วย และหมู่บ้านทั้งสี่หมู่บ้านในโครงการขยายผลโครงการหลวงสะเนียน อ.เมือง จ.น่าน รวมทั้งการพัฒนาในประเด็นการมีอาหารที่พอเพียงปลอดภัยในหมู่บ้านปางแดงใน ในด้านการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมควรได้รับการดูแลที่หมู่บ้านปากกล้วย และหมู่บ้านแม่มะลอ ซึ่งมีความสำคัญต่อการเดินทางเพื่อการค้าขายและการเข้ารับบริการทางด้านสาธารณสุข ด้านการมีไฟฟ้าหมู่บ้านปากกล้วยยังไม่มีไฟฟ้าใช้ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ทางด้านน้ำดื่มและน้ำใช้สะอาด ควรได้รับการพัฒนาที่หมู่บ้านปางแดงในและหมู่บ้านปางมะกกล้วย ทางด้านการสื่อสาร โทรคมนาคมยังคงเป็นปัญหาสำคัญของหมู่บ้านปากกล้วย ปางแดงใน แม่มะลอ จ.เชียงใหม่ และหมู่บ้านห้วยระพี และห้วยเหือ (โครงการขยายผลโครงการหลวงสะเนียน) ต.สะเนียน อ.เมือง จ.น่าน ทางด้านชุมชนและสังคมควรมีการสอดส่องดูแลและเฝ้าระวังด้านยาเสพติดเป็นพิเศษที่หมู่บ้านปางแดงใน ด้านวัฒนธรรมประเพณีควรมีการส่งเสริมให้มีการสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่ที่บ้านปากกล้วย (ม้ง) และจากการวิเคราะห์ดัชนีประสมของความอยู่ดีมีสุขโดยรวมพบว่าโครงการขยายผลโครงการหลวงที่มีชุมชนมีระดับความสุขไล่เรียงจากมากไปหาน้อยคือ ปางยาง ป่าแป๋ โป่งคำ น้ำแป่ง สะเนียน ปางแดงใน แม่มะลอ และปากกล้วย

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรม “ฐานข้อมูลสถานภาพการใช้ทรัพยากรบนพื้นที่สูง : ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชนบนพื้นที่สูง” ที่พัฒนาเพิ่มเติมจากโปรแกรม RestusView (ชาญชัย และคณะ 2553) ซึ่งสามารถแสดงผลตัวชี้วัดและดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในรูปแบบแผนที่ ทำให้สะดวก

ในการดูแลและวิเคราะห์ผลเปรียบเทียบระดับการพัฒนาของพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งสามารถเลือกดูได้ทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับโครงการขยายผลโครงการหลวง

จากผลการวิเคราะห์ของคณะผู้วิจัย เมื่อนำค่าตัวชี้วัดมาสร้างกราฟไทม์แมมม ที่สามารถแสดงดัชนีการพัฒนาในแต่ละด้าน 31 ด้านของแต่ละหมู่บ้านหรือโครงการฯ ก็สามารถเห็นถึงประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาหรือยกระดับของแต่ละหมู่บ้าน โดยสามารถเปรียบเทียบกันได้ทุกหมู่บ้าน และสามารถนำมาสร้างแผนพัฒนาหมู่บ้าน การศึกษาวิจัยนี้ออกเหนือจากจะได้ผลลัพธ์เป็นชุดตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุข และดัชนีชี้วัดที่สามารถนำไปใช้ได้ทันทีสำหรับชุมชนในโครงการขยายผลโครงการหลวงที่เป็นพื้นที่ศึกษาทั้ง 8 แห่งแล้ว ในระหว่างการดำเนินงานที่เน้นกระบวนการและวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการคิดวิเคราะห์ของตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมในการประเมินสภาพและบริบทของชุมชนตนเอง ซึ่งเป็นผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญประการหนึ่งของโครงการศึกษาวิจัยนี้ อนึ่ง ตัวชี้วัดทั้ง 31 ตัว หรือดัชนีชี้วัดทั้ง 6 หมวดนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงมิติที่โดดเด่นหรือจุดแข็งของแต่ละชุมชน ทั้งนี้ข้อดีหรือจุดโดดเด่นเหล่านี้มีความเฉพาะเจาะจงกับบริบทในแต่ละชุมชน หากมีการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกจะทำให้สามารถเข้าใจถึงปัจจัยหรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดความโดดเด่นนี้ขึ้นมา นำไปสู่แนวทางการพัฒนาเพื่อสนับสนุนในห้วงค์ประกอบแวดล้อมเหล่านี้มีความเสถียรหรือดีมากขึ้นและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ดีตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษานี้ ที่สังเคราะห์มาจากความคิดเห็นจากตัวแทนของแต่ละชุมชน สะท้อนภาพและมิติของชุมชนตนเองในมุมมองของความอยู่ดีมีสุขจากมุมมองของตนเอง แม้จะมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดต่างๆ ที่ได้มีการศึกษาก่อนหน้านี้ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับแนวคิดด้านวิถีการดำรงชีพและคุณภาพของมนุษย์ในระดับสากล หากแต่ข้อมูลที่ใช้ในการประมวลผลค่าตัวชี้วัดทั้ง 31 ตัวนั้นได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนของแต่ละโครงการฯ ซึ่งเป็นความเห็นในเชิงอัตวิสัย (subjective) ของตัวแทนครัวเรือนผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งจะสังเกตได้จากในบางตัวชี้วัดตัวแทนชุมชนได้ให้คำแนะนำตามความรู้สึกของตนเองโดยเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นปัญหาที่เผชิญอยู่ตลอดเวลาและยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งก็จะให้ความสำคัญมาก เช่น ชุมชนบ้านปากกล้วย และปางยาง ที่สภาพถนนไม่ดีลำบากในการเดินทาง รวมทั้งการสื่อสารสัญญาณโทรศัพท์ที่ติดขัด จะให้ความสำคัญกับประเด็นทั้งสองนี้มาก นอกจากนี้ประเด็นที่เห็นได้ชัดเจนคือการให้คำแนะนำด้านทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เมื่อทำการสอบถามเพิ่มเติมในกรณีดังกล่าวนี้พบว่าชุมชนไม่ใช่ไม่ให้ความสำคัญในส่วนนี้ หากแต่เป็นความรู้สึกที่ว่าสภาพทรัพยากรที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นไปตามสถานการณ์ที่ควรจะเป็น ไม่ได้รู้สึก

ว่าเป็นความพิเศษหรือเป็นจุดที่ด้อยแต่อย่างใด ทั้งในส่วนของชุมชนที่มีสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่ค่อนข้างดี และในชุมชนที่มีสภาพแตกต่างออกไป นอกจากนี้ยังไม่มีฐานในการเปรียบเทียบที่สามารถเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงที่เป็นภาวะวิสัย (Objective) หรือข้อมูลเชิงประจักษ์อื่นๆ และไม่ได้นำเอาข้อมูลแหล่งอื่นมาร่วมประมวลผลด้วย จะเห็นได้จากค่าคะแนนความสำคัญของตัวชี้วัดต่างๆ ที่ส่วนใหญ่มีค่าค่อนข้างสูง (8-10) และค่าคะแนนของแต่ละตัวชี้วัดตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันที่มีค่าส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6 ถึง 9 ทำให้ค่าดัชนีประสมเมื่อเปรียบเทียบระหว่างชุมชนหรือโครงการขยายผลโครงการหลวงต่างๆ ไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ถึงแม้ว่าข้อมูลที่ได้จากสะท้อนสภาพที่เป็นอยู่จริง แต่ควรได้รับการเปรียบเทียบกับข้อมูลแหล่งอื่นๆ ที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นทางการ และหรือมีระเบียบวิธีการจัดเก็บที่เชื่อถือได้ คณะวิจัยเห็นว่าค่าตัวชี้วัดและดัชนีชี้วัดที่ประมวลขึ้นมานี้ ควรจะใช้สำหรับสะท้อนประเด็นหรือมิติที่มีความโดดเด่นและหรือที่ควรจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงในแต่ละชุมชน อาจไม่เหมาะสำหรับการนำไปเปรียบเทียบตัวชี้วัดแต่ละตัวระหว่างชุมชนต่างๆ เพื่อจะบอกว่าชุมชนใดดีเด่นและด้อยมากน้อยกว่ากันอย่างไร

ทั้งนี้เมื่อนำรายการปัจจัยทั้ง 31 ตัว ไปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่มีอยู่ในฐานข้อมูล กชช.2ก และฐานข้อมูล จปฐ. พบว่าความสอดคล้องและมีอยู่ของข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งหากต้องการนำผลการศึกษาไปใช้ขยายผลในพื้นที่ต่างๆ นั้น อาจต้องมีการปรับชนิดและจำนวนของปัจจัยชี้วัดทั้ง 31 ตัว ให้สอดคล้องกับฐานข้อมูลที่มีอยู่ให้มากที่สุด เพื่อลดขั้นตอน เวลา และงบประมาณในการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลใหม่ในพื้นที่เป้าหมาย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการเริ่มต้นการศึกษาหาวิธีการในการประเมินสถานะที่เป็นจริงของชุมชนบนพื้นที่สูง ที่ยกระดับจากการมองความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนโดยใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาในด้านต่างๆ มาเป็นความอยู่ดีมีสุขของชุมชนที่ควรรวมเอามิติทางด้านจิตใจ ความรู้สึก และความพึงพอใจ ซึ่งเป็นสภาพทางอัตวิสัยเข้ามาร่วมด้วย ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจวัดและประเมินอยู่เป็นระยะๆ ซึ่งต้องมีการพัฒนาตัวชี้วัดและวิธีการให้ได้มาซึ่งข้อมูล รวมทั้งวิธีการประมวลผลที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพต่อไป ทั้งนี้ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงในด้านนโยบาย เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากร และงบประมาณสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติได้จริง